

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**ANALIZA PROTEKCIONIZMA NA PRIMERU TRGOVINSKE
VOJNE MED ZDRUŽENIMI DRŽAVAMI AMERIKE IN KITAJSKO**

Ljubljana, september 2022

ERIK KAVČIČ

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisani Erik Kavčič, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Analiza protekcionalizma na primeru trgovinske vojne med Združenimi državami Amerike in Kitajsko, pripravljenega v sodelovanju s svetovalko red. prof. dr. Tjašo Redek

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 RAZVOJ MEDNARODNE TRGOVINE	2
1.1 Liberalizacija svetovne trgovine	2
1.2 Svetovna trgovinska organizacija in trgovinski sporazumi	4
1.3 Proces globalizacije	6
2 PROTEKCIONIZEM	10
2.1 Vzroki in argumenti.....	10
2.2 Ovire v mednarodni trgovini in vrste ukrepov.....	11
2.3 Povračilni ukrepi in trgovinske vojne	15
3 ANALIZA PROTEKCIONIZMA NA PRIMERU TRGOVINSKE VOJNE MED ZDA IN KITAJSKO.....	17
3.1 Mednarodna trgovina med ZDA in Kitajsko	17
3.2 Vzroki za trgovinsko vojno	21
3.3 Sprejeti protekcionistični ukrepi in potek trgovinske vojne	24
3.4 Posledice trgovinske vojne.....	35
3.4.1 Učinki trgovinske vojne na gospodarstvo in BDP.....	35
3.4.2 Učinki prelivanja trgovinske vojne in vpliv na sektorje trgovine.....	40
3.4.3 Učinki trgovinske vojne na zaposlovanje in delovna mesta.....	43
4 ANALIZA VZPONA PROTEKCIONIZMA MED PANDEMIJO COVIDA-19	46
4.1 Težave svetovne trgovine in oskrbovalnih verig	46
4.2 Odzivi držav in sprejeti ukrepi	49
SKLEP	53
LITERATURA IN VIRI	55

KAZALO TABEL

Tabela 1: Vzroki za začetek trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko.....	24
Tabela 2: Ključni dogodki leta 2018	29
Tabela 3: Ključni dogodki leta 2019	31
Tabela 4: Ključni dogodki leta 2020	32
Tabela 5: Ključni dogodki leta 2021	32
Tabela 6: Ključni dogodki leta 2022	33
Tabela 7: Učinki trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko	45
Tabela 8: Število novo uvedenih protekcionističnih ukrepov na svetovni ravni	50
Tabela 9: Število novo uveljavljenih protekcionističnih ukrepov glede na sektor trgovine.....	51
Tabela 10: Države z največjim številom protekcionističnih ukrepov	52
Tabela 11: Države, ki so bile najbolj prizadete zaradi uvedbe protekcionističnih ukrepov, in število relevantnih ukrepov	52

KAZALO SLIK

Slika 1: Število regionalnih trgovinskih sporazumov (stanje avgusta 2022)	5
Slika 2: Število podpisanih trgovinskih sporazumov glede na državo (stanje maja 2021)	6
Slika 3: Vrednost vhodnih neposrednih tujih naložb po letih (v milijardah \$)	8
Slika 4: Vrednost izhodnih neposrednih tujih naložb po letih (v milijardah \$)	8
Slika 5: Indeks globalizacije KOF	9
Slika 6: Učinki carin.....	12
Slika 7: Vrednost skupnega uvoza držav po letih (v milijardah \$)	18
Slika 8: Vrednost skupnega izvoza držav po letih (v milijardah \$)	18
Slika 9: Vrednost uvoza kitajskih izdelkov v ZDA po letih (v milijardah \$)	19
Slika 10: Vrednost uvoza ameriških izdelkov na Kitajsko po letih (v milijardah \$)	19
Slika 11: Vrednost ameriškega trgovinskega deficita s Kitajsko po letih (v milijardah \$)	20
Slika 12: Povprečna stopnja carin med ZDA in Kitajsko (v %)	33
Slika 13: Število ameriških vladnih protekcionističnih intervencij proti Kitajski	34
Slika 14: Število kitajskih vladnih protekcionističnih intervencij proti ZDA.....	34
Slika 15: Primerjava končne potrošnje in končnih naložb med ZDA in Kitajsko	36
Slika 16: Dvostransko zvišanje carin po sektorjih trgovine (v odstotnih točkah).....	37
Slika 17: Sprememba realnega BDP-ja do leta 2023 (v %)	39
Slika 18: Gibanje mesečnega izvoza držav od januarja 2020 dalje (v milijardah \$)	48
Slika 19: Število uvedenih vladnih intervencij, ki vplivajo na mednarodno trgovino ...	50

SEZNAM KRATIC

angl. – angleško

ASIAN – (angl. Association of Southeast Asian Nations); Združenje držav Jugovzhodne Azije

BDP – bruto domači proizvod

COVID-19 – (angl. coronavirus disease 2019); koronavirusna bolezen 19

EEC – (angl. European Economic Community); Evropska gospodarska skupnost

EU – (angl. European Union); Evropska unija

FDI – (foreign direct investment); neposredne tuje naložbe

GATT – (angl. General Agreement on Tariffs and Trade); Splošni sporazum o carinah in trgovini

GVC – (angl. Global Value Chain); globalna vrednostna veriga

MFN – (angl. Most Favored Nation); načelo največjih ugodnosti

NAFTA – (angl. North American Free Trade Agreement); Severnoameriški sporazum o prosti trgovini

OECD – (angl. Organisation for Economic Co-operation and Development); Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

RTA – (angl. regional trade agreement); regionalni trgovinski sporazum

SARS-CoV-2 – (angl. Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2); koronavirus, ki povzroča sindrom akutnega oteženega dihanja

USTR – (angl. United States Trade Representative); Urad ameriškega trgovinskega predstavnika

WTO – (angl. World Trade Organization); Svetovna trgovinska organizacija

ZDA – Združene države Amerike

UVOD

Leta 2018 sta največji gospodarski velesili, Združene države Amerike (v nadaljevanju ZDA) in Kitajska, vstopili v trgovinsko vojno, katere razsežnosti veljajo za enega izmed največjih gospodarskih konfliktov v mednarodni trgovini v zadnjem stoletju. Trgovinsko vojno je zanetila protekcionistična politika tedanjega ameriškega predsednika Donalda Trumpa, ki je s postavljanjem trgovinskim ovir izzvala povračilne ukrepe Kitajske, ki so se nato nadaljevali in stopnjevali na obeh straneh. Državi sta se tako zapletli v dolgotrajno trgovinsko vojno, ki ni škodila le njima, pač pa je škodovala celotnemu svetovnemu gospodarstvu. Svetovno gospodarstvo je nedavno pretresla tudi pandemija koronavirusne bolezni 19 (angl. coronavirus disease 2019, v nadaljevanju COVID-19), ki je pustila močan pečat na svetovnem trgovinskem sistemu in oskrbovalnih verigah. Države so začele sprejemati ukrepe za omejevanje čezmejne trgovine, saj so hitro želele zagotoviti izdelke in blago, ki je nujnega pomena za zaščito in zdravje lokalnih prebivalcev, s temi novimi trgovinskimi omejitvami pa se je začel nov val protekcionizma.

Namen pričujočega magistrskega dela je prispevati k razumevanju problematike protekcionizma, ki je v zadnjih nekaj letih ponovno na vzponu zaradi različnih političnih in ekonomskih razlogov ter razlogov, povezanih s pandemijo COVIDA-19. Raziskovana problematika je večplastna, zato je glavni namen z različnih vidikov osvetliti vzpon protekcionizma, kar pa je mogoče najbolje predstaviti na konkretnem primeru trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko. Med temeljnimi cilji smo si torej zadali analizirati mednarodno trgovino med obema državama pred začetkom trgovinske vojne, najti razloge, zakaj je prišlo do tako obsežnega gospodarskega konflikta, in preučiti uveljavljene protekcionistične ukrepe ter njihov vpliv na gospodarstvo obeh držav.

Vzpon protekcionizma je neločljivo povezan z razvojem mednarodne trgovine oz. z liberalizacijo le-te, ki jo štejemo med glavne faktorje globalizacije, zato se bomo v prvem poglavju ukvarjali zlasti z zgodovinskim razvojem svetovne trgovine, Svetovno trgovinsko organizacijo (angl. World Trade Organization, v nadaljevanju WTO) ter s procesom globalizacije. Drugo poglavje magistrskega dela bo zajemalo področje zaostrovanja razmer v mednarodni trgovini. Preden lahko govorimo o vzponu protekcionizma na konkretnih primerih, moramo jasno predstaviti pojav protekcionizma s teoretičnega vidika, torej opredeliti protekcionizem z vzroki in argumenti ter ukrepi oz. trgovinskimi ovirami. Predstavili bomo torej proces zaostrovanja in povračilnih ukrepov, ki privedejo do trgovinskih vojn, ter to aplicirali na primerih iz zgodovine.

V tretjem poglavju bomo analizirali trgovinsko politiko in menjavo dobrin med ZDA in Kitajsko ter problematiko trgovinske vojne, ki se je razvila med državama v preteklih letih. S pomočjo rezultatov raziskav drugih avtorjev in statističnih podatkov v spletnih bazah bomo predstavili vzroke začetek trgovinske vojne in sprejete protekcionistične ukrepe med državama ter predstavili potek trgovinske vojne, natančneje se bomo ukvarjali tudi s posledicami trgovinske vojne z vidika bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP) in

sektorjev gospodarstva, prelivanja trgovinske vojne na druge države, zaposlovanja in delovnih mest. Četrto poglavje se bo navezovalo na trenutne razmere zaradi pandemije COVIDA-19, ki je prav tako sprožila val protekcionističnih ukrepov držav po vsem svetu.

V magistrskem delu smo si zastavili sledeča raziskovalna vprašanja:

- Kakšen je bil potek liberalizacije svetovne trgovine pod vplivom globalizacije in kakšno vlogo ima pri tem WTO?
- Kakšni so razlogi oz. vzroki za trgovinsko politiko protekcionizma in kako je slednja povezana s pojavom trgovinskih vojn?
- Kakšni so bili vzroki za začetek trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko ter kakšne protekcionistične ukrepe sta državi sprejeli in kaj je to pomenilo za obe gospodarstvi?
- Kakšno vlogo je imela pandemija COVIDA-19 na trgovinske politike držav v zadnjih dveh letih, zakaj je protekcionizem na vzponu in kateri sektorji trgovine so bili najbolj podvrženi novim trgovinskim oviram?

Magistrsko delo bo glede metod raziskovanja razdeljeno na dva dela. Metodologija prvih dveh poglavij, ki bosta teoretični, bo temeljila na poglobljenem pregledu domače in tuje literature, ki se nanaša na problematiko proučevanega področja. Uporabili bomo deskriptivno metodo znanstvenoraziskovalnega dela, s pomočjo katere bomo povzeli že ugotovljena dejstva domačih in tujih avtorjev, ki so že raziskovali področje protekcionizma in trgovinskih vojn. Uporabili bomo tudi komparativno metodo, saj bomo za določene pojme primerjali zaključke različnih avtorjev. Empirični del magistrskega dela bo zajemal tretje in četrto poglavje ter bo sestavljen iz analize sekundarnih podatkov in preučevanja publikacij ter raziskav mednarodnih organizacij. V raziskovalno delo bo vključena tudi analiza statističnih podatkov v podatkovnih bazah in študij najnovejših strokovnih in znanstvenih člankov na področju protekcionizma in trgovinskih vojn.

1 RAZVOJ MEDNARODNE TRGOVINE

1.1 Liberalizacija svetovne trgovine

Na mednarodno trgovanje vplivajo mnogi faktorji. Med njimi vpliv inflacije, višina nacionalnega dohodka, vladne trgovinske politike, višina subvencioniranja izvoznikov, trgovinske ovire itd. Z liberalizacijo mednarodne trgovine se odpravijo vse carinske in necarinske ovire v postopku menjave blaga ter storitev med državami sveta, kar ima velike makroekonomske in distribucijske učinke. Z liberalizacijo trgovine se poskuša ukiniti vse trgovinske ovire, kar vodi v prosto trgovino, ki je končni cilj liberalizacije. Trgovanje brez trgovinskih ovir prinaša za države številne prednosti, kar omogoča hitrejši in večji gospodarski razvoj. Proces liberalizacije pa po mnenju kritikov prinaša tudi negativne učinke, med njimi sta ustvarjanje preobilja izdelkov in storitev nižje kakovosti na trgu ter večje izkoriščanje okolja in naravnih virov (Acharya, 2015).

Proces liberalizacije svetovne trgovine je potekal v več obdobjih. Med leti 1500 in 1800 je v Evropi prevladoval merkantilizem. Gonilo te trgovinske teorije je bilo, da mora država doseči ugodno trgovinsko bilanco s presežkom izvoza glede na vrednost uvoza, bogastvo države pa je bilo določeno s količino zlata in srebra. Merkantilizem je bil odvisen od kolonializma, zato so tu prednjačile predvsem evropske velesile, kot so Anglija, Španija, Nizozemska in Francija. Močno je bilo povezovanje med trgovci in državnimi vladami, saj je vlada uporabljala vojaško moč za osvajanje novih dežel. Glavnega pomena je bil ladijski promet, zato so države zgradile flote ladjevij in večje število marin, ki so bile ključne za mednarodno menjavo dobrin po morju. Države so uvedle zelo visoke pristaniške davke za tuje ladje in omejevale uvoz, saj so si želele čim večji trgovinski presežek. Konec tega obdobja je naznanil proces tranzicije v demokratične države, ki se je začel konec 18. stoletja. Prosta trgovina se še ni popolnoma razvila, saj so se države še vedno držale nekaterih protekcionističnih ukrepov. V kasnejših obdobjih svetovnih vojn sta režima fašizma in totalitarizma podpirala merkantilizem, prav tako so države po zlomu borznega trga leta 1929 uporabljale trgovinske ovire za ohranitev delovnih mest, predvsem uvedbo carin. ZDA so leta 1930 dvignile carine na več kot 20.000 izdelkih, kar je bil odziv na veliko gospodarsko krizo (angl. Great Depression) (Amadeo, 2021a).

Obdobje po koncu obeh svetovnih vojn je nakazovalo vse večje mednarodno povezovanje in odpiranje svetovnega trga. Leta 1944 so zmagovalke druge svetovne vojne sklenile bretonwoodski dogovor. Podpisani so bili sporazumi o ustanovitvi sistema fiksnega menjalnega tečaja, ki je temeljil na zlatu in ameriškem dolarju. Ustanovili so tudi Mednarodni denarni sklad (angl. International Monetary Fund) in Svetovno banko (angl. World Bank), ki bi prispevala k stabilnosti mednarodnega denarnega sistema in obnovi gospodarstva po vojni (Citéco, 2015).

Leta 1945 so predstavniki 51 držav ustanovili Združene narode (angl. United Nations) v težnji po večjem mednarodnem sodelovanju. Glavni cilj organizacije je bil preprečiti ponoven nastanek vojne, ki jo je svet ravnokar preživel. Organizacija si prizadeva za ohranjanje miru po vsem svetu in sodelovati pri razvoju prijateljskih odnosov med narodi. Močno delujejo na področju izboljšanja življenjskih standardov ljudi v najrevnejših državah sveta, pri katerem se osredotočajo predvsem na premagovanje lakote, bolezni in nepismenosti (United Nations Seventieth Anniversary, 2015).

Leta 1947 je bil sklenjen Splošni sporazum o carinah in trgovini (angl. General Agreement on Tariffs and Trade, v nadaljevanju GATT), ki je promoviral znižanje carin med državami članicami in širitev večstranske trgovine. GATT je bil prvi v nizu sporazumov, ki so nakazovali liberalizacijo mednarodne trgovine. Države so se začele povezovati in podpisovali so se predvsem regionalni trgovinski sporazumi (angl. regional trade agreement, v nadaljevanju RTA), kar je privedlo tudi do ustanovitve Evropske skupnosti za premog in jeklo leta 1951, ki je bila osnova za današnjo Evropsko unijo (v nadaljevanju EU). Razvijala se je preferencialna trgovina in po vsem svetu so se začeli snovati RTA, da bi lažje konkurirali evropskemu povezovanju, ob tem so nekatere države podpisovale tudi

bilateralne trgovinske sporazume z državami Bližnjega vzhoda. Leta 1995 je bila ustanovljena WTO, ki je nasledila GATT kot svetovni nadzornik liberalizacije svetovne trgovine (Johnston, 2021).

1.2 Svetovna trgovinska organizacija in trgovinski sporazumi

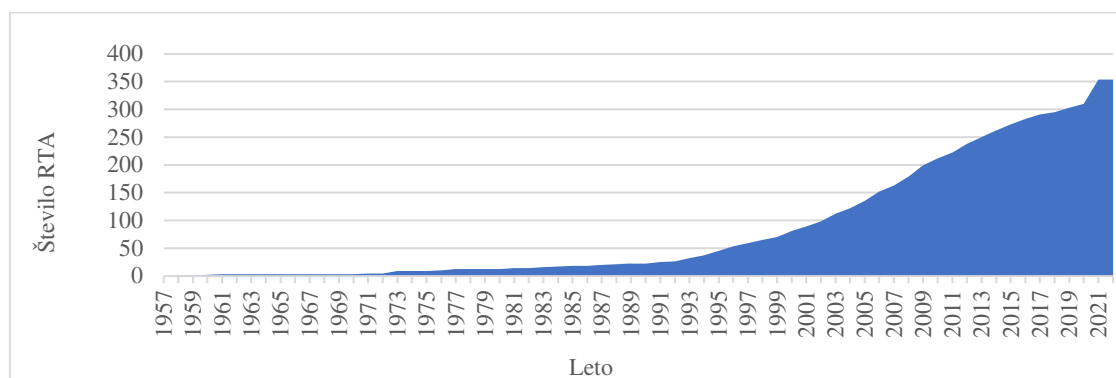
WTO je bila ustanovljena 1. januarja 1995 in danes šteje 164 držav članic, od tega 117 držav v razvoju, kar skupno predstavlja 98 % svetovne trgovine. Splošni cilj WTO je krepiti mednarodno trgovino in s tem prispevati k dvigu življenjskih standardov po vsem svetu, večji zaposlenosti ter optimalni rabi virov. Zavzema se za enako konkurenčne pogoje držav. Sodeluje v pogajalskih pogovorih in pravilih o trgovini, nadzira trgovinske sporazume, ki jih je podpisala večina držav članic, ter si prizadeva za ohranjanje proste mednarodne trgovine brez trgovinskih ovir oz. protekcionističnih ukrepov za zaviranje mednarodne menjave. Mednarodna menjava in pogajanja velikokrat privedejo tudi do medsebojnih sporov med partnericami, kjer ima WTO tudi možnost posredovanja in reševanje tovrstnih sporov (WTO, 2022c).

Članice organizacije se morajo držati smernic, s katerimi WTO stremi k prosti mednarodni trgovini in uresničevanju ciljev (WTO, 2022b):

- članice ne smejo diskriminirati med trgovinskim partnerji, lokalnimi in tujimi izdelki in storitvami;
- prizadevati si morajo za zmanjševanje oz. ukinitvev trgovinskih ovir, kot so carine, kvote itd.;
- tujim partnerjem oz. državam morajo omogočati preglednost in predvidljivost glede uvajanja trgovinskih ovir, kar ima vpliv tudi na neposredne tuje naložbe;
- spodbujati morajo pošteno konkurenco in se ne posluževati nepoštenih praks v mednarodni trgovini, med katere sodi tako imenovani damping;
- večino držav članic predstavlja države v razvoju, kar morajo ostale članice spoštovati in jih podpirati;
- članice morajo sprejemati ukrepe za zaščito okolja in prebivalstva;
- sodelovati morajo v partnerstvih z univerzami, sindikati, civilno družbo in skupnostnimi, kar prinaša priložnosti za razpravo o dogodkih v svetovni trgovini in za podajanje predlogov izboljšav;
- sodelovati morajo pri razvoju e-trgovine in slediti digitalnim trendom.

Vse članice WTO so dolžne obvestiti organizacijo o RTA, v katerih sodelujejo. Slika 1 prikazuje razvoj RTA od leta 1957 pa do danes. V letu 2022 je pod okriljem WTO v veljavi 354 RTA, število RTA pa se je v zadnji letih konstantno povečevalo (WTO, 2022a).

Slika 1: Število regionalnih trgovinskih sporazumov (stanje avgusta 2022)

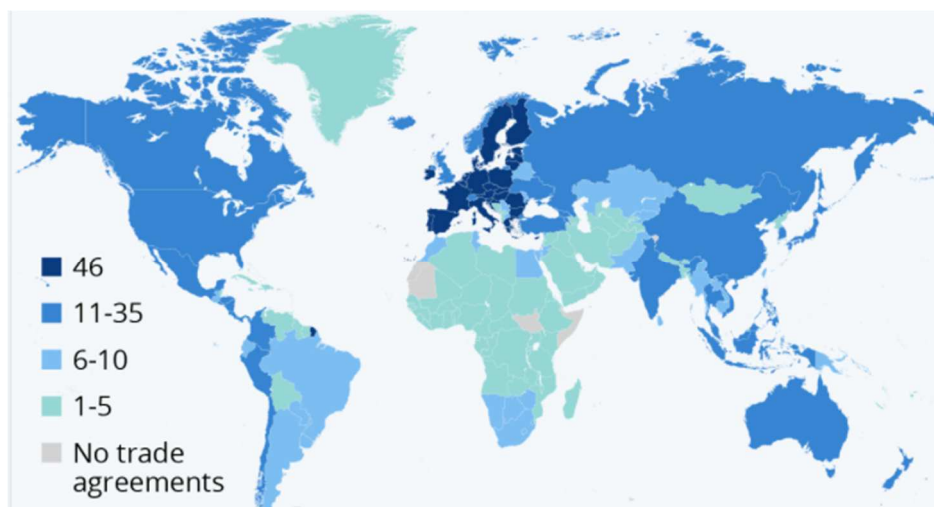
Prirejeno WTO (2022a).

Pogajanja med članicami državami se odvijajo predvsem bilateralno, vendar je nedavni razvoj pogajanj privedel do novih sporazumov, podpisanih tudi med več članicami WTO. V zadnjih letih so bili tako podpisani sledeči trgovinski sporazumi in dogovori (WTO, 2022a):

- sporazum o transpacifiškem partnerstvu, ki ga je leta 2018 podpisalo 11 članic (angl. Comprehensive and Progressive Agreement for Trans-Pacific Partnership);
- sporazum o partnerstvu med združenjem držav Jugovzhodne Azije in šestimi drugimi članicami WTO leta 2020 (angl. Regional Comprehensive Partnership Agreement);
- sporazum o pacifiškem zavezništvu med Čilom, Mehiko, Perujem in Kolumbijo leta 2011;
- ustanovitev afriškega celinskega območja proste trgovine (angl. African Continental Free Trade Area) in uvedba pogajanj o sporazumu, ki povezuje skupni trg med Vzhodno in Južno Afriko (COMESA), Vzhodnoafriško skupnostjo (EAC) in Južnoafriško razvojno skupnostjo (SADC) leta 2018.

Glede na podatke WTO so imele države članice EU maja 2021 največje število podpisanih trgovinskih sporazumov na svetu. Kakor prikazuje slika 2, je EU imela podpisanih 46 sporazumov s posameznimi državami oz. z drugimi območji proste trgovine. ZDA so imele 14 podpisanih sporazumov, predvsem z državami Latinske Amerike, še vedno pa ni povezovanja med ZDA in EU s sklenitvijo sporazuma TTIP (Čezatlantsko trgovinsko in naložbeno partnerstvo). Velika Britanija je imela leta 2021 podpisanih 35 sporazumov. Po številu so ji sledile Islandija in Švica z 32 sporazumi ter Norveška, Lihtenštajn in Čile s 30 trgovinskimi sporazumi. Države z najmanj oz. skoraj nič podpisanimi sporazumi se nahajajo v Afriki, prav tako je število podpisanih trgovinskih sporazumov zelo nizko na območju držav Bližnjega vzhoda (Buchholz, 2021).

Slika 2: Število podpisanih trgovinskih sporazumov glede na državo (stanje maja 2021)

Vir: Buchholz (2021).

1.3 Proces globalizacije

Globalizacijo lahko opredelimo kot integracijo različnih trgov, menjave blaga, storitev in investicij izven domače države, vendar ne gre izključno za gospodarski pojav. Zajema namreč tudi mednarodni pretok znanja in idej, svetovno družbo in izmenjavo kultur. Nacionalna in regionalna gospodarstva se vključujejo v svetovno gospodarsko okolje, liberalizirajo se trgovina in finančni trgi, kar omogoča okrepljene mednarodne tokove blaga, storitev in kapitala. Trend globalizacije je v zadnjem stoletju eksponentno naraščal, kar je bila posledica razvoja tehnologije. Iznajdba interneta in elektronske pošte je postala revolucija v komunikaciji in povezljivosti med ljudmi po vsem svetu, skupaj z ostalimi izumi in napredkom informacijske tehnologije je omogočila hiter razvoj mednarodne trgovine in menjave blaga ter hiter razvoj nekaterih držav in podjetij po svetu, ki so sledile trendu in hitremu napredku (Gray, 2017).

Globalizacija je rezultat modernizacije in kapitalistične ekspanzije. Lokalna in nacionalna gospodarstva se združujejo v skupni svetovni trg, ki ga nacionalne države ne omejujejo in presega geopolitične meje. To pomeni izvozno naravnano gospodarstvo, za katero je potrebna odprava nacionalnih ovir za zunanjo trgovino in lažji pretok kapitala, kar vodi do prestrukturiranja lokalnega in nacionalnega gospodarstva. To nakazuje pomembne faktorje v razvoju globalizacije, kot so liberalizacija mednarodne trgovine in financ, deregulacija lokalnega gospodarstva in privatizacija podjetij ter porast moči korporacij in ustanovitev združenja WTO. Globalizacija prinaša možnost povečanja prihodkov podjetij, dostopa do novih tehnoloških znanj, zvišanja življenjskih standardov ter večje potrošniške moči. Z integracijo lokalnih in regionalnih trgov se odpravijo protekcionistični ukrepi, kar omogoča hitrejšo in večjo gospodarsko rast držav, obenem pa kritiki globalizacije trdijo, da je proces

hegemonističen in da z ekonomskimi in kulturnimi vplivi prevlada nad revnimi in ranljivimi skupinami ter izčrpava lokalno gospodarstvo in škoduje okolju (Guttal, 2007).

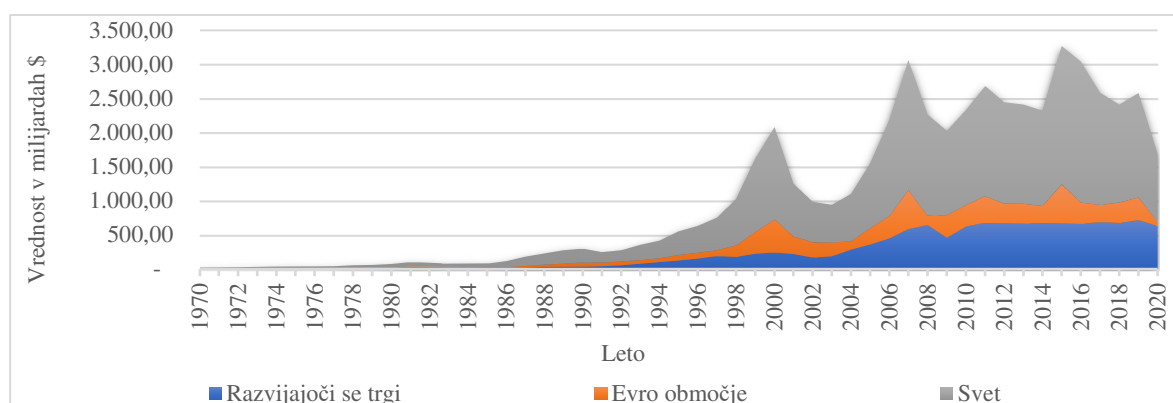
Prvi val globalizacije se je začel na koncu 19. stoletja, ki ga je prekinila prva svetovna vojna leta 1914. Konec druge svetovne vojne je naznanil na drugi val globalizacije, od katerega so imele koristi tudi države v razvoju. Začela se je tako imenovana zlata doba, ki je trajala med 1950 in 1970. Svetovno gospodarstvo je na letni ravni raslo za 3 % na osnovi prebivalca, kar je bila posledica porasta mednarodne trgovine, pospešenega tehnološkega razvoja in monetarne stabilnosti. Sledilo je obdobje strmega padca svetovnega gospodarstva, ki je bilo posledica zvišanja cen naftnih derivatov, konca brettonwoodskega sistema in dolžniške krize v Latinski Ameriki. Leta 1980 se je ponovno začela rast mednarodne trgovine, ki je preseгла 50 % svetovnega BDP-ja. Globalizacija je bila v razmahu, velik dogodek v svetovni menjavi dobrin pa je pomenil vstop Kitajske v WTO leta 2001. Kasneje se je njen izvoz povečal za 6,4 % na leto in do leta 2009 je obseg kitajske zunanje trgovine presegl 2,2 bilijona \$. Od 1950 dalje so se z globalizacijo odpirala vrata za hitrejši gospodarski razvoj tudi državam v razvoju, ki so v primerjavi z industrializiranimi državami močno zaostajale pri izvozu. V zadnjem času so države, kot so Kitajska, Indija in Brazilija, izkoristile znižanja trgovinskih ovir v mednarodni menjavi in se posvetile izvažanju predvsem polproizvodov, s katerim imajo vse večjo in pomembnejšo vlogo v mednarodni trgovini. Leta 2013 je azijsko-pacifiški svetovni tržni delež polproizvodov znašal 24,5 %, njihov delež v visokotehnološkem izvozu pa kar 30,6 %. Nasprotno pa velja za države v razvoju, ki so del podsaharske Afrike, saj njihov tržni delež v svetovnem izvozu industrijskih proizvodov predstavlja le 1,1 % (de Haan, 2020).

Koristi globalizacije so imeli predvsem potrošniki po vsem svetu, prav tako transnacionalne korporacije. V letu 2009 naj bi delovalo 82.000 transnacionalnih korporacij, ki je obvladovalo in upravljalo kar 810.000 hčerinskih družb po vsem svetu. Gospodarski razvoj, znižanje cen za potrošnika in zmanjševanje revščine pa niso edini rezultati razvoja globalizacije v zadnjih stoletjih. Skupaj s hitrim tehnološkim razvojem so delovna mesta izgubili predvsem delavci v industrializiranih državah, saj so zaradi nižjih cen izdelkov iz tujine njihova podjetja izgubljala posel na domačem trgu. Prav tako so bili na udaru delavci v državah razvoja. Kot primer lahko vzamemo liberalizacijo Kenije, ki je močno prizadela pridelovanje bombaža in tekstilno industrijo v državi. Proizvodnja bombaža je v letih od 1980 do 1990 upadla za 70 %. Delo v tekstilni industriji je tako izgubilo 35.000 delavcev, kar je predstavljalo 30 % zaposlenih v panogi. Drugi primer pa je podpis Severnoameriškega sporazuma o prosti trgovini (v nadaljevanju NAFTA), ko je leta 1994 dva milijona mehiških kmetov izgubilo službo, saj niso bili zmožni konkurirati nizkim cenam subvencionirane koruze iz ZDA (de Haan, 2020).

Države v razvoju so tako postale vse privlačnejše za neposredne tuje naložbe (angl. foreign direct investment, v nadaljevanju FDI) industrijsko razvitejših držav. Razcvet tokov FDI se je pojavil okoli 1990, ko so multinacionalna podjetja prepoznala velik potencial v državah v razvoju, saj so predstavljale donosne naložbene lokacije z nižjimi stroški dela in nižjimi

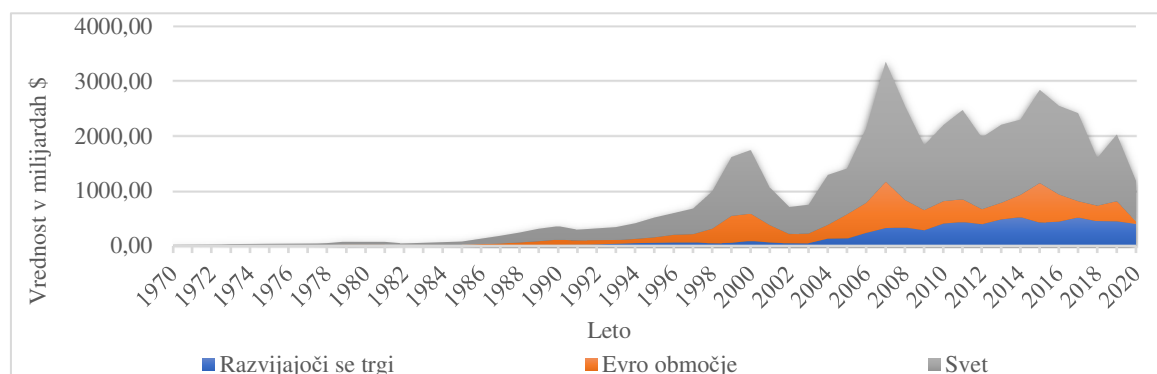
stroški surovin. Vse večji tokovi FDI so bili ena izmed glavnih sil razvoja globalizacije (Pekarskiene & Susniene, 2015). Sprva so glede na višino FDI, tako vhodnih kot izhodnih tokov, prevladovala industrijsko že razvitejšje države, npr. evropske države. Svetovni delež izhodnih FDI za evropske države je znašal 50 %, hkrati pa so EU in ostala razvita gospodarstva pritegnila med 60 % in 70 % vhodnih FDI. Leta 2008 je prišlo do velikih sprememb na trgu FDI. Pozornost vlagateljev so pritegnile države v razvoju in do leta 2014 je njihov delež izhodnih FDI znašal 41 %, vhodnih FDI pa 56 % svetovnih FDI tokov. Za multinacionalna podjetja so FDI strateško pomembne, saj z njimi iščejo dostop do novih oz. se razvijajočih trgov, na katerih še niso prisotni. Z naložbami v tujini iščejo tudi nova znanja in proizvodnje zmogljivosti. Želijo razširiti oz. izboljšati obstoječe tehnologije. Tokovi FDI, ki so usmerjeni predvsem v države v razvoju, pa ciljajo predvsem na dostop in izkoriščanje njihovih naravnih virov ter višjo produktivnost z nižjimi stroški dela (Carril-Caccia & Pavlova, 2018). Gibanje vrednosti vhodnih FDI v obdobju med 1970 in 2020 je predstavljeno na sliki 3, na sliki 4 pa je predstavljeno gibanje vrednosti izhodnih FDI za isto obdobje.

Slika 3: Vrednost vhodnih neposrednih tujih naložb po letih (v milijardah \$)

Prirjeno po UNCTADSTAT (2022a).

Slika 4: Vrednost izhodnih neposrednih tujih naložb po letih (v milijardah \$)

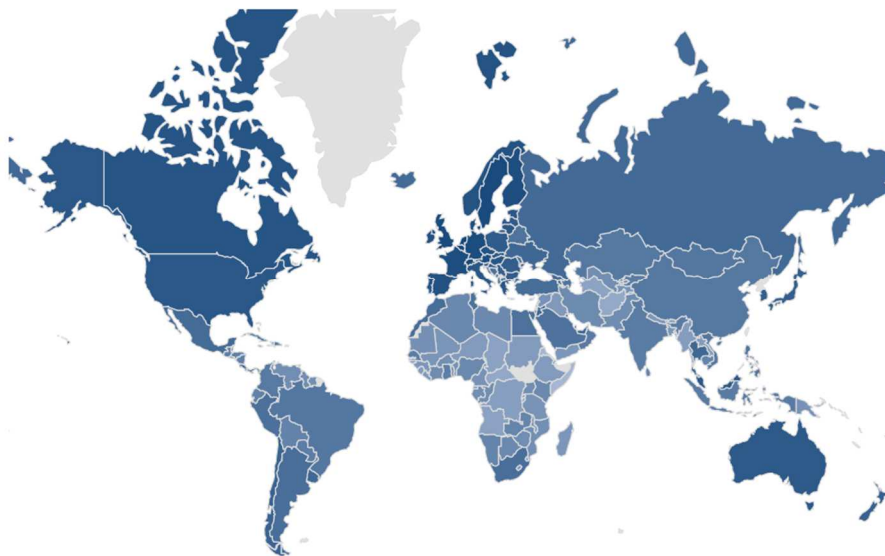

Prirjeno po UNCTADSTAT (2022a).

Indeks globalizacije KOF, ki ga pripravi Inštitut za raziskave ekonomskih ciklov, meri raven globalizacije v vseh državah sveta. Zasnoval ga je Axel Dreher na ekonomskem inštitutu ETH Zürich v Švici. Izračun indeksa temelji na treh postavkah oz. dimenzijah, ki vplivajo na raven globalizacije: ekonomsko oz. gospodarsko vključevanje, politično povezovanje in socialno vključevanje. Z indeksom KOF se predstavi trenutne ekonomske omejitve, gospodarske tokove, informacijske tokove itd. v anketiranih državah. Z izračunom indeksa globalizacije in njegovih podpostavk se meri, ali posamezne dimenzije vplivajo na gospodarsko rast države. Kot kažejo rezultati indeksa, se gospodarsko rast najbolj povezuje z gospodarskimi tokovi in restrikcijami v razvitejših državah, prav tako z informacijskimi tokovi. Učinek političnih integracij pa naj bi bil majhen (Gygli, Haelg, Potrafke & Sturm, 2019).

Slika 5 predstavlja vrednosti indeksa globalizacije KOF 2020, za katere so pri analizi vzeli podatke iz leta 2019. Temnejše obarvane države imajo višji indeks KOF. Na prvem mestu je Nizozemska z vrednostjo indeksa 90,91, sledita ji Švica z vrednostjo 90,45 in Belgija z vrednostjo 90,33. Prvih petnajst mest z najvišjim indeksom na lestvici zasedajo evropske države. Med petdeset najboljših držav na svetu glede na višino indeksa se je uvrstila samo ena afriška država in to je otoška država Mavricij z vrednostjo indeksa 72,11. Najnižji indeks globalizacije v letu 2020 so prejele afriške države Somalija z vrednostjo 30,1, Eritreja z vrednostjo 31,0 in Srednjeafriška Republika z vrednostjo 38,0. Največjih pet gospodarstev na svetu v letu 2020 pa je na lestvici indeksa KOF zasedlo sledeča mesta: ZDA 24. mesto – vrednost 82,28, Kitajska 85. mesto – vrednost 64,57, Japonska 36. mesto – vrednost 78,45, Nemčija 6. mesto – vrednost 88,73 in Velika Britanija 5. mesto – vrednost 89,31 (Gygli, Haelg, Potrafke & Sturm, 2019).

Slika 5: Indeks globalizacije KOF

Vir: ETH Zurich KOF (2022).

2 PROTEKCIONIZEM

V nasprotju s prizadevanji za prosto mednarodno trgovino pa se oblikovalci trgovinskih politik oz. vlade držav poslužujejo tudi protekcionističnih ukrepov za izboljšanje nacionalne gospodarske blaginje. Protekcionizem se lahko opredeli kot politiko zaščite nacionalnega gospodarstva z uveljavljanjem in postavitvijo trgovinskih ovir v mednarodni menjavi. Cilj protekcionistične politike je zaščita nacionalnega gospodarstva pred tujo konkurenco, in sicer s poudarkom na omejitvi in nadzoru uvoza ter s spodbudo čim večjega izvoza. Vlade držav se zatekajo k protekcionističnim ukrepom predvsem v kriznih časih, na primer ko gospodarstvo prizadenejo ekonomski šoki oz. se pojavijo večje negotovosti in tveganja v mednarodni trgovini, denimo v vojnih časih (Amadeo, 2021b).

2.1 Vzroki in argumenti

Vzroki za uporabo protekcionističnih ukrepov v mednarodni menjavi prihajajo predvsem z gospodarskih in političnih področij. V primeru, da nacionalno gospodarstvo oz. določena panoga industrije izgublja tržni delež ali ni pripravljena na svetovno konkurenco, lahko to vodi v izgubo posla, kar pomeni tudi odpuščanja in izgubo delovnih mest. Vlade želijo z uporabo protekcionističnih ukrepov ohraniti delovna mesta v določeni panogi, saj trgovinske ovire zmanjšujejo uvoz tujih konkurentov in s tem ohranjajo nekatera delovna mesta, vendar obenem poslabšajo stanje za podjetja, ki so odvisna od uvoza, kot so recimo industrijska podjetja nekaterih panog, ki so močno odvisna od uvoženega blaga, in trgovci na drobno (Abboushi, 2010).

Vlade držav se sklicujejo na nacionalno varnost, ko uporabljajo protekcionistične ukrepe, saj so velikokrat uveljavljeni v panogah, kot so vojaško-obrambna industrija, prehrabna industrija in visokotehnološka industrija. Zagovarjajo, da morajo biti ključne nacionalne industrije zaščitene s trgovinskim protekcionizmom, da so zaščitene pred tujimi konkurenti, kar naj bi v primeru vojne zagotavljajo obstoj in normalno delovanje nujne infrastrukture (Guarino, 2018).

Poleg tega vlade držav velikokrat uporabijo protekcionistične ukrepe zaradi uravnavanja plačilne bilance države, ko trgovinski primanjkljaj vztrajno raste. A več študij dokazuje, da trgovinski primanjkljaj ni škodljiv, saj na plačilno bilanco države vpliva samo delno in ga lahko država izravnava z drugim delom bilance, recimo s kapitalskim računom. Z uvedbo trgovinskih ovir države znižajo uvoz, kar v večini primerov privede do tega, da ostale države prav tako uvedejo protekcionistične ukrepe, vendar to vodi do znižanja izvoza in dolgoročno ne vpliva na zmanjšanje trgovinskega primanjkljaja (Abboushi, 2010).

Eden izmed argumentov, ki ga zagovarjajo podporniki protekcionizma, je zaščita domačih potrošnikov. Menijo, da nekateri izdelki, proizvedeni v tujini, ne zadostujejo vsem nacionalnim standardom glede varnosti in zdravja potrošnikov. Proizvodnja in distribucija tujih proizvajalcev, ki poslujejo pod drugimi pogoji, naj ne bi bila ustrezna za uvoz. Prav

tako domači proizvajalci zahtevajo, da mora tuja konkurenca v primeru uvoza zagotavljati enake proizvodnje standarde za zagotavljanje varnostni in zdravja domačih potrošnikov (Guarino, 2018).

Argument o novonastali industriji (angl. infant industry) je še en izmed razlogov, zakaj vlade uveljavljajo protekcionistične ukrepe. S tem naj bi podprle novonastalo panogo v nacionalni industriji, ki še ne more konkurirati dobro razvitim podjetjem iz tujine. V primerjavi s konkurenco, ki posluje že dovolj dolgo, novonastala panoga še nima stroškovne in proizvodnje učinkovitosti. Z uvedbo večletnih trgovinskih ovir pri uvozu v državo lahko novonastala panoga pridobi znanje, potrebno tehnologijo in posledično tržni delež na svetovnem trgu. S tem doseže večje stroškovne učinkovitosti in lažje konkurira mednarodni konkurenci. Takšen način podpiranja novonastalih industrij lahko privede do formiranja oligopolov. Zanašajo se predvsem na politično moč in poskušajo zadržati trgovinske ovire oz. še povečajo nivo protekcionističnih ukrepov (Abboushi, 2010).

2.2 Ovire v mednarodni trgovini in vrste ukrepov

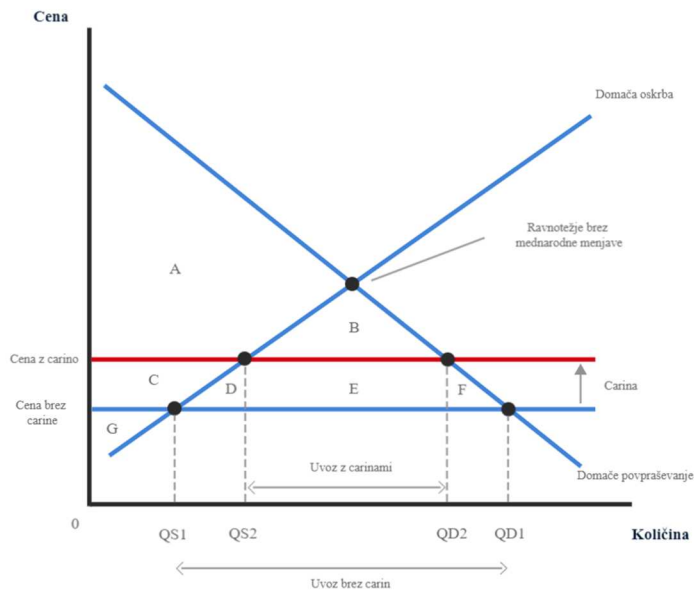
Trgovinske ovire so državni ukrepi, ki jih vlade uporabljajo kot protekcionistične ukrepe za omejitev pretoka mednarodnega blaga in storitev. Trgovinske ovire delimo na carinske in necarinske ovire. Najstarejši in največkrat uporabljen trgovinski ukrep so carine. Carina ali tarifa se obračuna kot davek na uvoženo blago. Najpogosteje se uporabljajo carine ad valorem, ki so postavljene kot odstotek vrednosti uvoženega blaga. Obstajajo pa tudi posebne carine, ki so zaračunane na enoto blaga. Z uporabo carin se uvoženim izdelkom poveča cena, kar naj bi domače potrošnike odvrčalo od nakupa tujih izdelkov, saj imajo doma proizvedeni izdelki cenovno prednost pred uvoženimi. Uveljavljene carine predstavljajo tudi dodatne prihodke za državno blagajno (Trade - European Commission, 2022).

Med članicami WTO so na podlagi Splošnega sporazuma o carinah in trgovini v veljavi carine z največjimi ugodnostmi (angl. most favoured nation, v nadaljevanju MFN). Za uvoz v državo se zaračuna carina z največjimi ugodnostmi in to je najnižja možna stopnja carine, ki jo lahko država zaračuna za trgovinsko partnerico. Prav tako določa načelo nediskriminacije, po katerem velja enaka stopnja carine za uvoz določenega izdelka na domači trg iz različnih držav. Z uveljavitvijo carin MFN si državi prizadevata tudi za uporabo načela vzajemnosti, kar pomeni, da z uporabo najnižjih carin medsebojno povečujeta obseg lastnega izvoza in uvoza, ki naj bi bila po vrednosti enaka (Mattoo & Staiger, 2020).

Učinki carin (angl. tariffs) so predstavljeni na sliki 6, ki predstavlja stanje na trgu v primeru proste trgovine in v primeru uveljavljene carine. V primeru proste trgovine je domača cena enaka svetovni. Ko domača država postavi carino na uvoženo blago, se cena dvigne nad svetovno ceno za vrednost carine, kar privede do spremembe na trgu. Carina dvigne ceno blaga in zmanjša domače povpraševanje iz QD1 na QD2, poveča pa domačo količino

proizvodnje iz QS1 na QS2 in s tem država zmanjša količino uvoza blaga. Učinki uvedbe carine so zmanjšanje potrošnikovega presežka (izguba delov C + D + E + F), povečanje proizvajalčevega presežka (C) in ustvarjanje dohodkov države, ki jih pobira kot davek ob uvozu blaga v državo (E). Ob uporabi carin pa se ustvari tudi mrtva izguba (D + F), ki je padec skupnega presežka. Carine povzročijo ustvarjanje območja mrtve izgube, saj so vrsta davka (Mankiw, 2021).

Slika 6: Učinki carin

Prirjeno po Mankiw (2021).

Drugi način omejevanja mednarodne trgovine so uvozne kvote. Kvote znižujejo količino uvoženega blaga, znižujejo blaginjo domačih potrošnikov in povečujejo blaginjo domačih proizvajalcev. Države uporabljajo kvote, da z njimi omejijo predvsem izdelke, ki prihajajo iz držav razvoja, v katerih so proizvodnji in zdravstveni standardi nižji, saj želijo zavezati prodajo tujih izdelkov nižje kakovosti. Uvozne kvote ne povečujejo državnih prihodkov, saj kvote le omejijo količino uvoženega blaga in ne obdavčijo blaga. Koristi imajo predvsem domači proizvajalci in uvozniki, ki si zagotovijo dovoljenje za uvoz svojih izdelkov. V redkih primerih ob uporabi kvot vlada zaračunava pristojbino za uvozna dovoljenja, ki predstavljajo razliko med domačo in svetovno ceno. Na tak način se kvote začnejo uporabljati enako kot carine, saj se s pobiranjem pristojbin ustvarjajo državni prihodki (Mankiw, 2021).

Vladne subvencije izvoznim panogam in izvoznikom so mnogokrat povod za uporabo drugih povračilnih protekcionističnih ukrepov. Z vladnimi subvencijami si izvozniki znižujejo stroške, saj jih poplačajo domači davkoplačevalci. S tem imajo možnost hitreje doseči večje proizvodne učinkovitosti in pridobiti večji tržni delež doma in v tujini. Zaradi večjih proizvodnih in stroškovnih učinkovitosti lahko ponujajo izdelke po nižjih cenah kot konkurenca. Proizvedejo večje količine, ki jih je možno izvažati na tuje trge, in to povečuje

delež izvoza države, za kar se zavzemajo oblikovalci trgovinskih politik. Stroške subvencij večinoma krijejo davkoplačevalci domače države, ugodnosti nižjih cen uvoženih izdelkov pa uživajo tuji trgovinski partnerji. To nakazuje, da vlade z uporabo subvencij ciljajo predvsem na trgovinski presežek v bilanci, saj s subvencioniranjem povečujejo izvoz glede na uvoz države. Svetovni trg mednarodne trgovine je čedalje večji in bolj odprt, z uporabo subvencij pa vlade rušijo ravnovesje na trgu, kjer še niso uveljavljene druge trgovinske ovire. S povečano rabo subvencij tvegajo povračilne protekcionistične ukrepe drugih tujih držav, predvsem uvedbo carin, kar pa dolgoročno vodi v znižanje blaginje za vse sodelujoče v mednarodni trgovini. Pri uporabi subvencij velikokrat pride do nejasnosti, saj si lahko države lahko različno predstavljajo, kaj predstavlja subvencijo in kaj ne. Če vzamemo primer denarne subvencije izvoznikom in primer davčne olajšave v enakem znesku, bo za večino držav to pomenilo enako. Težje je razločiti ob vladnih vlaganjih v izvozni sektor, kot so izgradnja novih pristanišč in investicije v nove avtoceste, ki podpirajo izvozno industrijo (Boudreaux, 2011).

Vse bolj v veljavi in uporabi pa so ovire, ki jih lahko opredelimo kot lokalizacijske ovire v trgovini. Te dajejo prednost lokalnim izdelkom pred tujimi, predvsem z vladnimi akcijami, kot sta recimo slogana narejeno v »državi A« in oz. ali kupljeno v »državi B«. Vlade držav uveljavljajo predvsem ukrepe, ki stremijo k zahtevi o lokalnem blagu (angl. local content requirements, v nadaljevanju LCR) in s tem nalagajo podjetjem, da za poslovanje uporabljajo domače blago oz. domače storitve. Analiza OECD je pokazala, da so taki ukrepi učinkoviti samo kratkoročno in da na dolgi rok škodujejo gospodarski rasti države, saj se z uveljavitvijo LCR v eni panogi povečujejo stroški ostalim panogam industrije. Neučinkovitost ostalih panog posledično vodi v zmanjšanje gospodarske rasti, delovnih mest in doseganja ekonomij obsega. Panoge z uveljavljenimi LCR porabljajo več domačih virov, kar lahko vodi tudi v zmanjšanje proizvodnje ostalih panog oz. povečan uvoz dobrin za preostale dele industrije in to vodi v koncentracijo domače gospodarske dejavnosti. V primerjavi z dinamičnim je v koncentriranem gospodarstvu manj priložnosti za razvoj in inovacije (Gourdon & Guilhoto, 2018).

Postopkovne ovire (angl. red tape) so še ena izmed trgovinskih ovir, s katerimi se srečujejo podjetja v mednarodni trgovini. Administrativni postopki, kot so carinske klasifikacije, poročila o cenitvi in vrednotenja, postopki carinjena, dovoljenja za uvoz in uporabo izdelkov, preverjanje certifikatov izdelkov, varnostnih certifikatov itd., zavirajo mednarodni pretok trgovine. Z vso birokracijo in dokumentacijo na meji imajo največ težav uvozniki, saj lahko njihovo blago obstane na meji dalj časa. Vsi postopki lahko vzamejo veliko časa in truda, da podjetje spravi blago čez mejo. V postopkih se lahko izdelki poškodujejo, kar še dodatno otežuje poslovanje tujim uvoznikom. Države lahko zahtevajo tudi visoke varnostne in zdravstvene standarde, ki jih tuji proizvajalci težko dosežejo za vsa potrebna dovoljenja pri uvozu. S postopkovnimi ovirami daje vlada prednost domačim proizvajalcem, saj predvsem v panogah, kjer je pomembna zelo hitra dobava izdelkov, tuji proizvajalci postanejo manj konkurenčni. Prav tako na mednarodno menjavo blaga močno vplivajo

različne carinske pristojbine in dajatve, ki skupaj s tarifami lahko močno zvišajo stroške za podjetja, ki se ukvarjajo z mednarodno menjavo. Veliko držav zaračunava pristojbine za opravljanje carinskih postopkov, stroškovno največje pristojbine in dajatve pa zaračunavajo predvsem v državah v razvoju oz. države z nizkim dohodkom (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD, 2009). Izvozna podjetja in oblikovalci trgovinskih politik si prizadevajo za zmanjšanje postopkovnih ovir na meji, saj bi s tem pohitrili mednarodno menjavo blaga, a se še vedno velikokrat srečujejo z mnogimi ovirami. Leta 2013 je WTO sprejel večstranski sporazum o poenostavitvi trgovine (angl. Trade Facilitation Agreement), ki je bil eden pomembnejših sporazumov za znižanje trgovinskih ovir na meji. Poudarek je bil na lažšanju ukrepov predvsem za mala in srednje velika podjetja. Z izboljšanimi carinskimi postopki naj bi z uveljavitvijo sporazuma na leto k svetovnemu BDP-ju prispevali okoli 60 milijard \$ (O’Keeffe & Vilup, 2015).

Nekatera podjetja oz. države se poslužujejo tako imenovanega dampinga. Damping je izraz, ki označuje, da podjetje izvažajo svoje izdelke na tuje trge po nižji ceni, kot jih prodaja na domačem trgu. Cena na izvoznem trgu je v takem primeru velikokrat precej nižja od proizvodnih stroškov. S tako strategijo si podjetja želijo pridobiti večji tržni delež, saj izdelke prodajajo po občutno nižji ceni od svoje konkurence na tujem trgu. S strategijo dampinga lahko uvozniki v državi prizadenejo lokalni trg države uvoznice, kar povzroči odpuščanja in zapiranja domačih podjetij, saj slednja ne morejo konkurirati nizkim cenam, ki jih ponujajo uvozniki. Uvozniki si lahko privoščijo strategijo dampinga, v primeru da jih njihova vlada podpira s subvencijami oz. imajo presežek proizvodnje, ki ga lahko ponujajo po tako nizki ceni. S protidampinško politiko in ukrepi poskušajo države zaščititi svoje domače gospodarstvo. Če država zazna izvajanje dampinga, lahko predpiše dodatne dajatve, ki so po navadi ad valorem, oz. določijo fiksno dajatev, ki jo mora podjetje plačati ob uvozu carinskim organom države. Države lahko določijo najnižjo uvozno ceno, po kateri lahko tuja podjetja prodajajo izdelke na domačem trgu. Kot protidampinški ukrep lahko država tudi prepove prodajo blaga tujih podjetij, ki prodajajo izdelke pod najnižjo pošteno ceno (Trade - European Commission, 2021).

Na mednarodno menjavo močno vplivajo tudi devizni oz. menjalni tečaji valut. Neusklajenost deviznih tečajev vpliva na mednarodno trgovino, in sicer tako, da državna valuta ob podcenjenosti spodbuja izvoz in omejuje uvoz, v primeru precenjenosti pa spodbuja uvoz in omejuje izvoz. Države lahko s kontrolo deviznega tečaja dosežejo pocenitev nacionalnih izdelkov v tujini. S strategijo prodajanja nacionalne valute na deviznih trgih lahko država zniža vrednost valute v primerjavi z ostalimi valutami, kar se bo odražalo na nižjih cenah izdelkov na tujih trgih. Posledica je dvig cen uvoznih sektorjev, hkrati pa se znižajo stroški izvoznih sektorjev (Nicita, 2013).

2.3 Povračilni ukrepi in trgovinske vojne

Uveljavljanje protekcionističnih ukrepov in politik lahko ohromi mednarodno sodelovanje med državama in vodi v trgovinsko vojno. Povod za začetek trgovinske vojne je trgovinska protekcionistična politika države, ki vodi v gospodarski konflikt z drugo državo, saj začne druga država kot odgovor na postavljene trgovinske ovire uveljavljati povračilne ukrepe. Vladi držav tako izmenjuje zvišujeta in postavljata nove trgovinske ovire, kar vodi v trgovinsko vojno. Po načelu Nashevega ravnotežja in teorije iger vladi držav uveljavljata povračilne ukrepe – če prva država uvede dodatne sankcije in ukrepe, jih bo druga prav tako. To lahko vodi v dolgotrajno trgovinsko vojno, ki na obe gospodarstvi vpliva negativno (Grossman & Helpman, 1995). V nadaljevanju bomo predstavili nekaj primerov trgovinskih vojn iz preteklosti in uveljavljene povračilne ukrepe le-teh.

Carinski zakon Smoot-Hawley je bil sprejet leta 1930. ZDA so uvedle režim carin, ki so v povprečju znašale okoli 44,9 % vrednosti blaga, vendar so bile sprva aplicirane le na tretjino ameriškega uvoza, preostanek je bil izključen iz obdavčitve. Kasneje so razširili uporabo carin na polovico uvoženih izdelkov. Visoke carine so uvedli, da bi zaščitili ameriško kmetijstvo pred tujo konkurenco. Visoke postavljene carine so sprožile povračilne ukrepe mnogih držav, kar naj bi bil domnevno tudi vzrok za povečanje ameriške gospodarske recesije v veliko svetovno depresijo. Carine, ki sta jih uvedla kongresnika Reed Smoot in Willis Hawley, so sprožile obdobje hudega protekcionizma in trgovinskih vojn. Postavljene carine so močno škodovali ameriškem izvozu, saj so ostale države sprejemale povračilne ukrepe. V obdobju med 1930 in 1934 se je svetovna trgovina zmanjšala za 66 %. Spremembe so prišle, ko je prišel na oblast Franklin D. Roosevelt in podpisal Zakon o vzajemnih trgovinskih sporazumih, ki je dopuščal spremembe carin tudi do 50 % glede na postavljene vrednosti iz leta 1930, kar je omogočalo spreminjanje carin na vrednost carin zunanjetrgovinskih partnerjev ZDA (Hastedt & Shelton, 2016).

Naslednja večja trgovinska vojna se je zgodila v letih od 1961 do 1964, ko je prišlo do trgovinskega spora med ZDA in članicami takratne Evropske gospodarske skupnosti (angl. European Economic Community, v nadaljevanju EEC). Povod za trenja je predstavljala bolj razvita in modernizirana ameriška perutninska industrija. Povečana proizvodnja jim je omogočala izvoz na tuje trge, predvsem na evropske trge, največji trg je zanje predstavljala Zahodna Nemčija. Leta 1962 se je začela tako imenovana piščančja trgovinska vojna (angl. Chicken war), ko je šest držav članic uvedlo skupno tarifo na uvoz piščančjega mesa (Weber, 1979). EEC je v želji po večjem samooskrbnem kmetijstvu uvedla protekcionistične ukrepe. Italija, Francija, Zahodna Nemčija, Luksemburg, Belgija in Nizozemska so zvišale skupno zunanjo tarifo na 13,43 centa za funt uvoženega piščančjega mesa, kar je prizadelo ameriške proizvajalce. Ameriško perutninsko industrijo naj bi uvedba tarife stala 46 milijonov \$, zato so ZDA zagrozile s povračilnimi ukrepi, če ECC ne bi znižala uvedenih carin. Da ne bi prišlo do hude trgovinske vojne v trgovini s hrano, je v konflikt vstopila pogajalska skupina pod okriljem GATT-a, ki je ocenila, da je imela ameriška industrija okoli 26 milijonov \$ izgube. ZDA so kot povračilni ukrep uvedle carine v isti vrednosti na nizozemske izdelke iz

krompirja, francoski konjak in zahodnonemške tovornjake. ZDA so se zadovoljile s postavljenimi povračilnimi carinami na evropske izdelke, ECC pa se je strinjala z ocenjeno škodo prvotnih carin, saj se jim je slednja zdela nizka in to je pripeljalo do premirja, ki je preprečilo, da bi se iz gospodarskega konflikta razvila večja trgovinska vojna (New York Times, 1964).

Ena izmed bolj znanih trgovinskih vojn se je začela leta 1993, ko je EU sprejela spremembe v trgovinski politiki glede uvoz banan. Uveljavili so nove in višje carinske režime ter kvote ob uvozu za podjetja iz latinskoameriških držav, za ostale uvoznice banan, predvsem iz držav bivših evropskih kolonij na območju Afrike, pa so bila trgovinska pravila za uvoz milejša. ZDA so imele v lasti večino podjetij, ki so proizvajala in izvažala banane v Latinski Ameriki in uvedene evropske carine so zelo prizadele ameriško kmetijstvo. ZDA so menile, da EU krši pravila proste trgovine, in so kot povračilne ukrepe uvedle carine, ki so lahko dosegle tudi 100 %, za izdelke, uvožene iz EU. Med prizadetimi izdelki so bile tudi francoske torbice in dansko meso. Skupna vrednost postavljenih carin je bila 520 milijonov \$. V spor se je vmešala WTO in EU je bila primorana spremeniti postavljena pravila in znižati carine. Šele leta 2012 je EU podpisala sporazum z desetimi latinskoameriški državami, s katerim so končali dvajsetletno trgovinsko vojno banan (Sheng & Felix do Nascimento, 2021).

Primer t. i. velike trgovinske vojne pa se je začel leta 2002 s presežkom jekla v svetovni ponudbi, kar je prisililo ameriške proizvajalce jekla, da so iskali dodatne možnosti konkuriranja svetovni konkurenci. Pri tem jim je pomagala tedanja vlada pod vodstvom predsednika Georga W. Busha, ki je sklenil uvesti carine na uvoz jekla v višini od 8 % do 30 % v odvisnosti od kategorije izdelka. Oblikovalci trgovinske politike so dodatno tudi sklenili, da bi lahko v primeru poslabšanja situacije na trgu ZDA še dodatno zvišala carine, uvedla nove kvote na uvoz in zahtevala dodatna dovoljenja za uvoznike jekla. Nekatere države so bile iz uveljavljenih ukrepov izključene, npr. Mehika in Kanada ter nekatere države v razvoju, kot sta Tajska in Turčija. Obratno je veljajo za države EU, ki so ocenjevale, da jim bodo uveljavljeni protekcionistični ukrepi ZDA povzročili do 2,5 milijarde \$ izgube. Skupaj z sedmimi članicami WTO je EU vložila pritožbo na WTO glede novo postavljenih trgovinskih ovir v trgovini jekla in sklenila sprejeti uveljavitev povračilnih ukrepov s carinami na ameriške avtomobile in na floridske pomaranče. Odgovor WTO je bil, da so bili ukrepi Busheve vlade nezakoniti in da mora ZDA carine umakniti v določenem časovnem obdobju. Organizacija je obenem podala dovoljenje, da EU vzpostavi od 1 do 4 milijarde \$ lastnih carin kot kazen za ZDA. Razvila se je trgovinska vojna, saj so se začeli sprejemati dodatni povračilni ukrepi, kar je močno prizadelo ameriško gospodarstvo in svetovni trg jekla. Cene jekla so se povečale do 38 % v osemmesečnem razmaku, kar je bil povod za zvišanje stroškov predvsem v avtomobilski industriji in pomanjkanje jekla v vseh panogah. V osemnajstih mesecih od prvih uvedenih carin Busheve vlade so se na račun trgovinske vojne in povišanja cene jekla močno zamajale svetovne trge, proizvodnji stroški podjetij so se povečali tudi v panogah, ki niso bile neposredno povezane z izdelavo oz. uporabo jekla.

Dodaten negativen učinek trgovinske vojne se je odražal v množičnih odpuščanjih v jeklarski industriji, predvsem v ameriških podjetjih (Sheng & Felix do Nascimento, 2021).

V 21. stoletju spremljamo spremembe v globalizaciji in liberalizaciji svetovne trgovine. Svetovne velesile s svojimi geopolitičnimi in gospodarskimi interesi ustvarjajo tenzije na mednarodnih trgih, in sicer v težnji po gospodarski rasti, povečanju blaginje in vojaški ter politični moči. Z različnimi političnimi interesi in trgovinskimi politikami posameznih držav se ponovno srečujemo s porastom uvedbe protekcionističnih trgovinskih ukrepov, ki kot gospodarske sankcije ciljajo na slabitev njihovih tekmecev in trgovinskih partnerjev. Učinki povračilnih ukrepov, ki prerastejo v trgovinsko vojno, imajo negativen vpliv na gospodarstvo, ki se odraža na različnih področjih. Trgovinska vojna lahko močno prizadene le posamezen sektor industrije ali pa celotno gospodarstvo. Zaradi negotovosti na trgu se zmanjšajo naložbe in FDI, kar vključuje tudi dvig stroškov za financiranje kapitala. Porušijo se svetovna ravnovesja in povečuje se dolg držav. V primerjavi s preteklostjo imajo zaradi globaliziranega mednarodnega trga sankcionirane države vse več možnosti za izogibanje uveljavljenim ukrepov partnerske države, saj imajo mnogo možnosti za trgovanje z drugimi trgovinskimi partnerji. Kot rešitev oz. odgovor na uvedene trgovinske ovire in gospodarske sankcije lahko uvozna in izvozna podjetja iščejo nove priložnosti na drugih trgih (Mihaylov & Sitek, 2021). V nadaljevanju magistrske naloge bomo podrobno analizirali pereči gospodarski konflikt med ZDA in Kitajsko, ki se je sprevrigel v dolgotrajno trgovinsko vojno.

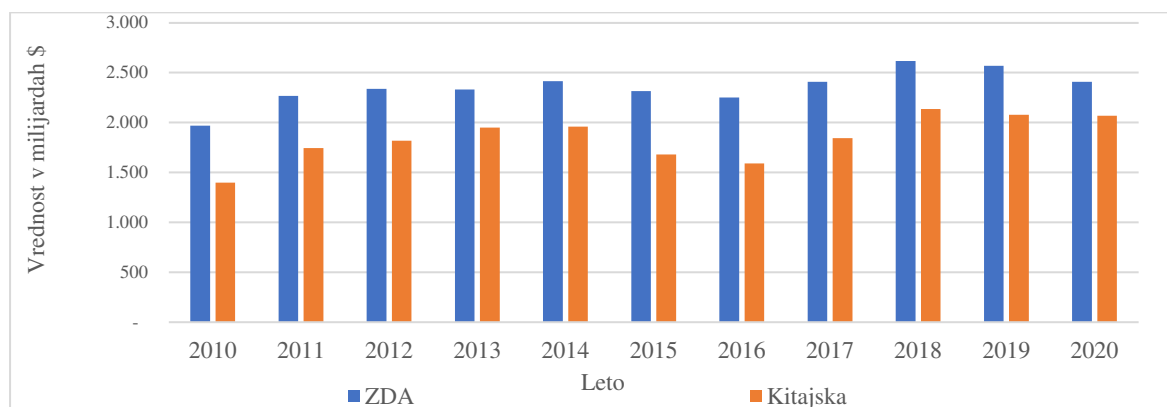
3 ANALIZA PROTEKCIONIZMA NA PRIMERU TRGOVINSKE VOJNE MED ZDA IN KITAJSKO

3.1 Mednarodna trgovina med ZDA in Kitajsko

ZDA in Kitajsko sta kot svetovni velesili močno vpeti v mednarodno trgovino in širita svoj vpliv po vsem svetu. V letu 2021 so bile ZDA največje gospodarstvo na svetu glede na nominalni BDP, ki je znašal 22.939,6 milijard \$, kar predstavlja 24,2 % svetovnega BDP-ja. Kitajsko se je uvrstila na drugo mesto z BDP-jem v višini 16.863,0 milijard \$ in s tem proizvedla 17,8% svetovnega BDP-ja (StatisticsTimes, 2021).

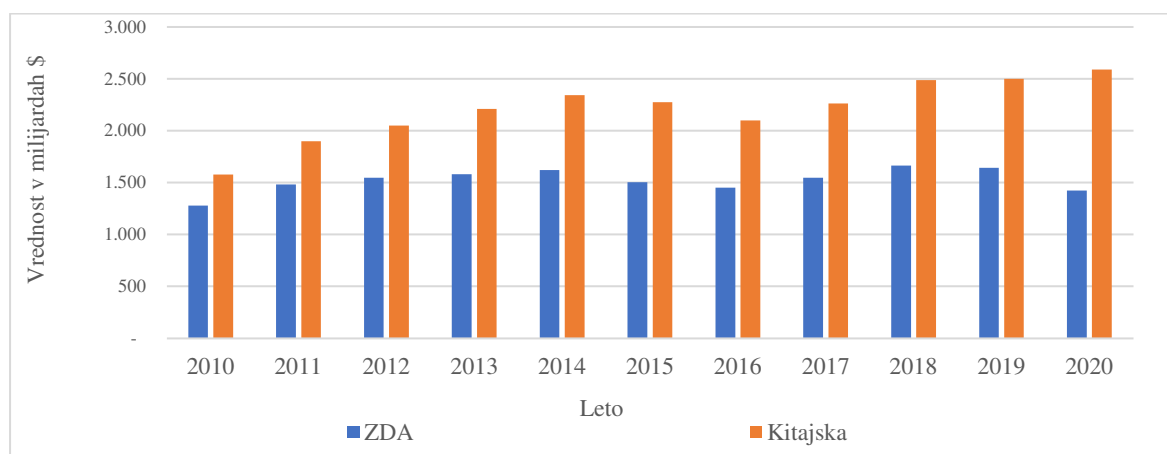
V letu 2020 so ZDA bile največja uvoznica s skupnim uvozom 2.407 milijard \$, v prvih treh kvartalih leta 2021 pa je uvoz znašal 2.138 milijard \$. Druga največja uvoznica v letu 2020 je bila Kitajsko z 2.066 milijard \$ uvoza, uvoz Kitajske v prvih treh kvartalih leta 2021 pa je znašal 1.933 milijard \$. Največja izvoznica v letu 2020 je bila Kitajsko z izvozom 2.590 milijard \$, njen izvoz v prvih treh kvartalih leta 2021 je znašal 2.401 milijard \$. ZDA so v letu 2020 izvozile 1.425 milijard \$ blaga, v prvih treh kvartalih 2021 pa 1.274 milijard \$ (Timeseries WTO, 2022). Na sliki 7 je predstavljena primerjava gibanja vrednosti skupnega uvoza ZDA in Kitajske, na sliki 8 pa primerjava gibanja vrednosti skupnega izvoza ZDA in Kitajske.

Slika 7: Vrednost skupnega uvoza držav po letih (v milijardah \$)

Prirejeno po Timeseries WTO (2022).

Slika 8: Vrednost skupnega izvoza držav po letih (v milijardah \$)

Prirejeno po Timeseries WTO (2022).

Največje trgovinske partnerice ZDA so bile v letu 2020 na podlagi uvoza Kitajska (18,6 % skupnega uvoza), Mehika (13,9 %) in Kanada (11,6 %). ZDA so v letu 2020 največ izdelkov izvozile v Kanado (17,8 % skupnega izvoza), Mehiko (14,9 %) in na Kitajsko (8,7 %) (United States Census Bureau, 2022). V letu 2020 so bile za Kitajsko najpomembnejše uvoznice Japonska (9,4 % skupnega uvoza), Južna Koreja (9,3 %) in ZDA (7,3 %) (Trading Economics, 2022b). Kitajska pa je največ izdelkov izvozila v ZDA (18 % skupnega izvoza), na posebno administrativno območje Hongkong (11 %) in na Japonsko (5,6 %) (Trading Economics, 2022a).

Če primerjamo trgovinsko bilanco med ZDA in Kitajsko, ugotovimo, da so ZDA močno odvisne od kitajskega uvoza izdelkov, saj je Kitajska njihov največji trgovinski partner pri uvozu izdelkov. Na sliki 9 je predstavljen skupni uvoz kitajskih izdelkov v ZDA po letih od 2010 do 2020. Skupni ameriški uvoz iz Kitajske je leta 2020 znašal 457,2 milijard \$. Leta 2018 so ZDA uvozile največ kitajskih izdelkov v zadnjem obdobju, in sicer 563,2 milijard \$,

kar je bilo 7,1 % več kot leto prej. Največji padec pri uvozu kitajskih izdelkov pa je se zgodil leta 2019, kot sta državi že bili v trgovinski vojni in je ameriški uvoz kitajskih izdelkov znašal 472,5 milijard \$, kar je pomenilo 16,1-odstotni padec vrednosti uvoza v primerjavi z letom prej (UNCTADSTAT, 2022b).

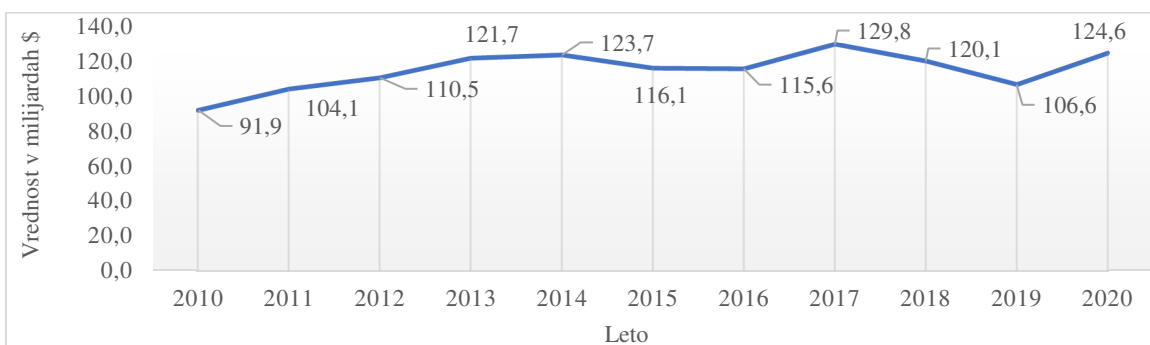
Slika 9: Vrednost uvoza kitajskih izdelkov v ZDA po letih (v milijardah \$)

Prirejeno po UNCTADSTAT (2022b).

V letu 2020 so bile ZDA za Kitajsko tretji največji uvoznik izdelkov. Kot prikazuje slika 10, je skupni uvoz ameriških izdelkov na kitajski trg v letu 2020 znašal 124,6 milijard \$. Kitajska je uvozila največ ameriških izdelkov v letu 2017, in sicer je skupni uvoz znašal 129,8 milijard \$, kar je bilo 12,3 % več kot v letu 2016. Največji upad uvoza ameriških izdelkov je Kitajska zabeležila v letih 2018 in 2019 v obdobju trgovinske vojne, in sicer 120,1 milijard \$ in 106,6 milijard \$. V primerjavi z letom 2017 je to pomenilo manjši uvoz za 7,4 %. V letu 2019 pa se je skupni uvoz ameriških izdelkov zmanjšal za 11,3 % v primerjavi z letom prej (UNCTADSTAT, 2022b).

Slika 10: Vrednost uvoza ameriških izdelkov na Kitajsko po letih (v milijardah \$)

Prirejeno po UNCTADSTAT (2022b).

Glede na vrednosti uvoza in izvoza med državama so imele ZDA v primerjavi s Kitajsko v obdobju med 2010 in 2020 nenehno trgovinski deficit, kar prikazuje slika 11. Največja vrednost trgovinskega deficita je bila v letu 2018 in sicer 443,1 milijard \$, kar pomeni 12 %

razlike v primerjavi z letom prej. Ameriški deficit s Kitajsko je v letu 2018 predstavljal 47 % skupnega trgovinskega deficita ZDA, saj so v tem letu skupno uvozile 950,2 milijard \$ več tujih izdelkov, kot pa so jih izvozile na mednarodne trge (UNCTADSTAT, 2022b).

Slika 11: Vrednost ameriškega trgovinskega deficita s Kitajsko po letih (v milijardah \$)

Prirejeno po UNCTADSTAT (2022b).

Glede na kategorije izdelkov so ZDA v letu 2020 na Kitajsko izvozile največ strojev in strojnih delov v skupni vrednosti 27,0 milijard \$. Izvoz zelenjave je znašal 19,0 milijard \$, kemični izdelki v vrednosti 14,2 milijard \$ pa so predstavljali tretjo največjo vrednost ameriškega izvoza na kitajski trg. Če vrednosti izvoza razdelimo po podkategorijah, je največji izvoz predstavljala soja v vrednosti 13,9 milijard \$. Na drugem mestu podkategorij so bila integrirana vezja v vrednosti 10,4 milijard \$. Surova nafta je bila po vrednosti izvoza na Kitajsko na tretjem mestu podkategorij, in sicer je njen izvoz znašal 6,7 milijard \$. Sledili so še ameriški avtomobili v vrednosti 6,2 milijard \$ in oprema za fotografiranje v vrednosti 4,0 milijard \$. Če primerjamo vrednosti izvoza največjih treh podkategorij v letu 2020 z letom 2015, lahko ugotovimo, da se je izvoz soje v petih letih povečal za 3,3 milijard \$, kar predstavlja 30,7 % večji izvoz kot v letu 2015. Izvoz integriranih vezji je v petih letih narasel za 4,3 milijard \$ oz. za 89,6 %. Izvoz ameriške surove nafte na kitajski trg je v letu 2015 znašal le 0,016 milijard \$, v petih letih pa se je povečal za 6,7 milijard v \$, kar je pomenilo 42,5 tisoč % večji izvoz surove nafte (OEC, 2022b).

Kitajska je na ameriški trg v letu 2020 izvozila največ strojev in strojnih delov v vrednosti 209,0 milijard \$. Sledila jim je kategorija drugih izdelkov v vrednosti 53,8 milijard \$ in tekstilni izdelki v vrednosti 48,4 milijard \$. Če razdelimo kitajski uvoz na ameriški trg po podkategorijah, je Kitajska izvozila največ računalnikov v vrednosti 48,9 milijard \$. Izvoz opreme za poročanje in prenos televizijskih in radijskih oddaj je skupno znašal 47,5 milijard \$. Izdelki iz blaga so po vrednosti izvoza zasedeli tretje mesto med podkategorijami, in sicer 16,1 milijard \$. Sledili so jim deli za pisarniško opremo v vrednosti 14,8 milijard \$ ter plišaste igrače v vrednosti 10,0 milijard \$. Primerjava največjih treh podkategorij pokaže, da se kitajski izvoz računalnikov v obdobju od 2015 do 2020 zmanjšal za 2,10 milijard \$ oz. za 4,19 %. Izvoz opreme za poročanje televizijskih in radijskih oddaj se v teh letih povečal za 14,4 milijard \$ oz. za 43,7 %. Kitajskih izdelki iz blaga so v letu 2015 predstavljali le 2,6

milijard \$ izvoza na ameriški trg. Do leta 2020 se je vrednost izvoza teh izdelkov povečala za 13,5 milijard \$, kar predstavlja 518 % večji izvoz. (OEC, 2022b).

3.2 Vzroki za trgovinsko vojno

Po obdobju carinskega zakona Smoot-Hawley in obdobju velike depresije, so ZDA večinoma vodile liberalno trgovinsko politiko, kar je na splošno odobraval tudi širša javnost. Spremembe so se začele nakazovati v letu 2016, ko je predsedniška kampanja Donalda Trumpa zagovarjala odmik od ustaljenih trgovinskih politik in spodbujala ter krepila nacionalistična in protekcionistična stališča. S takratno ranljivostjo ameriškega gospodarstva na svetovnem trgu in začetkom omejevanja priseljevanja v ZDA je večje število ameriških volivcev spremenilo svoja stališča in se začelo nagibati k podpori republikanskega kandidata (Noland, 2019). Donald Trump je 8. novembra 2016 na predsedniških volitvah premagal Hillary Clinton in postal štiriinpetdeseti predsednik v zgodovini ZDA. Njegovo obdobje predsedovanja je trajalo od njegove inavguracije 20. januarja 2017 pa do 20. januarja 2021 (Duignan, 2021).

Za dvigovanje trgovinskih napetosti je bila v ozadju kriva globalizacija, ki je, kot smo že omenili, v zadnjih nekaj desetletjih močno vplivala na gospodarsko rast mnogih držav. Globalizacija je na svetovnih trgih ustvarila zmagovalce in poražence, saj trgovinske koristi niso bile porazdeljene enakomerno. Države so vlagale v razvijajoče se trge s poceni delovno silo, kar je privedlo do zapiranja nacionalnih panog industrij in izgubo delovnih mest. V ZDA so bile na udaru predvsem proizvodne panoge v državah srednjega zahoda, kot so Illinois, Indiana, Kansas, Misuri itd. Multinacionalke so začele preusmerjati poslovanje na trge, na katerih so bili stroški surovin, dela in ostalih stroškov poslovanja najnižji. V ZDA naj bi po nekaterih ocenah v obdobju med 2000 in 2007 delovno mesto izgubilo kar od 6 do 7 milijonov proizvodnih delavcev (Sukar & Ahmed, 2019, str. 283). Spremembe, ki so se dogajale v svetovnem gospodarstvu, so imele močan vpliv na premike v trgovinski politiki ZDA. Odstotek ameriške svetovne proizvodnje je v letih od 1980 do 2015 padel iz 30 % na 18,6 % svetovne proizvodnje, prav tako se je zmanjšalo število delovnih mest v proizvodnih podjetjih, in sicer iz 19 milijonov na okoli 12 milijonov, kar je vodilo k spremembi stališč o trgovinski politiki (Park & Stangarone, 2019).

Že v predvolilni kampanji in na začetku mandata je administracija ameriškega predsednika Donalda Trumpa pospešeno promovirala svoja slogana »Amerika na prvem mestu« (angl. America First) in »Naredimo Ameriko ponovno veliko« (angl. Make America Great Again), s katerima so začeli nakazovati in uresničevati obljubljeno agresivno trgovinsko politiko države, ki bo vodila v protekcionizmu (Cai, 2020). Mnenje ameriškega predsednika je bilo, da so ZDA z globalizacijo izgubile delovna mesta in dobiček podjetij, saj sta se proizvodnja in poslovanje selila iz ameriškega trga na tuje. Z uporabo protekcionizma je želel zaščititi ameriško gospodarstvo in delovna mesta. Čeprav je v razpravi o prosti trgovini Donald Trump trdil, da verjame v svobodno in prsto trgovino, jo je zagovarjal le v primeru, da je ta pravična (Park & Stangarone, 2019).

Že med predsedniško kampanjo se je Donald Trump močno opiral na tematiko trgovinske politike ZDA, o kateri je bilo v predhodnih volitvah le malo govora. Izpostavljal je tri pereče probleme, ki pestijo ZDA v mednarodni trgovini, in sicer je dal največji poudarek na pomen trgovinskih bilanc in trgovinskega primanjkljaja ZDA. Največji del trgovinskega primanjkljaja so doprinesle azijske države, kot so Kitajska, Japonska in Koreja. Trumpova administracija je bila mnenja, da trgovinski primanjkljaj predstavlja neto zmanjšanje agregatnega povpraševanja. Zmanjšanje povpraševanja naj bi vodilo k nižjim količinam proizvedenih izdelkom in posledično k omejevanju zaposlenosti pod maksimalno raven. Kot drugi problem je Trump izpostavil reguliranje z menjalnimi tečaji valut za pridobitev nepoštenih trgovinskih prednosti, ki naj bi se jih posluževali predvsem Kitajska in Nemčija. Kot zadnji problem trgovinske politike ZDA je izpostavil slabe trgovinske sporazume. Tri dni po tem, ko je prevzel predsedniško funkcijo, je podpisal izvršilni ukaz, s katerim so ZDA izstopile iz trgovinskega sporazuma o transpacifiškem partnerstvu (TPP), prostotrgovinskega sporazuma med 12 državami. S tem je 23. 1. 2017 izpolnil eno izmed svojih predvolilnih obljub. Prav tako je kritiziral sporazum NAFTA in zagrozil s povečanjem carin za Mehiko oz. z razveljavitvijo sporazuma, če pogajanja ne bi bila v korist ZDA. Poleg tega je sporazum med Južno Korejo in ZDA (KORUS) označil za nespametnega in trdil, da povzroča izgubo delovnih mest (Noland, 2018).

Skrb ZDA in tedanjega ameriškega predsednika, da bo Kitajska prevzela prvo mesto svetovne velesile, je privedla do dviga napetosti v političnih in gospodarskih odnosih med državama. Eden izmed glavnih vzrokov za začetek trgovinske vojne med največjima gospodarstvoma na svetu je bil trgovinski primanjkljaj ZDA v blagovni menjavi s Kitajsko. Trgovinski primanjkljaj ZDA s Kitajsko je v zadnjih letih nenehno rasel. Kot smo prikazali na sliki 11, je v letu 2018 dosegel največjo vrednost v zadnjih 12 letih, in sicer je znašal – 443.055 milijonov \$ ter predstavljal 47 % vrednosti skupnega trgovinskega primanjkljaja ZDA. Trgovinsko neravnovesje v mednarodni menjavi je že dalj časa problem ameriškega državnega dolga in nezadovoljstva v javnosti. Nenehna rast ameriškega trgovinskega primanjkljaja s Kitajsko v absolutnem in relativnem smislu je Trumpovo administracijo spodbudila, da je začela s protekcionističnimi sankcijami in ukrepi, ki jih je usmerila predvsem proti Kitajski. Menili so namreč, da trgovinski primanjkljaj škoduje nacionalnemu gospodarstvu, z zmanjšanjem primanjkljaja pa bi lahko ustvarili delovna mesta in okrepili nacionalno varnost (Chong & Li, 2019).

Na podlagi 301. oddelka (angl. Section 301), ki je del trgovinskega zakona ameriške zakonodaje, lahko predsednik ZDA sprejme enostranske ukrepe proti tuji državi v primeru kršitve trgovinskega sporazuma oz. ob odločitvah tujih vlad, če bi te škodile interesom ZDA. Že leta 2010 je administracija predsednika Baracka Obame v sklopu 301. oddelka sprožila preiskavo proti Kitajski, saj naj bi kitajska vlada oblikovala politike in ukrepe, s katerimi naj bi podpirala 154 kitajskih podjetij v različnih industrijah, kot so vetrna, avtomobilska, energetska itd. S subvencioniranjem kitajskih podjetij naj bi vodili nepošteno trgovinsko prakso, ki je škodovala predvsem ameriškim proizvajalcem. Z vloženo pritožbo na WTO so

ZDA dosegle, da je Kitajska spremenila vsebino sklada, iz katerega naj bi subvencionirali predvsem proizvodnjo energetskih podjetij. 18. avgusta 2017 je pod predsedniškim okriljem Donalda Trumpa Urad ameriškega trgovinskega predstavnika (angl. United States Trade Representative, v nadaljevanju USTR) na podlagi 301. oddelka ponovno sprožil posebno preiskavo proti Kitajski. Preiskava se je osredotočila na zakone, politike in trgovinske prakse, ki so povezane z zaščito intelektualne lastnine, prenosom tehnologije in tehnoloških inovacij. Urad ameriškega trgovinskega predstavnika je obtožil Kitajsko kraje ameriške tehnologije (Guo, Wang & Xu, 2021).

Trumpova administracija in ameriški tožilci so kasneje podali tudi močne obsodbe kitajskega podjetja Huawei in ga označili za kriminalno podjetje, ki naj bi z nepošteno prakso in vohunjenjem pridobivalo intelektualno lastnino in tehnologijo šestih ameriških podjetij. Podjetje so obtožili kršenja ameriških zakonov, z namenom da postanejo vodilno podjetje na svetovnem trgu telekomunikacijske opreme. Vodstvo podjetja Huawei je ameriške obtožbe zavrnilo in zagovarjalo, da so bile vse vsebine prosto dostopne na internetu in da ni prišlo do nobene kraje intelektualne lastnine oz. tehnologije. ZDA so uvedle sankcije proti podjetju Huawei, ki jih bomo predstavili v naslednjem poglavju (Stacey, 2020).

Prav tako so ZDA načrtovano vstopile v trgovinsko vojno s Kitajsko, da bi jo prisilile k spremembi industrijske politike, ki je bila po mnenju ZDA neenakopravna in nepoštena. Donald Trump je v marcu 2018 trdil, da kitajska vlada v sklopu načrta, imenovanega »Narejeno na Kitajskem 2025« (angl. Made in China 2025), izvaja nepošteno industrijsko politiko do podjetij z različnim tujim lastništvom. Kitajska vlada naj bi subvencionirala izbrane kitajske industrije, kar podjetjem omogoča izvoz izdelkov na tuje trge po nižjih cenah. Predsednik Donald Trump je začel politične pritiske in začetek uveljavljanja protekcionističnih ukrepov izkoristiti za privabljanje dobička iz tujine nazaj v ZDA (Qiu, Zhan & Wei, 2019).

USTR je kasneje v letu 2018 izdal še posodobljeno verzijo poročila 301. oddelka. Prvotno poročilo je bilo povod za uveljavitev carin na kitajske izdelke, ki jih bomo podrobno predstavili v nadaljevanju poglavja. S posodobljeno verzijo poročila je USTR trdil, da se Kitajska še vedno drži politike nepoštenih trgovinskih praks in krši mednarodna pravila. Ponovno so izpostavili krajo intelektualne lastnine, pridobivanje tehnologije in postavljanja nepoštenih trgovinskih ovir v svetovni trgovini. USTR je zagovarjal stališče, da Kitajska še vedno vodi močno politiko »Narejeno na Kitajskem 2025«. Kitajska naj bi z umikom strategije iz javnosti in medijev lažno zavajala, da politike ne uporablja več, vendar je USTR zavrgel njihove izjave. Prav tako so v posodobljenem poročilu navajali, da naj bi se v vmesnem obdobju, torej odkar so izdali prvotno poročilo 301. oddelka, močno povečalo število kitajskih kibernetičnih napadov na proizvodnja podjetja v ZDA. Kitajske uradnike so obtožili gospodarskega vohunjenja, predvsem v ameriških visokotehnoloških podjetjih in v letalski industriji, s katerim naj bi Kitajska želela pridobiti poslovne skrivnosti za hitrejši razvoj in večjo svetovno konkurenčnost kitajskih podjetij. ZDA so ponovno vložile pismo oz. pritožbo na WTO, v kateri so se sklicevale na nepošteno trgovinsko prakso in krajo

intelektualne lastnine. V pismu so se sklicevali tudi na kitajske naložbene omejitve in na omejitve tujih lastništev na Kitajskem ter izpostavili diskriminatorne omejitve pri licenciranju (Fortnam, 2018). Povzetek vzrokov trgovinske vojne je predstavljen v tabeli 1.

Tabela 1: Vzroki za začetek trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko

Datum	Dogodek	Posledica
zadnja desetletja	Negativni učinki vpliva globalizacije.	Izguba poslov in delovnih mest v ZDA.
2016, začetek 2017	Predsedniška kampanja Donalda Trumpa.	Sprememba stališč ameriških volivcev.
8. 11. 2016	Zmaga Donalda Trumpa na predsedniških volitvah.	Preobrat v ameriški trgovinski politiki.
zadnja desetletja	Rast Kitajske kot svetovne velesile in konstantni trgovinski primanjkljaj ZDA s Kitajsko.	Trump stopnjuje napetosti med državama.
18. 08. 2017	Sporne industrijske in trgovinske politike Kitajske.	USTR sproži posebno preiskavo proti Kitajski.
2018	Kitajska domnevno krade intelektualno lastnino, pridobiva tehnologijo in postavlja nepošteno trgovinske ovire.	Donald Trump dviguje politične pritiske in začne uveljavljati trgovinske ovire.
2018	Kitajska vlada nadaljuje program »Narejeno na Kitajskem 2025«.	ZDA vložile ponovno pritožbo na WTO.

Prirejeno po Cai (2020); Chong & Li (2019); Duignan (2021); Guo, Wang & Xu (2021); Park & Stangarone (2019); Sukar & Ahmed (2019); Stacey (2020); Qiu, Zhan & Wei (2019) in Fortnam (2018).

3.3 Sprejeti protekcionistični ukrepi in potek trgovinske vojne

V prejšnjem poglavju smo predstavili vzroke, ki so privedli do dviga napetosti med državama in so vodili v pričetek ene največjih trgovinskih vojn. V trgovinski vojni pride do povečane uporabe protekcionističnih ukrepov in trgovinskih ovir med državama, največkrat povečan obseg in zvišanje stopenj carin na uvoženo blago. Državi nato vsaka po svoje uveljavljata nove ukrepe, ki lahko vodijo v dolgotrajno trgovinsko vojno. In prav tako se je zgodilo tudi v primeru ZDA in Kitajske. Ameriški predsednik Donald Trump je začel s enostransko trgovinsko politiko, s katero je pričel uvajati protekcionistične ukrepe, ki jih sprva ni usmeril le proti Kitajski. Januarja 2018 so ZDA na podlagi posebne preiskave v okviru 301. oddelka napovedale, da bodo začele izvajati svetovni zaščitni ukrep za uvožene pralne stroje, za katere so napovedali 30-odstotne carine za prihajajoča štiri leta. Enako so storili za solarne panele oz. opremo za fotovoltaične elektrarne, za katere so napovedali 50-odstotne carine za naslednja tri leta (Guo, Wang & Xu, 2021).

Napovedane ameriške carine so stopile v veljavo 22. januarja 2018. ZDA so uvedle 30-odstotno carino na uvoz solarnih panelov, z možnostjo, da se carinska stopnja po štirih letih od uvedbe zniža na 15 %. Istega dne so uvedli 20-odstotno carino na uvoz pralnih strojev. Carino so aplicirali na prvih 1,2 milijona uvoženih pralnih strojev v istem letu. Čeprav so nove carine na solarne panele in pralne strojne uvedli na splošno za vse države (razen za Brazilijo, Argentino, Južno Korejo in Avstralijo), je bilo po mnenju nekaterih avtorjev mogoče hitro sklepati, kaj je bil primarni cilj ameriške vlade ob uvedbi teh carin (Egger & Zhu, 2020). Kitajska je v zadnjih letih največji svetovni proizvajalec sončnih panelov in opreme za fotovoltaične elektrarne. Pred začetkom gospodarskega konflikta je v letu 2017 njen izvoz solarnih panelov znašal 17 milijard \$, kar je predstavljalo 34,1 % svetovnega izvoza solarnih panelov (OEC, 2022a). Prav tako je na področju pralnih strojev, kjer je Kitajska v letu 2017 pred uvedbo ameriških carin zasedla prvo mesto največjih izvoznih pralnih strojev. Njej izvoz je skupno znašal 306 milijonov \$, kar je predstavljalo okoli 43,9 % svetovnega izvoza pralnih strojev (OEC, 2022c).

Kitajska se je na ameriške novo postavljene carine 5. februarja 2018 odzvala s pričetkom protidampinške preiskave in preiskave izravnalnih dajatev. V preiskavo so vključili ameriški izvoz sirka, ki se uporablja predvsem za živalsko krmo. Njegova vrednost je bila približno 1 milijarda \$, napovedovali so izravnalne dajatve za 178 % ameriškega uvoza, ki bi jih aplicirali v aprilu 2018 (Bown, 2021).

Donald Trump, kot smo že navajali, protekcionističnih ukrepov sprva ni usmeril samo proti Kitajski, ampak je na podlagi 232. oddelka (angl. Section 232) kasneje, 1. marca 2018, napovedal skupno ameriško uvedbo 25-odstotnih carin na jeklo in 10-odstotnih carin na aluminij. Trdil je, da so trgovinske vojne dobre za ameriško gospodarstvo in da jih je lahko zmagati. 23. marca 2018 so carine stopile v veljavo, a za EU, Kanado in Mehiko so začele veljati šele 31. maja 2018. Argentina in Avstralija sta bili izključeni iz uvedbe carin na aluminij in jeklo. Uvedene carine so prizadele tudi Kitajsko, vendar so naredile večjo škodo ameriškim zaveznicam, kot sta Kanada in Južna Koreja (Fetzer & Schwarz, 2021). Kitajska, EU in ostale članice WTO so trdile, da Trumpove varnostne carine niso v skladu s pravili WTO in da so to prikrite zaščitne carine, za katere bi morala ZDA takoj poravnati odškodnino (Bown, 2021). Kitajska je nato 2. aprila 2018 odgovorila s prvimi povračilnimi ukrepi na uvedbo carin na jeklo in aluminij ter uvedla carine na izdelke, uvožene iz ZDA. Uvedli so 25-odstotno carino na uvoz letal, soje, avtomobilov, aluminija in svinjine. Dodatno so po 15-odstotni carinski stopnji obdavčili sadje, jeklene cevi in matice. Skupno so v obdavčitev zajeli 128 različnih ameriških izdelkov, v vrednosti 2,4 milijarde \$ (Egger & Zhu, 2020).

ZDA so zatem začele z uvedbo novih carin, da bi zmanjšale privlačnost kitajskih proizvodov, saj se jim je z uvedbo višjih carin povišala cena, s čimer so skušali zavirati kitajski uvoz na ameriški trg. Trumpova administracija objavila seznam surovin in izdelkov, za katere bi ZDA uvedle zvišanje carin. Donald Trump se je skliceval na preiskavo 301. oddelka, ki jo je naročil trgovinskemu zastopniku takoj po tem, ko je prevzel vodenje predsedniške

funkcije (Guo, Wang & Xu, 2021). 22. marca 2018 je Trumpova administracija objavila poročilo preiskave, v katerem so Kitajsko obtožili nepoštenih trgovinskih in poslovnih praks, ki je bila povezana s prenosom tehnološkega znanja, intelektualno lastnino in inovacijami (Bown, 2022). ZDA so glede na pobudo Donalda Trumpa objavile načrtovane carine na kitajske izdelke v vrednosti od 50 do 60 milijard \$. S tem bi ZDA močno kršila pravila WTO in zakonite pravice in mednarodne interese Kitajske (Guo, Wang & Xu, 2021).

USTR je 3. aprila 2018 objavil seznam 1333 kitajskih izdelkov v skupni vrednosti 50 milijard \$, za katere so predvidevali uvedbo 25-odstotne carine. Uvedba teh carin bi najbolj prizadela kitajske mehanske naprave in stroje ter električno opremo (Bown, 2022). Že naslednji dan se je Kitajska odzvala s povračilnimi grožnjami o uvedbi carin na seznam, na katerega so dodali večinoma izdelke iz kategorij letal, avtomobilov, soje in kemikalij, na katere bi uvedli 25-odstotno carino. Dan kasneje, 5. aprila 2018, je Donald Trump naznanil drugi krog povračilnih ukrepov z uvedbo obdavčitve kitajskega uvoza v vrednosti 100 milijard \$, do katerega bi prišlo, če bi Kitajska uvedla napovedane carine (Egger & Zhu, 2020). 17. aprila 2019 je Kitajska uvedla že napovedane izravnalne dajatve na uvoz ameriškega sirka kot odgovor na ameriško uvedbo carin na solarne panele in pralne stroje (Bown, 2022). Donald Trump se je zavedal, da bo ob uvedbi carin tudi Kitajska uvedla povračilne sankcije, zato je od kmetijskega ministra zahteval izdelavo strategije, s katero bi zaščitili interese ameriških kmetov, ki bi jih prizadele uveljavljene carine. V ta namen so predvidevali uvedbo subvencioniranja predvsem ameriških pridelovalcev soje. V načrtu so imeli izplačati več kot deset milijard \$ subvencij (Bown, 2021).

Po grožnjah ZDA se je Kitajska hitro odzvala in vložila zahtevo za posvetovanje na WTO. 15. maja 2018 se je podpredsednik kitajske vlade odpravil na pogovore v Washington z namenom, da se dosežejo trgovinski sporazumi, s katerimi bi preprečili trgovinsko vojno. Po petih dneh pogovorov so kitajski uradniki sprejeli, da bo Kitajska močno pomagala pri znižanju ameriškega trgovinskega primanjkljaja s tem, da bodo znatno povečali nakupovanje blaga in izdelkov iz ZDA (Egger & Zhu, 2020). Po pogovorih je Kitajska umaknila uvedbo carin na napovedan uvoz sirka iz ZDA (Bown, 2022).

Čeprav so se po pogovorih ZDA strinjale z umiritvijo razmer, so nato 29. maja 2018 napovedale 25-odstotne carine na uvoz kitajskih izdelkov, katerih vrednost je znašala 50 milijard \$. Sklicevali so se na industrijsko pomembno tehnologijo in zagovarjali, da ocarinjeni izdelki vključujejo blago, ki je povezano s kitajskim industrijskim programom »Narejeno na Kitajskem 2025«. Uvedbo carin so napovedali za prihajajoči mesec. Kitajska je močno obsodila odločitev ZDA in zagrozila s takojšnjim odmikom kitajskih uradnikov iz mirovnih pogajanj v Washingtonu (Guo, Wang & Xu, 2021).

Dvigovanje napetosti na državnih ravneh se je preneslo tudi na posamezna podjetja, ki so bila močno vpeta oz. prizadeta zaradi trgovinske vojne. Na podlagi preiskave podjetij Huawei in ZTE, ki jo je vodil obveščevalni odbor ameriškega predstavniškega doma že v prejšnjih letih, so ZDA v letu 2018 začele izvajati različne zaščitniške politike (Guo, Wang

& Xu, 2021). Ameriško ministrstvo za pravosodje je 28. januarja 2019 obtožilo kitajsko podjetje Huawei finančnih utaj in goljufij, pranja denarja ter zarote proti ZDA (Bown, 2022). 15. maja 2019 so ZDA uvrstile podjetje Huawei na seznam nadzorovanih subjektov za zaščito nacionalne varnosti, saj naj bi podjetje ogrožalo varnost ZDA. Kasneje v avgustu 2019 so na seznam dodali še 70 hčerinskih podjetij podjetja Huawei, ameriških podjetjem pa so prepovedali prodajo podobnih izdelkov in tehnologije na kitajski trg. Ameriški kongres je pozval ameriško podjetje Google, naj prekine sodelovanje s podjetjem Huawei. Sankcije so se stopnjevale, ko je Google 19. maja 2019 ustavil poslovanje s podjetjem Huawei in jih ni več oskrboval z mobilnimi aplikacijami. Potezi Googla so se nato pridružile še ostala podjetja, kot so Intel, Broadcom, Xilinx in Qualcomm, ki so prekinila dobavo svojih izdelkov na kitajski trg. ZTE se je znašel pod podobnimi sankcijami, preiskave tega podjetja pa so se začele že v letih 2016 in 2017. ZDA so nato v letu 2018 izdale prepoved izvoza ZTE za sedem let in prepoved njegovega poslovanja v ZDA brez licence. Onemogočena je bila tudi prodaja ameriške programske opreme, tehnologije in izdelkov podjetju ZTE. Sankcije in blokada podjetja ZTE so bile po dveh mesecih pogajanj odpravljene, podjetje pa je v zameno moralo plačati globo v višini 1 milijarde \$ in še dodatnih 400 milijonov \$ za skrbništvo s strani tretje osebe (Guo, Wang & Xu, 2021). 13. julija 2018 je ameriška vlada odpravila sankcije proti podjetju ZTE (Bown, 2022).

15. junija 2018 je Donald Trump potrdil grožnje o uvedbi novih carin, ki so jih ZDA napovedovale v maju. ZDA so potrdile carine, ki so stopile v veljavo 6. julija. S 25-odstotno carino so obdavčili 818 carinskih postavk v vrednosti 34 milijard \$ kitajskega uvoza in napovedali uvedbo dodatnih carin na 16 milijard \$ kitajskega uvoza v poznejših mesecih. Seznam obdavčenih carinskih postavk v trgovini s Kitajsko so ZDA objavile kot ukrep, imenovan prvi seznam (angl. List 1). 6. julija 2018 se je tako uradno začela trgovinska vojna med ZDA in Kitajsko, saj so carine na prvem seznamu tretirane kot prve carine, ki so pričele veljati v obdobju trgovinske vojne. Ciljali so predvsem na vmesne komponente oz. izdelke in na kapitalsko opremo. Kitajska je za zaščito svojega gospodarstva in nacionalnih interesov za povračilne sankcije uvedla 25-odstotno carino na uvoz ameriških izdelkov v vrednosti 50 milijard \$. Enako kot ZDA so napovedali uveljavljanje carin v dveh delih. Prvih 34 milijard \$ obdavčitve ameriškega uvoza je prav tako stopilo v veljavo 6. julija 2018 (Egger & Zhu, 2020). 25-odstotno carino so aplicirali predvsem na ameriške avtomobile, jastoge, svinjino in sojo. Novo postavljena carina na avtomobile je močno prizadela nekatere ameriške proizvajalce, saj je Kitajska sočasno znižala tudi carino MFN za avtomobile, in sicer iz 25 % na 15 % za Japonsko, Južno Korejo in Nemčijo. Poleg tega je Kitajska prekinila carine MFN tudi za farmacevtske izdelke, informacijske izdelke in potrošniško blago (Bown, 2021). ZDA so se odzvale na povračilne ukrepe Kitajske in v treh dneh po kitajski odločitvi takoj objavile dodatni seznam kitajskih izdelkov, na katere bi uvedli 10-odstotno carino, če bi Kitajska nadaljevala s povračilnimi sankcijami. Napovedali so, da se bo ukrep začel izvajati v šestdesetih dneh, skupna vrednost obdavčenih kitajskih izdelkov pa naj bi znašala približno 200 milijard \$ (Egger & Zhu, 2020).

10. julija 2018 je USTR objavil točen seznam kitajskih izdelkov, ki bi jih obdavčili z novo 10-odstotno carinsko stopnjo. Polovico seznama so predstavljali računalniki in nadomestni avtomobilski izdelki. Čez deset dni je Donald Trump v intervjuju izrazil pripravljenost, da bi ZDA uvedle carine na celoten kitajski uvoz. Med tem so 16. julija 2018 ZDA vložile pritožbo na WTO glede povračilnih carin, ki so jih uvedle Kitajska, Kanada, EU, Mehika in Turčija kot odgovor na uvedbo carin na jeklo in aluminij. Skupna vrednost povračilnih obdavčenih ameriških izdelkov je znašala 24 milijard \$. 24. julija 2018 so nato ZDA objavile že napovedane subvencije ameriških kmetov v višini 12 milijard \$, ki so jih prizadele novo postavljene carine (Bown, 2022).

1. avgusta 2018 so ZDA zagrožile z zvišanjem predvidene 10-odstotne carine na 25-odstotno carino, ki bi jo aplicirale na 200 milijard \$ vrednega kitajskega uvoza, Kitajska pa se je nato odzvala z grožnjami o uvedbi od 5-odstotnih do 25-odstotnih carin na 60 milijard \$ ameriškega blaga. Te povračilne ukrepe naj bi uvedli po dveh dneh, če bi ZDA res uresničile grožnjo (Egger & Zhu, 2020).

8. avgusta 2018 je USTR napovedal uvedbo drugega seznama (angl. List 2), za katerega so 23. avgusta 2018 začele veljati 25-odstotne carine. Na seznamu so bile parne turbine in motorna kolesa ter drugi izdelki v skupni vrednosti 16 milijard \$ (Guo, Wang & Xu, 2021). Dan pred pričetkom veljavnosti omenjenih ameriških carin sta se v Washingtonu srečala ameriški podsekretar za finance in kitajski namestnik ministra za trgovino z namenom ponovnega odprtja mirovnih pogovorov o ustavitvi gospodarskega konflikta. Pogovori so se zaključili takoj naslednji dan, saj so omenjene ameriške 25-odstotne carine začele veljati na uvoz kitajskih izdelkov v vrednosti 16 milijard \$. Kitajska je odgovorila z uvedbo 25-odstotnih carin na 16 milijard \$ ameriškega uvoza (Egger & Zhu, 2020). Donald Trump je dan kasneje izdal nenavadno direktivo ameriškim podjetjem, naj prekinijo posle na Kitajskem in se umaknejo iz države. Do 23. avgusta 2018 so ZDA s prvim in drugim seznamom skupno obdavčili 50 milijard \$ kitajskega uvoza (Bown, 2019).

Gospodarski konflikt se je močno stopnjeval celo poletje. 14 avgusta 2018 je Kitajska vložila pritožbo na WTO glede carin, ki so jih ZDA uvedle na solarne panele. Škodile naj bi kitajskim trgovinskim interesom (Bown, 2022). Nato pa je 18. septembra 2018 Donald Trump potrdil nov, tretji seznam (angl. List 3), za katerega so ZDA naznanile uvedbo novih carin. Čez šest dni je v veljavo stopila 10-odstotna carina na kitajsko blago v vrednosti 200 milijard \$. Donald Trump je zagrožil Kitajski, da bo v primeru povračilnih ukrepov carino za tretji seznam 1. januarja 2019 zvišal na 25-odstotno. Kitajska je nato 24. septembra 2018 uvedla 10-odstotno carino na ameriške izdelke v vrednosti 60 milijard \$, kar je pomenilo, da so do tega trenutka uvedli nove carine na približno 110 milijard \$ ameriškega uvoza (Egger & Zhu, 2020). Prvo resnejše pogajanje o prekinitvi trgovinske vojne med državama se je zgodilo 1. decembra 2018 na zasedanju skupine G20 v Buenos Airesu. Predsednik Donald Trump in kitajski predsednik Xi sta napovedala devetdesetdnevno premirje. Trump je obljubil, da bo 25-odstotna carina na 200 milijard \$ kitajskega uvoza zadržana. Načrtoval je, da bi carino uvedli 1. januarja 2019, vendar je zatrdil devetdesetdnevno preložitvev. Kitajska

se je strinjala s premirjem in v zameno ponudila znižanje 25-odstotne carine na 15-odstotno carino pri uvozu ameriških avtomobilov (Bown, 2021). Ključni dogodki v poteku trgovinske vojne v letu 2018 so predstavljeni v tabeli 2.

Tabela 2: Ključni dogodki leta 2018

Datum	Država	Dogodek
22. 01. 2018	ZDA	Uvedba svetovnih carin na solarne panele in pralne stroje.
22. 03. 2018	ZDA	Poročilo 301. oddelka, Trump grozi s carinami (60 milijard \$ kitajskega uvoza).
23. 03. 2018	ZDA	Uvedba carin na jeklo in aluminij (2,8 milijarde \$ kitajskega uvoza).
02. 04. 2018	Kitajska	Odgovor na uvedbo carin, povračilni ukrepi (2,4 milijarde \$ ameriškega uvoza).
03. 04. 2018	ZDA, Kitajska	Državi si izmenjaje grozita z uvedbami novih carin.
15. 06. 2018	ZDA	USTR izda posodobljen seznam o novih carinah (50 milijard \$ kitajskega uvoza).
15. 06. 2018	Kitajska	Objava maščevalnega seznama (50 milijard \$ ameriškega uvoza).
06. 07. 2018	ZDA, Kitajska	Uraden začetek trgovinske vojne. Prvi seznam (34 milijard \$ kitajskega uvoza), Kitajska odgovori s carinami.
24. 07. 2018	ZDA	Subvencioniranje kmetov (12 milijard \$).
01. 08. 2018	ZDA, Kitajska	Ponovne grožnje o novih povračilnih ukrepih.
23. 08. 2018	ZDA	Drugi seznam (16 milijard \$ kitajskega uvoza), Kitajska uvede povračilne carine v enaki vrednosti.
24. 09. 2018	ZDA, Kitajska	Uvedba tretjega seznama (200 milijard \$ kitajskega uvoza), povračilni ukrepi (60 milijard \$ ameriškega uvoza).
01. 12. 2018	ZDA, Kitajska	Dogovor, 90-dnevno premirje.

Prirejeno po Bown (2021); Bown (2022); Egger & Zhu (2020) in Guo, Wang & Xu (2021).

Sledilo je zatišje pred nevihto, 24. januarja 2019 Donald Trump je na spletnem mestu Twitter objavil, da odlaša z uvedbo carin in pričakuje nova pogajanja. Vendar so se stvari po pogajanjih v Pekingu 5. maja 2019 močno spremenile. Donald Trump je izjavil, da bo uresničil obljubljeni zvišanje carine na 25 % za 200 milijard \$ vrednega kitajskega uvoza (tretji seznam), ki naj bi se zgodilo 10. maja 2019. Prav tako zagrozil z uvedbo nove 25-odstotne carine še na preostanek kitajskega uvoza, torej pripravo četrtega seznama, kar naj bi skupno pokrilo dodatnih 300 milijard \$ vrednega kitajskega blaga. Tretji seznam je stopil v veljavo 1. junija 2019 s 25-odstotno carino. Kitajska se je po vsaki grožnji oz. objavi ZDA o uvedbi novih carin hitro odzvala s povračilnimi sankcijami, v tem primeru so 13. maja 2019 napovedali zvišanje carinske stopnje vsem izdelkom, ki so jih obdavčili 24. septembra 2018. Ukrep je v veljavo stopil 1. junija 2019 (Bown, 2021). Kitajska je tako obdavčila 60 milijard \$ ameriških izdelkov, med katerimi so bili meso, zelenjava, olje, čaj, sokovi, kava, hladilniki in pohištvo. Izdelke so razdelili na štiri sezname, ki so bili afektirani

s 5-odstotno, 10-odstotno, 20-odstotno in 25-odstotno carinsko stopnjo (Wong & Chipman Koty, 2020).

29. junija 2019 je potekalo srečanje držav G20 v Osaki, kjer se je Donald Trump strinjal s prenehanjem postavljanja novih carin in z začetkom rahljanja ukrepov proti podjetju Huawei ter ponovnemu začetku mirovnih pogajanj o prekinitvi trgovinske vojne. Kitajski predsednik je v zameno napovedal povečanje uvoza ameriških živilskih izdelkov (Timmons, 2020). 9. julija 2019 so ZDA napovedale umik 110 kitajskih izdelkov iz 25-odstotne carine in izdajo licence ameriškim dobaviteljem podjetja Huawei. Minister za trgovino je potrdil, da bodo ameriška podjetja lahko prodajala blago podjetju Huawei, vendar da bo slednje še vedno ostalo na listi subjektov za spremljanje (Wong & Chipman Koty, 2020).

Nato je 1. avgusta 2019 ponovno sledila nepričakovana poteza Donalda Trumpa, ki je oznanil, da bodo uvedli 10-odstotno carino na približno 300 milijard \$ vrednega kitajskega uvoza, ki naj bi začela veljati 1. septembra 2019. USTR je zatem razdelil napovedani četrti seznam na dva dela, in sicer seznam 4A, ki je obsegal 101 milijard \$ kitajskih izdelkov, med njimi so bila oblačila, obutev in šolske potrebščine ter drugi izdelki. Drugi del, seznam 4B, pa je zajemal 151 milijard \$ vredne potrošne elektronike in igrač. Seznam 4A je stopil v veljavo 1. septembra 2019 s 15-odstotno carinsko stopnjo. Z uvedbo seznama 4B pa so ZDA odlašale, in sicer naj bi prišel v veljavo 15. decembra 2019 (Bown, 2021).

Kitajska je 5. avgusta 2019 ustavila nakupe ameriških kmetijskih izdelkov, zaradi česar je kitajski juan na svetovnih finančnih trgih izgubil na vrednosti v primerjavi z ameriškim dolarjem. ZDA so po tem obtožile Kitajsko, da manipulira s svojo valuto in s tem škodi ZDA in svetovni trgovini (Timmons, 2020). Kitajski juan je padel na najnižjo raven v zadnjih enajstih letih, kar so ZDA razumele kot maščevanje na novo postavljene carine. Kitajsko so razglasili za valutnega manipulatorja, ki izvaja in želi pridobiti nepošteno konkurenčno prednost na mednarodnih trgih. Kitajska je vse te obtožbe takoj zavrnila in zatrdila, da ne uporablja menjalnega tečaja kot orodja za reševanje trgovinskih sporov (Wong & Chipman Koty, 2020).

23. avgust 2019 se je Kitajska odzvala z napovednimi carinami na 75 milijard \$ vrednega ameriškega uvoza kot odgovor na ameriški ukrep seznam 4A. 5-odstotno in 10-odstotno carinsko stopnjo so uveljavili na 5078 ameriških izdelkov, ki so jih razdelili na dva seznama. Prvi je prišel v veljavo 1. septembra 2019, takoj po tem, ko je v veljavo stopil ameriški seznam 4A, drugi pa naj bi stopil v veljavo 15. decembra 2019, takoj po začetku veljave seznama 4B. Kitajska je 2. septembra 2019 ponovno vložila pritožbo na WTO za ameriške carine na 300 milijard \$ kitajskega uvoza ter izpodbijala veljavnost carin. To je bila že tretja pritožba na WTO, ki jo je vložila Kitajska proti ZDA (Wong & Chipman Koty, 2020). Kitajska je močno prizadela ameriško avtomobilsko industrijo, saj so v zadnji napovedi povračilnih ukrepov zvišali carino na uvoz avtomobilov iz 12,6 % na 42,6 %. Po uvedbi carin na začetku septembra pa so se napetosti med državama končno umirile. Nasprotujoči strani sta se strinjali, da je potrebno ponovno uvesti mirovne pogovore in ponovno začeti

sodelovati. Napovedali so se mirovni pogovori v Washingtonu, Kitajska je objavila seznam ameriških izdelkov, ki jih bodo izključili iz obdavčitve, Donald Trump pa je naznanil, da bodo ZDA odložile dvig carin na kitajski uvoz, ki je bil načrtovan 15. oktobra 2019. V kasnejših mesecih, natančneje 13. decembra 2019, pa je prišlo do dogovora, ki naj bi bil podpisan v januarju 2020. ZDA so preklicale uveljavitev 15-odstotnih carin s seznama 4B, Kitajska pa je preklicala napovedane povračilne sankcije (Bown, 2021). Ključni dogodki v poteku trgovinske vojne v letu 2019 so predstavljeni v tabeli 3.

Tabela 3: Ključni dogodki leta 2019

Datum	Država	Dogodek
05. 05. 2019	ZDA	Razmere se ponovno zaostrijo, Trump predlaga zvišanje carin na tretjem seznamu.
10. 05. 2019	ZDA	Carine na tretjem seznamu se zvišajo.
01. 06. 2019	Kitajska	Povračilni ukrep, dodatno obdavčijo 36 milijard \$ od 60 milijard \$ že obdavčenega blaga.
05. 08. 2019	ZDA	Obtožijo Kitajsko valutnega manipuliranja.
23. 08. 2019	ZDA, Kitajska	Ponovne grožnje o zvišanju in uveljavljanju novih carin.
13. 12. 2019	ZDA	Trump prekliče napovedane carine in napove sporazum.

Prerejeno po Bown (2021); Timmons (2020) in Wong & Chipman Koty (2020).

15. januarja 2020 se je zgodil prelomni trenutek v trgovinski vojni, ko sta ZDA in Kitajska končno podpisali prvi sporazum, tako imenovano prvo fazo trgovinskega dogovora (angl. Phase one agreement). Državi sta sprejeli, da ne bosta uvajali dodatnih carin. Kitajska se je zavezala, da bo v letu 2020 in 2021 od ZDA kupila dodatnih 200 milijard \$ vrednega blaga. Uvedene carinske stopnje so ostale nespremenjene, vendar sta obe strani nakazovali, da bi lahko prišlo do znižanja zadnjih uveljavljenih carin na polovično stopnjo (Bown & Kolb, 2022). ZDA so nato 7. februarja 2020 znižale carine na uvoz solarnih panelov in pralnih strojev. Naslednji dan je Donald Trump sicer napovedal dodatne obdavčitve na uvoz jekla in aluminija v skupni vrednosti 450 milijonov \$, ki bi veljale tudi za Kitajsko, vendar slednja ni bila močno podvržena novim carinam, ki so prizadele predvsem EU, Japonsko in Tajvan (Bown, 2021). Razširjene carine so stopile v veljavo 24. januarja 2020 (Bown, 2022).

Prva faza trgovinskega dogovora med ZDA in Kitajsko je stopila v veljavo 14. februarja 2020. ZDA so znižale carinsko stopnjo na izdelkih s seznama 4A iz 15 % na 7,5 %. Kitajska pa je znižala svoje povračilne ukrepe, ki jih je uvedla 1. septembra 2020, za 50 %. Do oktobra 2020 je Kitajska uvozila 57 % obljubljenih količin blaga iz ZDA za leto 2020, ki so jih podpisali v sporazumu prve faze, zato je kasneje 4. decembra 2020 dodatno obljubila še povečanje uvoza do konca leta 2021 (Bown & Kolb, 2022). Celotno besedilo sporazuma ni bilo objavljeno, vendar naj bi se po podatkih poročil ZDA in Kitajska v sporazumu dogovorili tudi za boljšo zaščito ameriške intelektualne lastnine, Kitajska naj bi ustavila

prenose tehnologije in za zavezala k temu, da se ne poslužuje metode devalvacije lastne valute kot trgovinskega »orožja« v mednarodni menjavi (Hass & Denmark, 2020).

V vmesnem obdobju so v ZDA potekale predsedniške volitve, na katerih sta se pomerila Donald Trump in Joe Biden. 3. novembra 2020 je zmagal Joe Biden in 20. januarja 2021 je Donald Trump s svojo administracijo zapustil predsedniške pisarne (Wikipedia, 2022). Ključni dogodki v poteku trgovinske vojne v letu 2020 so predstavljeni v tabeli 4.

Tabela 4: Ključni dogodki leta 2020

Datum	Država	Dogodek
15. 01. 2020	ZDA, Kitajska	Podpis sporazuma prve stopnje (angl. Phase one agreement).
24. 04. 2020	ZDA	Trump razširi carine na jeklo in aluminij.
14. 02. 2020	ZDA, Kitajska	Sporazum stopi v veljavo. Prekinitev postavljanja novih carin.
03.11.2020	ZDA	Predsedniške volitve, zmagovalec Joe Biden.

Prirejeno po Bown (2021); Bown & Kolb (2022) in Wikipedia (2022).

4. februarja 2021 je novo izvoljeni ameriški predsednik Joe Biden na podlagi 201. oddelka (angl. Section 201) podaljšal ukrep o uvedbi carin na solarne panele za štiri leta z nekaj prilagoditvami. Čez štiri dni so ZDA ugotovljale, ali je Kitajska dosegla cilje, zastavljene v sporazumu. Kitajska je v letu 2020 dodatno uvozila le 94 milijard \$ vrednega ameriškega izvoza, kar je predstavljalo 59 % obljubljenih količin. Bidnova administracija je napovedala, da bodo do konca izpeljali podpisani sporazum in od Kitajske zahtevali, da izpolni svoje obljube. Prav tako so se zavzeli, da bodo prioriteto začeli sproščati uvedene ameriške carine, ki so ostale na skoraj dveh tretjinah uvoza (335 milijard \$) iz Kitajske, saj so menili, da močno škodijo ameriškim uvoznikom. Do konca leta 2021 se je Kitajska zavezala, da bo dodatno uvozila še 200 milijard \$ vrednega ameriškega blaga, vendar do 31. decembra 2021 ni uvozila nobene dodatne obljubljenega količine. Cilj, ki so si ga zadali s sporazumom prve faze, ni bil uresničljiv. Skupno so uspeli doseči le 57 % obljubljenih količin za leto 2020 in 2021, kar ni doseglo niti vrednosti uvoza pred začetkom trgovinske vojne (Bown & Kolb, 2022). Ključni dogodki v poteku trgovinske vojne v letu 2021 so predstavljeni v tabeli 5.

Tabela 5: Ključni dogodki leta 2021

Datum	Država	Dogodek
20. 01. 2021	ZDA	Trumpova administracija zapusti predsedniške pisarne.
08. 02. 2021	Kitajska	Doseže le 59 % obljubljenega dodatnega uvoza iz ZDA.
04. 10. 2021	ZDA	Biden se zaveže, da bo izpeljal podpisan sporazum s Kitajsko. Pričetek umikanja nekaterih kitajskih izdelkov iz obdavčitve.

Prirejeno po Bown & Kolb (2022) in Wikipedia (2022).

Joe Biden in ameriški USTR sta 28. marca 2022 ponovno uvedla nekatere carine, ki jih je uvedla Trumpova administracija. Napovedali so retrospektivno vrednotenje od 12. oktobra 2021 do 31. decembra 2022, kar bi pomenilo uvedbo carin za 352 kitajskih izdelkov (Bown & Kolb, 2022). Ključni dogodki v poteku trgovinske vojne v letu 2022 so predstavljeni v tabeli 6.

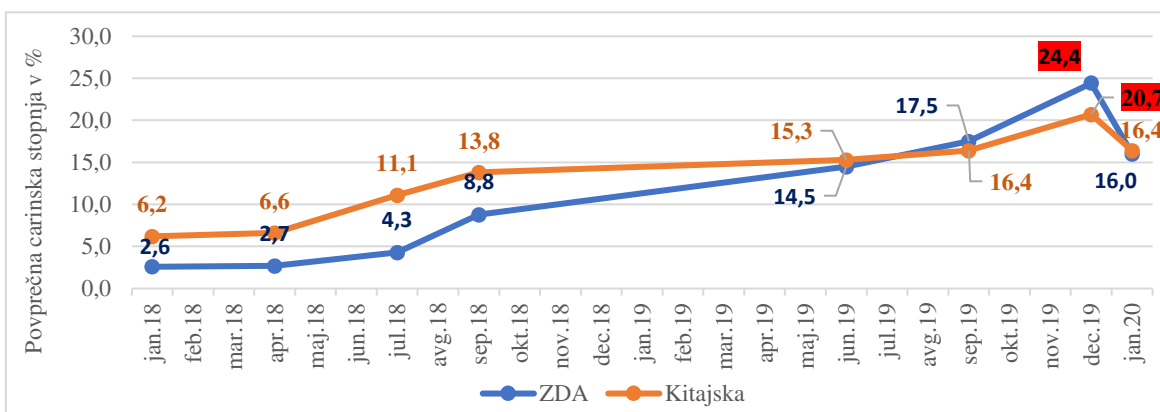
Tabela 6: Ključni dogodki leta 2022

Datum	Država	Dogodek
04. 02. 2022	ZDA	Biden podaljša carine na uvoz solarnih panelov, 201. oddelek.
28. 03. 2022	ZDA	Biden napove ponovno uvedbo carin na 353 kitajskih izdelkov.

Prirejeno po Bown & Kolb (2022).

Slika 12 prikazuje gibanje povprečne stopnje carin na uvožene izdelke iz Kitajske v ZDA in iz ZDA na kitajski trg. Povprečne ameriške carine za kitajske izdelke so se v času konflikta od marca 2018 konstanto dvigale. Ob začetku konflikta je povprečna stopnja carine za kitajske izdelke znašala 2,6 %, v septembru 2019 pa se je vrednost povečala na 17,5 %. ZDA so nato napovedovale še večje zaostitve, ki bi 15. decembra 2019 dvignile povprečno stopnjo carin na 24,4 %, vendar do tega ni prišlo. Načrtovane povprečne stopnje carin ZDA in Kitajske so na grafu označene z rdečo barvo. Diplomatski dogovori in premirje v trgovinskem sporu so s podpisom sporazuma prve stopnje preprečili dodatno povišanje carin, tako da je povprečna stopnja carin za kitajske izdelke padla na 16 %. Kitajska je od začetka konflikta do septembra 2019 zvišala povprečno stopnjo carin iz 6,2 % na 16,4 %. Glede na grožnje ZDA je Kitajska nameravala uvesti povračilne carine, s katerimi bi se povprečna stopnja carin zvišala na 20,7 %. Zaradi dogovora povračilnih carin niso uvedli, zato je Kitajska v januarju 2020 ohranila povprečno stopnjo carin na 16,4 %. Vseeno so vse večje carine močno prizadele ameriške izvoznike na kitajski trg in obratno, je pa Kitajska v obdobju trgovinske vojne z ZDA močno znižala svoje carine za neameriške izvoznike (Bekkers & Schroeter, 2022).

Slika 12: Povprečna stopnja carin med ZDA in Kitajsko (v %)

Prirejeno po Bekkers & Schroeter (2022).

Na sliki 13 je predstavljeno gibanje števila uveljavljenih vladnih intervencij oz. sankcij ZDA proti Kitajski. Prikazano je število vladnih intervencij oz. protekcionističnih ukrepov, ki zavirajo ali škodijo trgovini in mednarodni menjavi z državo. Največji porast uveljavljenih vladnih intervencij v zadnjih desetih letih lahko vidimo v obdobju trgovinske vojne med 2018 in 2020. Večje število vladnih intervencij v letu 2020 pa lahko pripisujemo tudi pandemiji COVIDA-19, ki je prav tako sprožila val protekcionističnih ukrepov po vsem svetu (Global Trade Alert, 2022). Temo bomo podrobneje obravnavali v naslednjem poglavju.

Slika 13: Število ameriških vladnih protekcionističnih intervencij proti Kitajski

Prirejeno po Global Trade Alert (2022).

Kitajska je v primerjavi z ZDA v zadnjih letih močno povečala vladne intervencije, ki škodijo trgovini med državama. Največji porast škodljivih uveljavljenih vladnih intervencij se je zgodil v obdobju med 2018 in 2020. Gibanje uveljavljenih kitajskih protekcionističnih vladnih intervencij po letih je prikazano na sliki 14.

Slika 14: Število kitajskih vladnih protekcionističnih intervencij proti ZDA

Prirejeno po Global Trade Alert (2022).

3.4 Posledice trgovinske vojne

Vsekakor tako obsežna trgovinska vojna, ki je potekala med ZDA in Kitajsko, ni koristila nobeni od držav, vpletenih v gospodarski konflikt. Dvigovanje napetosti in postavljanje bilateralnih carin, ki sta jih državi uvedli, je imelo največji vpliv prav na potrošnike in proizvajalce obeh držav. Ameriški vladni uradniki so zagovarjali protekcionistične ukrepe, ki naj bi v vsakem primeru koristili ZDA, vendar večina svetovnih ekonomistov ocenjuje, da je sprememba ameriške trgovinske politike privedla do splošnega zmanjšanja blaginje in višjih cen za ameriške potrošnike (Mao & Görg, 2020).

3.4.1 Učinki trgovinske vojne na gospodarstvo in BDP

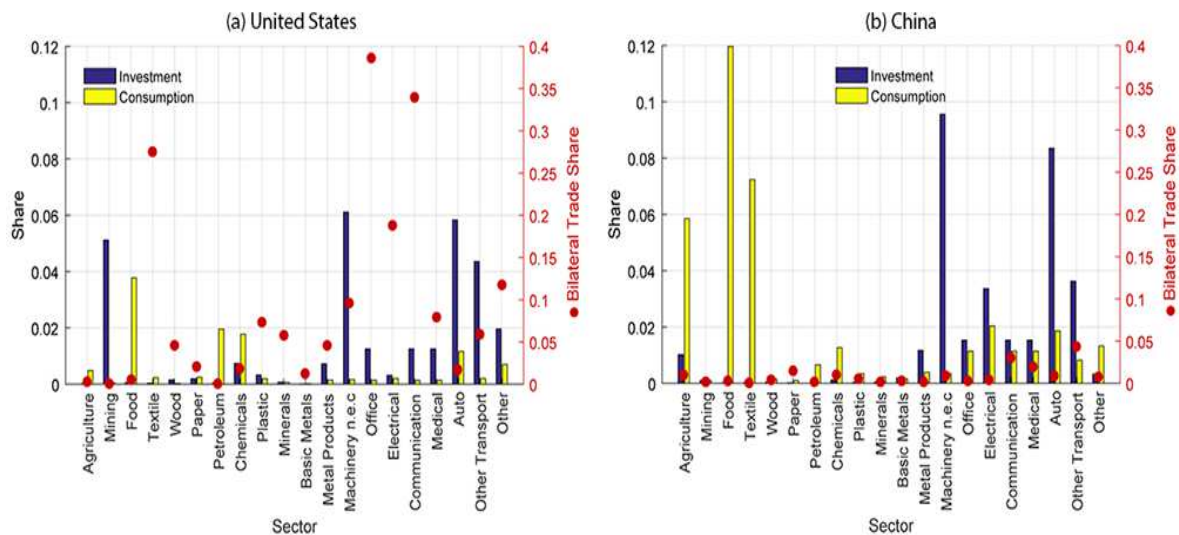
Kot smo že omenili v prejšnjih poglavjih, imata dve največji gospodarstvi na svetu močno bilateralno trgovinsko menjavo. Pred pričetkom trgovinske vojne so ZDA v letu 2017 iz Kitajske uvozile okoli 510,0 milijard \$ vrednega blaga, kar je predstavljajo 2,60 % ameriškega BDP-ja in 4 % kitajskega BDP-ja. Obratno so ZDA na Kitajsko izvozile 130,0 milijard \$ vrednega blaga, kar je za ameriški BDP predstavljajo 0,70 %, za kitajski BDP pa 1 % (Ferraro & Leemput, 2019).

Za preučevanje vpliva trgovinske vojne in uveljavljenih protekcionističnih ukrepov na državni BDP je pomembna struktura povpraševanja v mednarodni trgovini. Če pogledamo sestavo industrije po sektorjih, se sestava sektorjev končne potrošnje zelo razlikuje od sektorjev, ki so usmerjeni v končne naložbe. Sektorji z visokim deležem v končnih naložbah imajo po navadi majhen delež sestave v končni potrošnji in obratno. Glede na sestavo sektorjev bodo dodatne carinske ovire in zvišanja že obstoječih carin manj negativno vplivale na sektorje z večjim deležem končne potrošnje kot na tiste z večjim delom končnih naložb (Reyes-Heroles, Singer & Leemput, 2021).

Pomemben je tudi delež izdatkov za posamezen sektor v bilateralni trgovini med državama, ki sta vpeti v trgovinsko vojno. ZDA uvažajo predvsem velike količine kitajskega blaga, ki se uporablja za ameriške investicije in naložbe. Dodatne carine in dvig le-teh je privedel do povišanja cen naložb, saj se povečujejo stroški investicijskih projektov in drugih naložb, kar na dolgi rok vodi do zmanjšanja naložb in vlaganja kapitala, ki posledično dolgoročno negativno vpliva na BDP države. Po drugi strani Kitajska iz ZDA uvažata blago iz različnih sektorjev, ki se uporabljajo predvsem za končno potrošnjo, kot so npr. kmetijski proizvodi. Trgovina proizvodov za potrošnjo ima možnosti hitrejše preusmeritve trgovine in ne predstavlja pomembnega deleža investicij v ostale sektorje gospodarstva, zato se sklepa, da so bile izgube Kitajske zaradi vplivov postavljenih carin manjše kot za ZDA (Reyes-Heroles, Singer & Leemput, 2021).

Na sliki 15 so predstavljeni sektorji trgovine in gospodarstva. Modra barva stolpca pomeni delež v odstotkih končne naložbe, rumena barva stolpca pa predstavlja delež končne potrošnje. Primerjava je narejena za ZDA in Kitajsko.

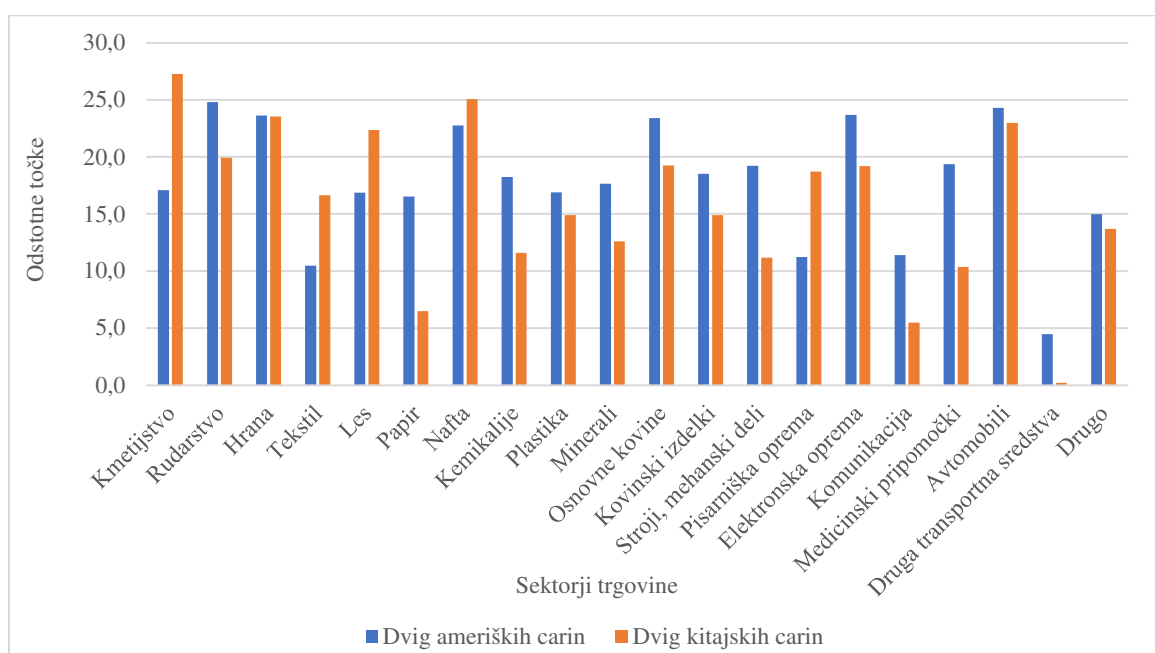
Slika 15: Primerjava končne potrošnje in končnih naložb med ZDA in Kitajsko

Vir: Reyes-Heroles, Singer & Leemput (2021).

Na osi x so navedeni sektorji gospodarstva, na levi osi y so deleži v odstotkih, na desni osi y pa je odstotek izdatkov za sektor, ki je pokrit z bilateralno trgovino med državama. Za primer lahko vzamemo ameriški sektor strojev in mehanske opreme, kjer modri stolpec predstavlja 6 % končnih naložb, rumeni stolpec pa predstavlja končno potrošnjo tega sektorja, ki znaša manj kot 1 %. Rdeča pika na modrem stolpcu nakazuje, da je okoli 10 % izdatkov, namenjenih za dotočni sektor, proizvedenih na Kitajskem. Glede na ugotovitve raziskave, ki so jo pripravili na svetu guvernerjev sistema zveznih rezerv ZDA (angl. Boards of Governors of the Federal Reserve System), lahko sklepamo, da je bilateralna trgovina med državama močnejša za sektorje, ki so bolj usmerjeni v končne naložbe. To se na sliki 15 odraža predvsem v sektorjih, kjer je označen visok stolpec modre barve in višje postavljena rdeča pika. Glede na njihove izračune so bilateralni trgovini podvrženi predvsem sektorji, ki so usmerjeni k končnim investicijskim naložbam, in v primeru odnosa med ZDA in Kitajsko to velja predvsem za ZDA. V sklopu raziskave so izračunali povečanje tarif za posamezne sektorje trgovine v začetku leta 2020, ko sta se ZDA in Kitajska dogovorili za prvo fazo trgovinskega dogovora, kar je prikazano na sliki 16 (Reyes-Heroles, Singer & Leemput, 2021).

Slika 16: Dvostransko zvišanje carin po sektorjih trgovine (v odstotnih točkah)

Prirejeno po Reyes-Heroles, Singer & Leemput (2021).

Za večino sektorjev v bilateralni trgovini je bilo značilno znatno povečanje carinske stopnje. V povprečju se je za ameriški sektor carinska stopnja povečala za 17,8 odstotnih točk, za kitajski sektor pa 15,8 odstotne točke. Razliko pri postavljanju protekcionističnih ukrepov lahko opazimo predvsem pri izbiri sektorjev, ki sta jih državi dodatno obdavčili. Tako so ZDA obdavčile sektorje z večjimi količinami deleža bilateralne trgovine, kot so komunikacijska oprema, električne naprave in medicinski pripomočki. Glede na sestavo povpraševanja bilateralne trgovine bodo imele uvedene trgovinske ovire v trgovinski vojni različne učinke na končno potrošnjo in naložbe. Glede na predpostavko, da se uveljavljene carine prenesejo na cene v gospodarskih sektorjih, je raziskava ugotovila, da se ameriške cene naložb podražijo za 0,33 odstotne točke, ameriške cene končne potrošnje pa za 0,7 odstotne točke. Vpliv trgovinskih ovir na kitajske cene naložb in cene končne potrošnje se pozna v zvišanju za 0,04 odstotne točke. Po kvantitativnem ekonomskem modelu mednarodne trgovine Eatona in Kortuma, ki zajema več trgovalnih in netrgovalnih sektorjev gospodarstva, medsebojne povezave med sektorji glede inputov in outputov ter stanje na svetovnem trgu in svetovnih neravnovesjih, se ocenjuje tudi vpliv na svetovno gospodarstvo. Po ocenah naj bi se svetovni BDP znižal za 0,4 %, polovico padca se pripisuje zmanjšanju investicijskih naložb in kapitala, predvsem v ZDA in na Kitajskem. Po rezultatih raziskave naj bi ameriški BDP utrpel dolgoročne negativne učinke, kar bi privedlo do upada BDP-ja za 0,3 %, kitajski BDP pa naj bi se znižal za 0,4 % (Reyes-Heroles, Singer & Leemput, 2021).

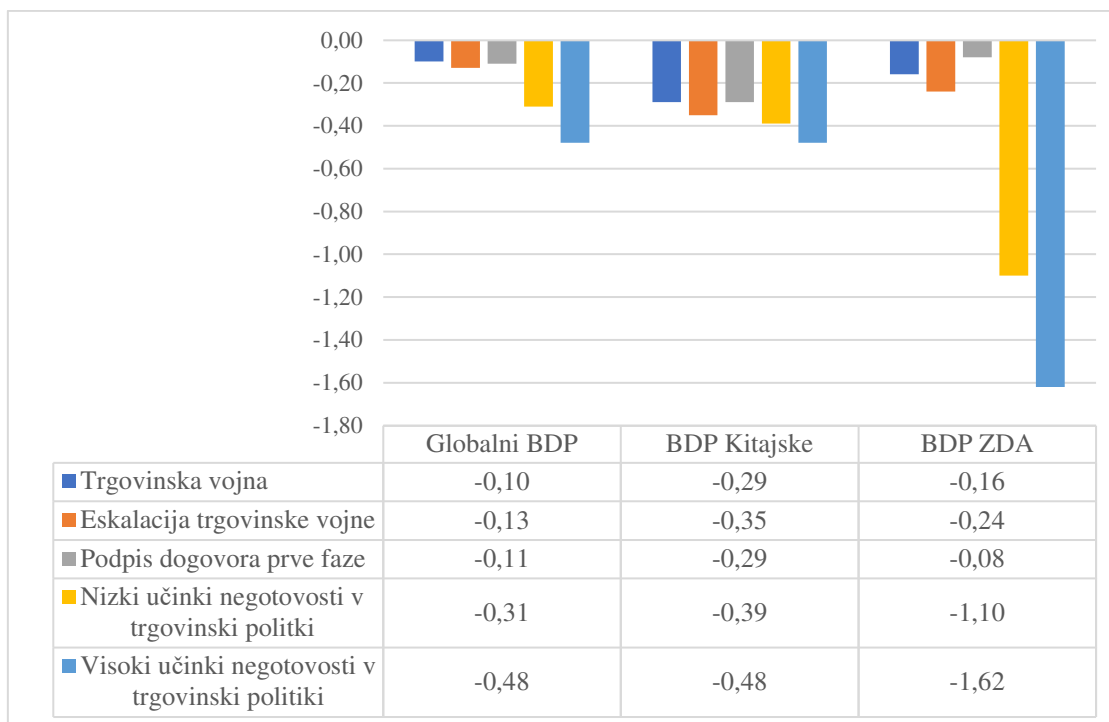
Druga raziskava, ki so jo pripravili na svetu guvernerjev sistema zveznih rezerv ZDA, pa vključuje simulacijo, ki je zasnovana na osnovah istega modela (kvantitativnega

ekonomskega modela mednarodne trgovine Eatona in Kortuma) in vključuje 30 držav in 40 sektorjev, med katerimi je 20 trgovalnih in 20 netrgovalnih sektorjev gospodarstva. V raziskavo so vključili tudi več nizov podatkov o uvedenih carinah, trgovinskih tokovih v bilateralni menjavi, bruto proizvodnji itd. Z izračuni povprečnih dvostranskih uvedenih carin so predvideli več možnih scenarijev, s katerimi so določili novo ravnotežje stanja in spremembe realnega BDP-ja. Glede na potek trgovinske vojne in uvedenih obojestranskih carin (prvi scenarij) so s pomočjo ekonomskega modela izračunali, da bi se kitajski BDP znižal skupno za 0,25 %. Glavni razlog za padec je omejitev uvoza kitajskih izdelkov na ameriški trg. Postavljene carine, ki so jih ZDA uvedle med trgovinsko vojno, privedejo do zvišanja cen kitajskih izdelkov na ameriškem trgu in upada povpraševanja po teh izdelkih za približno 33 % oz. za 159,0 milijard \$. Ameriški BDP zaradi negativnih učinkov trgovinskih ovir utrpí padec za 0,19 %. Višje kitajske carine na uvoz ameriških izdelkov prav tako znižajo povpraševanje na kitajskih trgih za približno 43 % oz. za 58,0 milijard \$. Posledica uvedenih carin med trgovinsko vojno so tudi povečane cene uvoženih vmesnih proizvodov, s katerimi se srečujejo ameriški proizvajalci. Posledično to znižuje kupno moč ameriških potrošnikov, vendar so ZDA ta neposredni učinek nekoliko omilile s preusmeritvijo uvoznega povpraševanja v druge države. Eskalacija trgovinske vojne z dodatnimi povečanjem carinskih stopenj na 25 % (drugi scenarij) predvideva še večji upad BDP-ja, in sicer kitajskega za 0,39 % in ameriškega za 0,31 %, mednarodna menjava med največjima gospodarstvoma sveta pa bi se skrčila za polovico (Ferraro & Leemput, 2019).

Poročilo WTO, ki je bilo objavljeno 19. marca 2020, zajema simulacijo makroekonomskih učinkov trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko. Z uporabo svetovnega trgovinskega modela WTO so ocenili predvidene učinke na svetovni BDP in učinke na BDP v gospodarskem konfliktu vpletenih držav. Predpostavili so štiri različne scenarije, za katere so nato izvedli simulacijo, s katero so predvidevali srednjeročne makroekonomske učinke do leta 2023. Model vsebuje podatke več gospodarskih sektorjev in dejavnikov, povpraševanje, proizvodnjo, različne vrste davkov, vladno povpraševanje, svetovni transportni sektor itn. Simulacijo so izvedli na štirih različnih možnih scenarijih. Prvi scenarij je trgovinska vojna, kjer so zajete uveljavljene carine, ki sta jih ZDA in Kitajska postavili od 2018 do 15. januarja 2020, in sicer do prve faze trgovinskega dogovora. V simulacijo so bile vključene le dejanske stopnje povečanja carin. Drugi scenarij predstavlja poslabšanje odnosov med državama in dodatno eskalacijo trgovinske vojne, ki se je napovedovala pred podpisom sporazuma prve faze. V izračun so vključena zvišanja carin, ki jih je predsednik Trump napovedal v septembru 2019, in sicer iz 25 % na 30 % na že uveljavljene carine. Prav tako je všteti tudi vpliv napovedi, ki jo je Trump izrazil kasneje v decembru, ko je grozil z obdavčenjem uvoza 160 milijard \$ vrednega kitajskega blaga. Tretji scenarij v simulaciji predstavlja podpis dogovora prve faze, v katero so vštete že postavljene carine in znižanje carin iz 15 % na 7,5 %, kar se je na uvedene carine apliciralo 1. septembra 2019, ter dogovorjen dodatni uvoz ameriškega blaga na Kitajsko v vrednosti 200 milijard \$. Četrty scenarij simulacije pa je predvideval dve različici trgovinske vojne z učinkom negotovosti ameriške in kitajske trgovinske politike. Scenarij ocenjuje zvišanje carin med ZDA in Kitajsko od 2018 dalje in

vključi visok ali nizek učinek negotovosti glede trgovinske politike med vpletenima državama (Bekkers & Schroeter, 2022). Rezultati simulacije WTO so predstavljeni na sliki 17.

Slika 17: Sprememba realnega BDP-ja do leta 2023 (v %)

Prirejeno po Bekkers & Schroeter (2022).

Če primerjamo rezultate simulacije za svetovni BDP, lahko ugotovimo, da razlika v padcu svetovnega BDP-ja med omenjenimi scenariji (trgovinska vojna, eskalacije trgovinske vojne in podpis dogovora prve faze) ni velika, giblje se med $-0,10\%$ in $-0,13\%$. Obratno pa se nakazuje za BDP ZDA, kjer ZDA v primeru dodatnih eskalacij povzroči $-0,24\%$ BDP-ja, v primeru scenarija podpisa sporazuma in umiritve odnosov ter trgovinske vojne pa samo $-0,08\%$ BDP-ja, kar nakazuje, da je za ZDA bolje, da nadaljujejo z dogovori o sporazumu in prekinitvi trgovinske vojne. Kitajski bi po predvidenih prvih treh simulacijah tudi najbolj škodovala eskalacija trgovinske vojne in dodatno zvišanje carin, kar bi znižalo njen BDP za $0,35\%$ v primerjavi z gospodarskim konfliktom in podpisom sporazuma, kjer bi bilo znižanje BDP-ja $0,29\%$. Najslabši scenarij za svetovno gospodarstvo in obe vpleteni državi bi bil seveda zadnji scenarij, ki predstavlja nadaljevanje trgovinske vojne ob visokih učinkih negotovosti v trgovinski politiki obeh držav, kar pa je za zdaj nejasno in težko merljivo, saj je nemogoče predvideti, koliko se bodo negotovosti zmanjšale zaradi sporazuma prve stopnje. V vsakem primeru je jasno, da trgovinska vojna v primerjavi z ostalim svetom in s Kitajsko močneje škodi ZDA (Bekkers & Schroeter, 2022).

Če povzamemo, različni modeli in simulacije prikazujejo več možnih scenarijev, po katerih bi se lahko gospodarski konflikt odvijal naprej, s slednjimi pa so povezane tudi ocene

vplivov na svetovni BDP in BDP vpletenih držav. Napovedi se gibljejo od optimističnih do pesimističnih, vsi pa poudarjajo, da je težko govoriti o natančnih vrednostih zaradi vseh drugih dejavnikov, ki vplivajo na mednarodno trgovino, med katerimi je na primer pandemija COVIDA-19, ki se ji bomo natančneje posvetili v četrtem poglavju. Do najhujših učinkov na svetovni BDP in BDP obeh držav bi privedlo stopnjevanje negotovosti v političnih odnosih in trgovinski politiki ZDA in Kitajske, saj bi lahko ta negotovost vodila v eskalacijo trgovinske vojne. Hkrati pa so ocene morebitnih gospodarskih učinkov za zdaj previdne, saj se zavedajo, da v modelih niso zajeti nekateri dejavniki, kot so učinki (ne)zaupanja, motnje v dobavnih verigah, nestanovitnost finančnih trgov, ter drugi dolgoročni dejavniki, kot je na primer upad inovacij zaradi šibkejšje konkurence in zmanjšanja investicijskih naložb. Prav zato lahko sklepamo, da so podane ocene na spodnjih mejah.

3.4.2 Učinki prelivanja trgovinske vojne in vpliv na sektorje trgovine

Tako obsežna trgovinska vojna med ZDA in Kitajsko, ki se je odvila v zadnjih letih, ni imela velikega vpliva samo na bilateralno trgovino med državama, pač pa je močno vplivala tudi na ostale trgovinske partnerice. Trgovinska vojna je obema državama povzročila ogromne stroške v mednarodni trgovini, saj je v obdobju med 2018 in 2019 ameriški uvoz iz Kitajske upadel za 16,3 %, ameriški izvoz na Kitajsko pa je upadel za 11,5 %. Izčrpavajočo trgovinsko vojno, v kateri sta si največji gospodarstvi sveta izmenjaje zadajali visoke carine in povračilne ukrepe, so lahko ostale manjše trgovinske partnerice izkoristile v svojo korist oz. so bile zaradi zmanjšanja bilateralne trgovine in t. i. učinka prelivanja trgovinske vojne oz. učinka na druga območja tudi prizadete (Coxhead, 2022). Eden izmed ključnih ciljev predsednika Trumpa je bil znižanje trgovinskega primanjkljaja s Kitajsko, kar mu je v letu 2019 uspelo, vendar se je za skoraj enako vrednost povečal trgovinski primanjkljaj s preostalim svetom, zaradi česar se je skupni trgovinski primanjkljaj izravnal in ostal skoraj nespremenjen (Oxford Economics, 2021).

Ostale države so v času trgovinske vojne povečale svoj izvoz izdelkov na ameriški trg ter v ostali svet, zato se je mednarodna trgovina na splošno povečala. Trgovinska vojna je ostalim državam ustvarila nove priložnosti in po podatkih NBER poročila naj bi se svetovna trgovina povečala za 3 %. V prednosti so bile države, ki imajo močno mrežo vzpostavljenih trgovinskih sporazumov, in države z večjim prilivom FDI, ki so imeli največji porast v izvoznih dejavnostih (Gorman, 2022). Ameriške carine na kitajske izdelke so dale ostalim uvoznikom na ameriški trg ogromne prednosti pred kitajskimi podjetji. Kitajska naj bi zaradi carin izgubila 35 milijard \$ izvoznih vrednosti na ameriški trg, od katerih naj bi se 21 milijard oz. 63 % preusmerilo v druge države. Preostanek pa naj bi zajeli ameriški proizvajalci oz. se je izgubil. Primerjava je zajemala podatke o bilateralni menjavi v prvi polovici leta 2019 in v prvi polovici leta 2018, in sicer za sektorje trgovine, ki so bili prizadeti s protekcionističnimi ukrepi v letu 2018 (UNCTAD, 2019). Največje koristi od preusmerja trgovine je imela Mehika, ki je v ZDA dodatno uvozila za 6,8 milijarde \$ izdelkov, predvsem

v sektorjih motorjev, računalnikov, elektronskih naprav in agroživilstva. Na drugem mestu je EU (brez Nemčije), ki je s povečanjem uvoza strojev in transportne opreme pridobila 6,0 milijard \$. V istem obdobju sta se izvoza Tajvana in Vietnama povečala za 4,5 milijarde \$ in 2,8 milijarde \$. Nasprotno so imele Kanada, Južna Koreja in Indija občutno manjše koristi od trgovinske vojne, prav tako je bil učinek preusmerja trgovine za afriške države skoraj nič. Največje učinke preusmerjanja trgovine so doživeli sektorji transportnih sredstev, strojev in elektronske opreme. Trgovinski ukrepi so močno prizadeli sektorja strojev in električne opreme, kar je privedlo do zmanjšanja ameriškega uvoza iz Kitajske za 9,3 milijard \$ in 10,0 milijard \$. Učinek preusmerjanja trgovine za sektor strojev se je ustvaril predvsem za Tajvan, Japonsko, EU in Južno Korejo, ki so skupno pokrili okoli 7,0 milijard \$ izgubljene ameriške trgovine s Kitajsko. Sektor avtomobilske industrije je izgubil okoli 6,5 milijard \$, vendar je Mehika pokrila večino izgube z dodatnim uvozom na ameriški trg v vrednosti okoli 5,0 milijard \$. V sektorju transportne opreme pa se je največ trgovine preusmerilo v trgovanje z EU. Učinek preusmerjanja trgovine za telekomunikacijske naprave in elektronske naprave se je usmeril predvsem v azijske države (Bekkers & Schroeter, 2022).

Učinek prelivanja se je poznal predvsem v azijsko-pacifiškem sektorju mednarodne trgovine ter se je porazdelil po vseh azijskih gospodarstvih. S svojim vplivom in močjo gospodarstva ter političnimi odločitvami ZDA in Kitajska vplivata na ostale države sveta, za katere takšen gospodarski konflikt pomeni zunanje učinke na njihovo mednarodno trgovino, višino naložbenih investicij in cene na svetovnih trgih. To velja predvsem za Zvezo držav Jugovzhodne Azije oz. ASIAN (angl. Association of Southeast Asian Nations, v nadaljevanju ASEAN), med katerimi so Malezija, Kambodža, Indonezija, Singapur, Mjanmar, Filipini, Tajska, Vietnam, Brunej in Laos. Trgovinska vojna med ZDA in Kitajsko je za države ASEAN predstavljala velik problem, saj sta ameriški in kitajski trg največji izvozni destinaciji za države Jugovzhodne Azije. Velik del regijske trgovine držav ASEAN s Kitajsko se preko slednje v predelanih izdelkih oz. vmesnih izdelkih kasneje prenese na ameriški trg. Trgovinska vojna je občutno zmanjšala bilateralno menjavo, ki je posledično preko regionalnih dobavnih verig učinkovala na zmanjšanje trgovine v azijsko-pacifiškem sektorju. Upadle so tudi kitajske investicije v in širjenje proizvodnih obratov v države članice ASEAN. V letih 2018 do 2020 je prišlo tudi do preusmerjanja trgovine, saj je uvoz kitajskih izdelkov v države članice ASEAN upadel za 2,6 %, ki so ga nadomestili s povečanim uvozom ameriških izdelkov enake vrednosti. Med njimi je trenutno v najboljši poziciji Vietnam, ki doživel največjo rast bilateralne trgovine z ZDA in prejel največ ameriških FDI. V obdobju med 2020 in 2021 se je Vietnam povzpел na svetovni lestvici po številu prilivov FDI za pet mest in se uvrstil med dvajset držav na svetu z največjimi prilivi FDI. Ameriška podjetja so že preusmerila investicije in iskanje novih priložnosti stran od kitajskega trga, kar je bila posledica vse višjih stroškov in negotovosti v poslovnem svetu zaradi trgovinske vojne. To se opazi v porastu širjenja tujih investicij in poslovanja v države ASEAN. Za primer lahko vzamemo Vietnam, ki se mu bilateralna trgovina z ZDA zadnjih letih hitro povečuje. V letu 2018 je vietnamski izvoz predstavljal 1,9 % ameriškega uvoza, v letu 2020 pa se njegova

vrednost zvišala na 3,4 %. Za primerjavo s Kitajsko lahko izberemo sektor telekomunikacijske opreme, kjer je v letu 2018 kitajski delež zajemal 61,5 % ameriškega uvoza, leta 2020 pa je delež upadel na 52,8 %. V nasprotju se je vietnamski delež ameriškega uvoza telekomunikacijske opreme v istem obdobju povzpел iz 5,2 % na 14 % (Coxhead, 2022).

Poleg tega je trgovinska vojna z eskalacijo dodatnih in višjih carin negativno učinkovala tudi na države, ki niso bile vpletene v gospodarski konflikt. Pojem posredna carinska obremenitev lahko opredelimo kot dodatno obremenitev tretjih držav, ki nastane zaradi uveljavljanja carin med dvema trgovinskima partnerjema. Učinki trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko so se prenesli po celotni dolžini GVC, kjer poteka trgovinska menjava preko različnih državnih meja. Trgovinske ovire se tako kopičijo in zvišujejo stroške za končne izdelke, saj se dodatni stroški carin prenesejo po celotni proizvodnji verigi do konca verige. Z metodo merjenja posrednega prenosa carin za kumulativne carinske stroške, ki nastanejo v GVC na tretje države, lahko predpostavimo, da je uvedba ameriških višjih carin na kitajske izdelke prizadela in povzročila dodatne carinske stroške, kar se je odražalo predvsem v kategoriji polizdelkov, ki jih ZDA večinoma uporabijo za proizvodnjo ameriških končnih izdelkov in jih nato izvozijo na druge svetovne trge. Tako so bile tretje države v mednarodni trgovini nenamerno oškodovane, predvsem največje trgovinske partnerice ZDA, kamor ZDA izvozijo največ končnih izdelkov. Ker se večina ameriškega uvoza na Kitajsko ne izvozi naprej v druge države, ampak se na Kitajskem porabi za končno potrošnjo, višanje kitajskih carin na ameriški uvoz ni imelo takšnega vpliva na povečanje dodatnih stroškov za tretje države. Najbolj prizadete so bile ameriške trgovinske partnerice, kot so EU, Kanada in Mehika. V Kanadi in Mehiki je povišanje carin prizadelo predvsem kemično industrijo, električno oz. elektronsko industrijo in avtomobilsko industrijo, saj so te panoge gospodarstva močno odvisne od uvoženih vmesnih polizdelkov, ki pa so jih ameriške carine pri uvozu iz Kitajske močno prizadele, kar je povzročilo znatno zvišanje kumulativnih carin. Po izračunih naj bi trgovinska vojna med ZDA in Kitajsko povzročila dodatno carinsko breme za EU v višini 1,0 milijarde \$, za Kanado 0,65 milijarde \$ in za Mehiko 0,52 milijarde \$, poleg njih sta bili zaradi carin najbolj oškodovani ZDA in Kitajska (Mao & Görg, 2020).

Ugotavljamo, da je trgovinska vojna močno vplivala na bilateralno menjavo in sektorje trgovine med ZDA in Kitajsko, cilj Trumpove administracije, da zniža trgovinski primanjkljaj s Kitajsko je bil dosežen, vendar so ZDA za to plačale veliko ceno. Skupni trgovinski primanjkljaj s preostalim svetom se je povečal na račun preusmerjanja trgovine, zato je skupni trgovinski primanjkljaj ZDA ostal nespremenjen. Glede na pridobljene podatke so imele od trgovinske vojne največje koristi Mehika, EU in nekatere azijske države, kot sta Tajvan in Vietnam. Manjše koristi so imele trgovinske partnerice, kot so Kanada, Južna Koreja in Indija. Poleg pozitivnih posledic trgovinske vojne s preusmerjanjem trgovine pa so bile številne tretje države prizadete preko GVC s posredno carinsko

obremenitvijo, ki je prizadela večinoma največje trgovinske partnerice ZDA, kot so EU, Mehika in Kanada.

3.4.3 Učinki trgovinske vojne na zaposlovanje in delovna mesta

Ko je ameriški predsednik Donald Trump začel stopnjevati napetosti in se je nakazoval pričetek trgovinske vojne, so mnoge kritike takratne ameriške vlade skrbele posledice in učinki trgovinske vojne na zaposlovanje v ZDA. Trump je že v predsedniški kampanji izražal namere o zaščiti ameriških delavcev in ob začetku trgovinske vojne napovedal nove zaposlitve, ki bi jih pridobile predvsem zvezne države, ki so v preteklih desetletjih izgubile konkurenčnost na svetovnih trgih, predvsem v proizvodnem sektorju. Trump je za izgubo delovnih mest v ZDA krivil Kitajsko in s postavljenimi carinami naj bi se pričel povratak podjetij iz tujine v ZDA. A že tedaj so nekateri opozarjali, da ta podjetja, v kolikor bi se vrnila na ameriški trg, ne bi imela možnosti takojšnje zaposlitve ameriških delavcev, saj so se odpuščanja zgodila predvsem v proizvodnih obratih, ki so kasneje propadli in se popolnoma zaprli, zato bi bila potrebna izgradnja novih tovarn in proizvodnih zmogljivosti (Hanson, 2020).

Za opredelitev učinkov trgovinske vojne na rast oz. upad zaposlovanja ter na delovna mesta je potrebno ločiti učinek uvoznih carin, ki so jih uvedle ZDA, in učinke povračilnih ukrepov, ki jih je kot odgovor na nove trgovinske ovire uvedla Kitajska. Kakor smo omenili v prejšnjem podpoglavju, so uvedene carine privedle do upada rasti prodaje zaradi znižanja povpraševanja na trgih. Uvedene ameriške carine naj ne bi imele učinkov na rast zaposlovanja, vendar je to ravno obratno pri učinkih za povračilne ukrepe Kitajske, ki imajo značilen negativen učinek. To nakazuje, da ameriški sektorji industrije, ki so bili izpostavljeni uvoznim carinam, v primerjavi s stanjem pred trgovinsko vojno niso bili prizadeti v tolikšni meri, medtem ko so se morali ostali sektorji in podjetja spopadati s povračilnimi ukrepi in izvoznimi carinami na Kitajsko, ki so močnejše prizadeli njihovo poslovanje, kar je povzročilo tudi upad rasti zaposlovanja in dodatna odpuščanja. Po ocenah naj bi prišlo do upada zaposlovanja za 0,75 odstotne točke v okrajih, ki bili bolj izpostavljeni izvoznim carinam in višjim carinam. Ocena upada se podvoji v primeru, da gre za proizvodna podjetja blaga (Waugh, 2019).

Po ekonomskem modelu, ki ga je uporabljal Waugh, je mogoče priti do zaključkov, da je trgovinska vojna negativno vplivala tudi na zaposlovanje v maloprodaji, enako zaradi nižjega povpraševanja. Upad zaposlovanja v maloprodaji se kot neposredni učinek preliva v znižanje gospodarske dejavnosti, ki ni bila prvotno oz. neposredno izpostavljena povračilnim ukrepom. Končni rezultat raziskave je bil, da so učinki povračilnih ukrepov na trgovino in sektor zaposlovanja močno povezani, hkrati pa so zelo odvisni od zmanjšanja potrošnje. Države, ki so tako podvržene povračilnim ukrepom, v tem primeru kitajskim uvedbam dodatnih carin, so zmanjšale izvoz iz države, kar je zmanjšalo zaposlenost, saj so podjetja izgubljala posle in težko konkurirala višjim cenam, vse skupaj pa je potem vplivalo

tudi na nižjo končno potrošnjo. Trgovinska vojna je ustvarila ogromno negotovosti v poslovnem svetu, ki se odraža predvsem pri zadržkih pri nadaljnjih investicijah in širjenju poslovanja na tuje trge, največ preglavic je povzročala ameriškim izvoznim in uvoznim podjetjem, ki so bila primorana odložiti vse večje odločitve o poslovnih naložbah. Zaradi tega se je mnogo podjetij že odločilo širiti v druge države, med azijskimi državami se je trenutno kot dobra alternativa Kitajski izkazal Vietnam, kamor nekatera podjetja že širijo svoj vpliv in proizvodnje obrate ter na novo zaposlujejo (Waugh, 2019).

Kitajska je bila vsekakor pomemben člen pri zaposlovanju ameriških delavcev, v zadnjih letih je bila tudi pomemben del ameriških investicij. Leta 2019 je ameriški izvoz na Kitajsko podpiral okoli 1,2 milijona delovnih mest v ZDA, skoraj 200.000 ameriških zaposlenih pa je od leta 2018 dalje delalo v kitajskih multinacionalkah. V letu 2019 so ameriška podjetja na Kitajsko investirala 105,0 milijard \$, s katerimi so prispevala k višji konkurenčnosti ameriških podjetij, ki so podpirala gospodarstvo v ZDA. Naložbe so se jim obrestovale predvsem na področju raziskav in razvoja ter pri izplačilu dividend. Zaradi trgovinske vojne, ki ni potekala po načrtih Trumpove administracije in je škodovala ameriškemu gospodarstvu, če povzamemo ocene, ki jih je pripravil Oxford Economics, je delovno mesto izgubilo okoli 245.000 zaposlenih v ZDA. Po simulaciji dveh scenarijev so pri Oxford Economics prišli do zaključka, da bi v primeru umiritve trgovinske vojne, ko ZDA in Kitajska postopoma znižujeta uveljavljene carine na približno 12 %, prišlo do koristi, ki bi jih želo predvsem ameriško gospodarstvo, poleg tega bi to spodbudilo rast zaposlovanja, kar bi do leta 2025 znašalo dodatno zaposlitev 145.000 ljudi. Rast zaposlovanja bi vplivala tudi na dohodek ameriških gospodinjstev, ki bi bil višji za 460 \$ na leto. V nasprotnem primeru, če bi torej po drugem scenariju prišlo do eskalacije trgovinske vojne, bi imela slednja dolgoročen negativen vpliv na sektor zaposlovanja, saj bi ameriško gospodarstvo v letu 2025 izgubilo do 320.000 delovnih mest. Dolgoročni učinki bi zaradi slabše gospodarske situacije in produktivnosti ameriškega gospodarstva znižali BDP, kar bi do konca leta 2025 posledično povzročilo 6400 \$ izgube realnega dohodka ameriškim gospodinjstvom (Oxford Economics, 2021).

Vsekakor se Trumpovi načrti ob začetku trgovinske vojne o zaščiti ameriških delavcev niso uresničili, saj lahko glede na izsledke raziskav ugotovimo, da so postavljene carine in višanje stopenj le-teh povzročili izgubo delovnih mest v ZDA. Vsekakor bi umiritev gospodarskega konflikta in znižanje carinskih stopenj privedlo do hitrejšega gospodarskega okrevanja, ki bi spodbudilo rast zaposlovanja in širitev delovnih mest, obratno pa bi se stanje na trgu dela še poslabšalo, če bi prišlo do eskalacije trgovinske vojne. Povzetki glavnih učinkov trgovinske vojne na posamezna področja so predstavljeni v tabeli 7.

Tabela 7: Učinki trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko

Področje	Glavni učinki	Avtor
BDP	<ul style="list-style-type: none"> - Podražitev ameriških cen naložb za 0,33 odstotne točke, - podražitev ameriških cen končne potrošnje za 0,7 odstotne točke, - podražitev kitajskih cen naložb in cen končne potrošnje za 0,04 odstotne točke, - svetovni BDP upade za 0,4 %, - upad ameriškega BDP-ja za 0,3 %, - upad kitajskega BDP-ja za 0,4 %, - povprečno povečanje carinske stopnje ameriških sektorjev za 17,8 odstotnih točk, - povprečno povečanje carinske stopnje kitajskih sektorjev za 15,8 odstotnih točk. 	Reyes-Heroles, Singer & Leemput (2021) – vpliv na sektorje gospodarstva z vidika končne potrošnje in končnih naložb
BDP	<p>Scenarij trgovinske vojne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upad kitajskega BDP-ja za 0,25 %, - upad povpraševanja po kitajskih izdelkih za 33 % oz. za 159,0 milijard \$, - upad ameriškega BDP-ja za 0,19 %, - upad povpraševanja po ameriških izdelkih za 43 % oz. za 58,0 milijard \$. <p>Scenarij eskalacije trgovinske vojne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upad kitajskega BDP-ja za 0,39 %, - upad ameriškega BDP-ja za 0,31 %. 	Ferraro & Leemput (2019) – ekonomski model, simulacije možnih scenarijev
BDP	<p>Scenarij trgovinske vojne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upad svetovnega BDP-ja za 0,10 %, - upad kitajskega BDP-ja za 0,29 %, - upad ameriškega BDP-ja za 0,16 %. <p>Scenarij eskalacije trgovinske vojne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upad svetovnega BDP-ja za 0,13 %, - upad kitajskega BDP-ja za 0,35 %, - upad ameriškega BDP-ja za 0,24 %. <p>Scenarij podpisa dogovora prve faze:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upad svetovnega BDP-ja za 0,11 %, - upad kitajskega BDP-ja za 0,29 %, - upad ameriškega BDP-ja za 0,08 %. 	Bekkers & Schroeter (2022) – simulacija makroekonomskih učinkov
Trgovina	<ul style="list-style-type: none"> - Kitajska izgubi 35 milijard \$ izvoznih vrednosti na ameriškem trgu (od tega se 21 milijard oz. 63 % preusmeri). 	UNCTAD (2019)
Trgovina	<ul style="list-style-type: none"> - Mehika – povečanje uvoza v ZDA za 6,8 milijarde \$, - EU – povečanje uvoza v ZDA za 6,0 milijarde \$, - Tajvan – povečanje uvoza v ZDA za 4,5 milijarde \$. 	Bekkers & Schroeter (2022) – simulacija makroekonomskih učinkov

se nadaljuje

Tabela 7: Učinki trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko (nad.)

Področje	Glavni učinki	Avtor
Trgovina	Dodatno carinsko breme (kumulativne carine): <ul style="list-style-type: none"> - EU – 1 milijarda \$, - Kanada – 0,65 milijarde \$, - Mehika – 0,52 milijarde \$. 	Mao & Görg (2020)
Zaposlovanje (v ZDA)	<ul style="list-style-type: none"> - Upad zaposlovanja za 0,75 odstotne točke v okrajih, izpostavljenih višjim carinam, predvsem v maloprodaji, - upad zaposlovanja za 1,5 % v primeru podjetja s proizvodnjo blaga. 	Waugh (2019)
Zaposlovanje (v ZDA)	Scenarij umiritve trgovinske vojne: <ul style="list-style-type: none"> - izguba 245.000 zaposlenih, - do leta 2025 ponovna zaposlitev 145.000 delavcev, - dohodek ameriških gospodinjstev bi se povečal za 460 \$ na leto. Scenarij eskalacije trgovinske vojne: <ul style="list-style-type: none"> - izguba 245.000 zaposlenih, - v letu 2025 dodatna izguba do 320.000 delovnih mest, - do konca leta 2025, 6400 \$ izguba realnega dohodka ameriških gospodinjstev. 	Oxford Economics (2021)

Prirajeno po Bekkers & Schroeter (2022); Ferraro & Leemput (2019); Mao & Görg (2020); Oxford Economics (2021); Reyes-Heróles, Singer & Leemput (2021); UNCTAD (2019) in Waugh (2019).

4 ANALIZA VZPONA PROTEKCIONIZMA MED PANDEMIJO COVIDA-19

4.1 Težave svetovne trgovine in oskrbovalnih verig

Novi koronavirus (angl. Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2, v nadaljevanju SARS-CoV-2), ki povzroča bolezen COVID-19, se je prvič pojavil na Kitajskem konec leta 2019. Svetovna zdravstvena organizacija – WHO (angl. World Health Organization) je bila prvič obveščena o primerih pljučnice neznanega izvora 31. decembra 2019, nato pa je Kitajska 7. januarja 2020 sporočila, da je identificirala nov virus, ki so ga kasneje poimenovali SARS-CoV-2. Virus se je kasneje razširil skoraj po vsem svetu in s tem se je pričela svetovna pandemija COVIDA-19 (World Health Organization – WHO, 2022).

Začetek pandemije COVIDA-19 je popolnoma pretresel svetovno gospodarstvo in pustil močan pečat na svetovnem trgovinskem sistemu in oskrbovalnih verigah. V težnji po zajezitvi širjenja virusa so države po vsem svetu pričele z ukrepi za zajezitev pandemije, ki

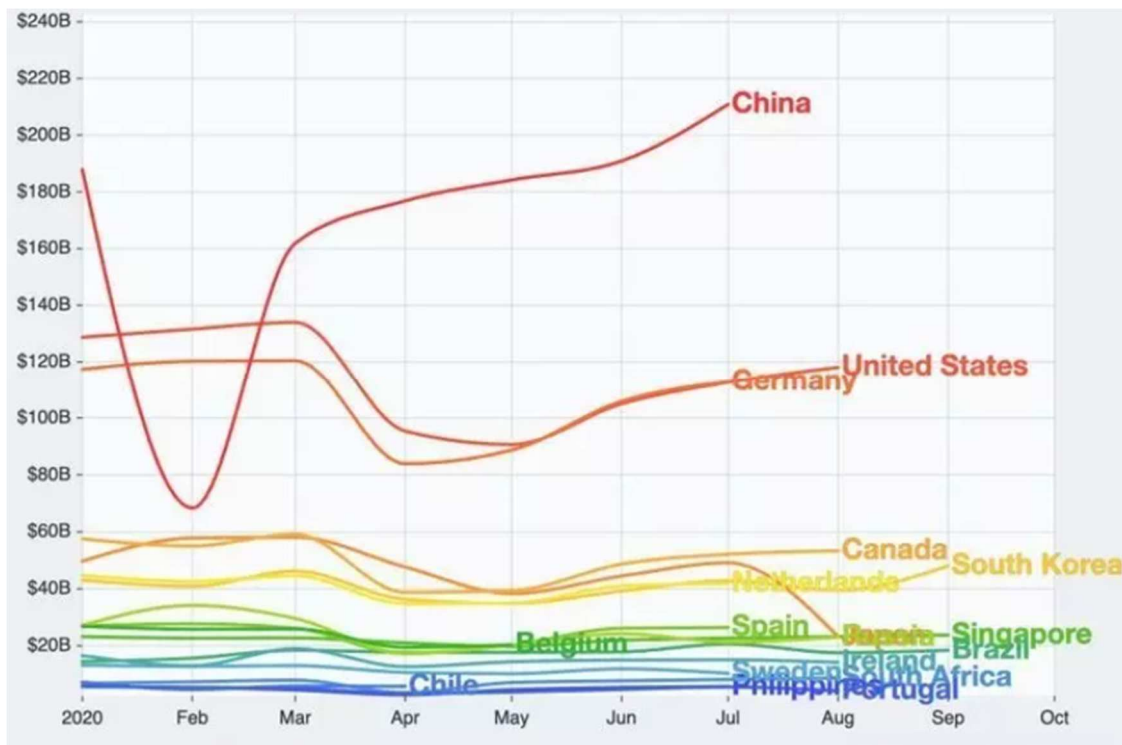
pa so pokazali veliko pomanjkljivosti in ranljivosti podjetij, ki delujejo na svetovnih trgih. Največje težave so imela podjetja, ki so vključena v globalne vrednostne verige oz. GVC (angl. global value chains), saj so odvisna od vseh členov v GVC. Kot posledice začasnega šoka so se v mednarodni trgovini in v gospodarstvu ustvarili učinki, ki se nadaljujejo tudi po odpravi vzrokov in tako spremenijo začetno ravnovesje na trgu. Pandemija je z neposrednimi in posrednimi učinki močno vplivala na svetovne trge, predvsem na področju zunanje trgovine, proizvodnih zmogljivosti, neposrednih tujih naložb in oskrbi dobavnih verig (Kersan-Škabić, 2022).

Vlade držav so v težnji po hitrem boju za zajezitev okužb pričele s politiko zagovarjanja protekcionističnih argumentov. Države so začele sprejemati ukrepe za omejevanje čezmejne trgovine, saj so hitro želele zagotoviti izdelke in blago, ki je nujnega pomena za zaščito in zdravje lokalnih prebivalcev. Tudi v teh kriznih časih so se pojavili dvomi in nasprotovanja globalizaciji, ki so se kazali kot odpor proti prosti trgovini in ponovnemu zagovarjanju protekcionističnih vladnih politik. Začel se je nov val protekcionizma, saj so se začele postavljati nove trgovinske omejitve, ki negativno vplivajo predvsem na države, ki nimajo večjih proizvodnih kapacitet za oskrbo z zdravstveno opremo, ki je nujna za premagovanje pandemije COVIDA-19. Širjenje novega koronavirusa je močno vplivalo na trgovinske tokove in mednarodno menjavo dobrin. Z ukrepi proti zajezitvi širjenja virusa je prišlo do zapiranja državnih meja, proizvodnjah obratov, skladišč, pristanišč itd., kar je povzročilo direktne šoke po vsej oskrbovalni verigi. To se je odražalo v nižjem izvozu držav, ki so bile močno prizadete predvsem v začetni fazi pandemije (npr. Kitajska), kar je posledično kasneje vodilo v izpad dobav v drugih državah, ki so močno odvisne od uvoza surovin in vmesnih polizdelkov. Strokovnjaki še vedno ocenjujejo, kakšne učinke ima pandemija na svetovno gospodarstvo in kakšen upad je povzročila. Mednarodni denarni sklad (angl. International Monetary Fund) je podal oceno o svetovni recesiji, po kateri bo imela večina držav negativno rast BDP-ja, prizadete pa bodo predvsem države razvitejšega sveta (Pinna & Lodi, 2021).

Že pred pričetkom pandemije COVIDA-19 je prišlo do zmanjšanja svetovne trgovine. Upad trgovanja blaga med državami je bil posledica vse večjih in pogostejših trgovinskih napetosti in sporov, kar je pripomoglo k vse večjemu številu uveljavljenih protekcionističnih ukrepov. Obseg svetovne trgovine se je v letu 2019 po podatkih WTO zmanjšal za 0,1 %, kar je bil prvi upad trgovine po letu 2009 (WTO Trade Policy Review Body, 2020).

Slika 18 prikazuje vrednost izvoza dobrin za določene države v mesecih od januarja 2020 do oktobra 2020. Največji upad v začetku leta je imela Kitajska, in sicer v mesecu februarju. Omejitve in kratkoročni učinki upada izvoza iz Kitajske pa so se nato močno poznali v drugih državah v mesecu aprilu in maju, ko se je šok prenesel po dobavni verigi naprej proti državam, ki so odvisne predvsem od uvoza surovin in polizdelkov (Hidalgo, 2020).

Slika 18: Gibanje mesečnega izvoza držav od januarja 2020 dalje (v milijardah \$)

Vir: Hidalgo (2020).

Hitrost širjenja virusa in vse večje število obolelih prebivalcev, ki so potrebovali bolnišnično oskrbo, je privedlo do številnih državnih ukrepov na vseh področjih. Vlade držav so morale hitro odreagirati, da bi preprečile zlom zdravstva in preprečile večjo gospodarsko škodo. Širjenje virusa po vseh državah sveta je privedlo do omejevanja migracij in mednarodne trgovine, saj so države sprva začele zapirati državne meje, da bi omejile prenos virusa, še posebej iz območji, ki so bila v začetku epidemije najbolj prizadeta. Ker je prišlo do zapiranja obratov in območji v svetovni dobavni verigi, se je v strahu pred pomanjkanjem surovin in zaščitne zdravstvene opreme ponovno začelo dvomiti v globalizacijo in liberalizacijo mednarodne trgovine. Vlade držav so močno ukrepale tudi na monetarnem in fiskalnem področju ekonomije, saj so želele zaščiti svoje dohodke. V kriznih časih se države v večini ozirajo le nase, da bi kratkotrajno rešile trenutno problematiko, vendar ima lahko to močan in dolgoročen vpliv v prihodnosti, kar se izrazito odraža v sektorju mednarodne trgovine. Z vladnimi ukrepi lahko močno posežejo v trgovinsko politiko, kar lahko ohromi in prizadene njihove trgovinske partnerice ter močno vpliva na prihodnje gospodarsko sodelovanje (Evenett & Fritz, 2020).

Med pandemijo COVIDA-19 se je zaradi šokov po svetovnih dobavnih verigah in blokad v mednarodni menjavi močno spremenila tudi struktura svetovne trgovine. V času pandemije in krize oskrbovalnih verig se je pokazala močna heterogenost povpraševanja po različnih kategorijah izdelkov. V času pandemije se je najbolj povečalo povpraševanje po zaščitnih in farmacevtskih izdelkih, za katere so v prvem valu države tudi močno omejile izvozne

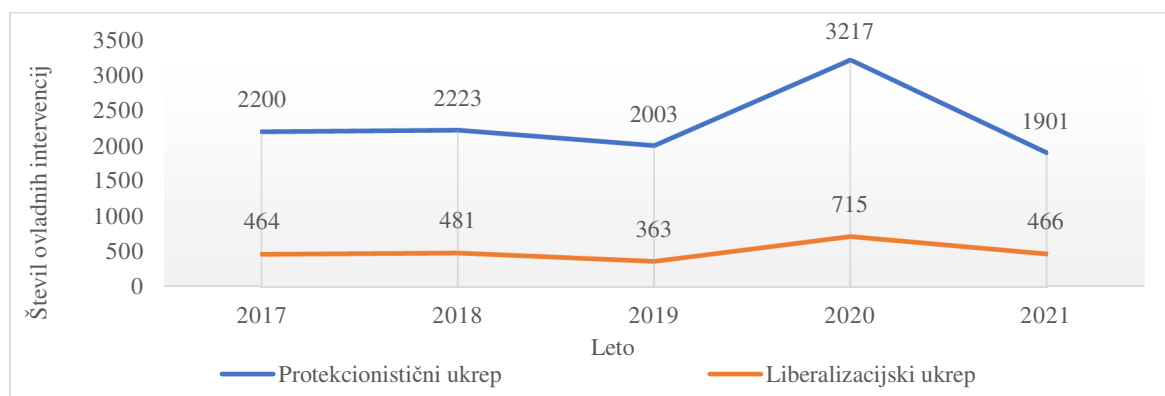
količine, saj je bilo povpraševanje preveliko in na trgih ni bilo dovolj izdelkov. Sproščanje protekcionističnih ukrepov za omenjene izdelke je nato sledilo v drugem valu pandemije, v katerem so države že pričele z odpravo nekaterih protekcionističnih ukrepov v težnji po pomoči drugim ranljivejšim državam in v upanju na boljšo trgovinsko menjavo ter izboljšanju gospodarske situacije. Zaščitne maske, ki spadajo v podkategorijo drugih tekstilnih izdelkov oz. zaščitne opreme, so imele leta 2020 porast v trgovini za 110 % v primerjavi z letom prej. Poleg zaščitnih mask se je povečalo tudi povpraševanje po hrani in izdelkih za dom, kot so električni aparati in elektronika. Obratno se je dogodilo s povpraševanjem po oblačilih in tekstilnih izdelkih. Zaradi uveljavljenih ukrepov se je zaustavilo javno življenje in veliko gospodarskih panog, kar je privedlo do zmanjšanja trgovine in povpraševanja po avtomobilih in avtomobilskih delih za 14 %, letalih in nadomestnih delih letal za 34 %. Močno se je znižala tudi trgovina fosilnih sredstev, predvsem gorivo in olja v vrednosti 31 % v primerjavi z letom prej. Upad pa je doživel tudi industrijski sektor, kjer se je močno zmanjšala mednarodna menjava jekla in železa za 13 % (Arriola, Kowalski & Tongeren, 2021).

Poročilo WTO zajema podatke o trgovini članic združenja med 16. oktobrom 2019 in 15. majem 2020. Vsi učinki pandemije COVIDA-19 se še ne odražajo na gospodarstvu in mednarodni trgovini, vendar je po ocenah organizacije mogoče postaviti tako optimistično kot pesimistično napoved. Prva pravi, da bi ob hitrejšem okrevanju gospodarstva lahko obseg svetovne trgovine padel za 12,9 %, svetovni BDP pa za okoli 2,5 %. Po pesimistični napovedi pa bi prišlo do slabšega okrevanja, kar bi privedlo do upada svetovne trgovine za 31,9 % in svetovnega BDP-ja za 8,8 % (WTO Trade Policy Review Body, 2020). V nadaljevanju poglavja bomo analizirali sprejete protekcionistične ukrepe med pandemijo COVIDA-19, ki so prizadeli mednarodno trgovino in sektorje, ki so bili najbolj podvrženi novim vladnih intervencijam, in ugotovili, katere države so uvedle največ ukrepov oz. katere so bile najbolj oškodovane z uveljavitvijo novih protekcionističnih ukrepov.

4.2 Odzivi držav in sprejeti ukrepi

Kot smo že omenili, so se države v boju proti širitvi virusa odzvale na različne načine. To se je močno odražalo tudi na trgovinskih politikah in urgentnih trgovinskih ukrepih, s katerimi so države želele zaščititi nacionalna gospodarstva in zagotoviti zadostne količine zaščitne opreme za svoje prebivalstvo. Ponovno so se pojavili močni dvomi v globalizacijo in mednarodno sodelovanje, kar se je dogodilo že v nekaj primerih, ko je prišlo do nenadnih svetovnih situacij oz. v kriznih obdobjih gospodarstva. V obdobju pandemije COVIDA-19, predvsem leta 2020, je prišlo do močnega porasta uveljavljanja protekcionističnih ukrepov, kar prikazuje slika 19. Na svetovni ravni se je število uveljavljenih vladnih intervencij, ki škodujejo mednarodni trgovini, v primerjavi z letom 2019 povečalo za kar 60 %. Število uvedenih vladnih intervencij za leto 2021 ni popolno, saj so v bazi podatkov zajeti le delni podatki in so zaenkrat še nepopolni, predvsem manjka podatek za Kitajsko (Global Trade Alert, 2022).

Slika 19: Število uvedenih vladnih intervencij, ki vplivajo na mednarodno trgovino

Prirjeno po Global Trade Alert (2022).

V tabeli 8 so predstavljeni najpogosteje uveljavljeni protekcioniški ukrepi na svetovni ravni v obdobju med 2019 in 2021. Število uveljavljenih protekcioniških ukrepov za leto 2021 ni popolno, saj so v bazi podatkov zajeti le delni podatki in so zaenkrat še nepopolni. Skupno število uveljavljenih vladnih intervencij, ki so škodovale mednarodni trgovini in zavirale liberalizacijo v letu 2019, je bilo 2003. Od tega so največji delež predstavljale subvencije (brez izvoznih subvencij), in sicer 59,8 % oz. 1198 vladnih ukrepov. Na drugem mestu po številu uveljavljenih intervencij so bili ukrepi, povezani z izvozom, med katere sodijo tudi izvozne subvencije, in sicer 13,4 % oz. 268 vladnih ukrepov. Na tretjem mestu pa so bili carinski ukrepi, ki so predstavljali 10,4 % oz. 209 novo uveljavljenih vladnih intervencij (Global Trade Alert, 2022).

Tabela 8: Število novo uveljavljenih protekcioniških ukrepov na svetovni ravni

	2019	%	2020	%	2021	%
Subvencije (razen izvoznih)	1198	59,8	2156	67,0	1102	58,0
Ukrepi, povezani z izvozom (vključno z izvoznimi subvencijami)	268	13,4	539	16,8	340	17,9
Carinski ukrepi	209	10,4	184	5,7	189	9,9
Antidampinški ukrepi in izravnalne dajatve	158	7,9	103	3,2	151	7,9
Omejitve javnih naročil	91	4,5	75	2,3	22	1,2
Kvote, neavtomatsko izdajanje uvoznih dovoljenj	43	2,1	96	3,0	44	2,3
Naložbeni ukrepi, povezani s trgovino	23	1,1	41	1,3	37	1,9
Neopredeljeni vladni ukrepi	8	0,4	3	0,1	7	0,4
Ukrepi za nadzor cen, vključno z dodatnimi davki in dajatvami	5	0,2	20	0,6	7	0,4
Finančni ukrepi	/	/	/	/	2	0,1

Prirjeno po Global Trade Alert (2022).

V letu 2020, ko je pandemija COVIDA-19 najbolj prizadela svetovno gospodarstvo in mednarodno trgovino, se je število protekcionističnih ukrepov močno povečalo. Vlade držav so na novo uvedle 2156 ukrepov, povezanih s subvencijami, kar je predstavljalo 67 % vseh novo uvedenih ukrepov. Na drugem mestu so bili ukrepi, povezani z izvozom, med katere spadajo tudi izvozne subvencije, in sicer 539 oz. 16,8 %. Carinski ukrepi pa so znašali 5,7 % oz. 184 novih vladnih intervencij o uvedbi novih carin. Kot že prej omenjeno, so se v letu 2021 razmere po svetu ponovno malo umirile v primerjavi z letom 2020, saj so nekatere države že začele sproščati protekcionistične ukrepe z namenom pomoči šibkejšim in ponovnega zagona mednarodne trgovine. Skupno število protekcionističnih ukrepov je bilo 1901, med katerimi so s približno 60-odstotnim deležem prevladovale subvencije (Global Trade Alert, 2022).

Če primerjamo število novo uveljavljenih ukrepov po sektorjih trgovine, lahko glede na pridobljene podatke hitro sklepamo, da so države v kriznem letu 2020 poskušale najhitreje omejiti in zadržati zaščitno opremo in ostale farmacevtske izdelke, ki bi jim pomagali premagati pandemijo COVIDA-19, kar predstavlja tabela 9. V letu 2019 je bilo največ novo uvedenih ukrepov v sektorjih jekla, železa, drugih kovinskih izdelkov ter v avtomobilistični industriji, kar je skladno s potekom trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko. Število uvedenih vladnih intervencij za leto 2021 ni popolno, saj so v bazi podatkov zajeti le delni podatki in so zaenkrat še nepopolni, vendar lahko sklepamo, kakšen trend sledi v naslednjih letih, ko bodo očitno države začele stopnjevati protekcionistične ukrepe predvsem za prehranski sektor, ki je na udaru zaradi vse večjega povpraševanja, dviga cen in hudih podnebnih sprememb, ki otežujejo proizvodnjo hrane, pa tudi vse večjih političnih negotovosti (Global Trade Alert, 2022).

Tabela 9: Število novo uveljavljenih protekcionističnih ukrepov glede na sektor trgovine

	2019		2020		2021
Izdelki iz jekla in železa	341	Farmacevtski izdelki	470	Žitarice	144
Drugi kovinski izdelki	305	Motorna vozila in avtomobili	393	Pripravljeno konzervirano sadje in oreščki	136
Motorna vozila in avtomobili	302	Izdelki iz jekla in železa	359	Farmacevtski izdelki	128
Farmacevtski izdelki	272	Kemični izdelki	350	Zelenjava	117
Drugi stroji in nadomestni deli	270	Drugi kovinski izdelki	346	Meso in mesni izdelki	113

Prirajeno po Global Trade Alert (2022).

Po številu novo uvedenih protekcionističnih ukrepov v zadnjih letih v svetovnem obsegu najbolj prednjačita Kitajska in ZDA. Skupno največje število novo uvedenih ukrepov po državah uvedbe je prikazano v tabeli 10. Po številu protekcionističnih ukrepov sta Kitajska

in ZDA v ospredju tudi zaradi trgovinske vojne, ki je prav tako potekala v tem obdobju. Največjo razliko v številu v primerjavi z letom prej pa lahko opazimo v letu 2020 za ZDA, ko so uvedle kar 1042 novih protekcionističnih ukrepov. Število uvedenih vladnih intervencij za leto 2021 ni popolno, saj so v bazi podatkov zajeti le delni podatki in so zaenkrat še nepopolni, tukaj se predvsem opazi, da manjka podatek o Kitajski (Global Trade Alert, 2022).

Tabela 10: Države z največjim številom protekcionističnih ukrepov

	2019		2020		2021
Kitajska	638	ZDA	1042	ZDA	587
ZDA	344	Kitajska	713	Nemčija	123
Nemčija	123	Nemčija	129	Indija	117
Italija	74	Turčija	96	Italija	100
Kanada	61	Francija	91	Braziliya	96

Prirjeno po Global Trade Alert (2022).

V zadnjih letih je Nemčija prva na lestvici držav, ki so jih na novo uveljavljeni svetovni ukrepi najbolj prizadeli. V letu 2020 je bilo sprejetih 1528 vladnih intervencij, ki so škodovala mednarodni menjavi, v kateri je sodelovala Nemčija. Iz podatkov, pridobljenih na spletni podatkovni bazi Global Trade Alert, je v tabeli 11 razvidno, da so bile najbolj afektirane države zahodnega sveta predvsem evropske države, kot so Nemčija, Francija, Velika Britanija in Italija, ki so svetovno tudi med največjimi uvoznici (Global Trade Alert, 2022).

Tabela 11: Države, ki so bile najbolj prizadete zaradi uvedbe protekcionističnih ukrepov, in število relevantnih ukrepov

	2019		2020		2021
Nemčija	1084	Nemčija	1528	Kitajska	838
Italija	1051	Francija	1433	Nemčija	743
Francija	1047	Italija	1426	Italija	689
Velika Britanija	1015	Velika Britanija	1401	Francija	683
ZDA	1008	Japonska	1361	Velika Britanija	670

Prirjeno po Global Trade Alert (2022).

SKLEP

Svetovna trgovina je pod vplivom liberalizacije doživela razcvet, ki ga lahko primerjamo z vzponom globalizacije, saj sta oba pojava potekala z roko v roko in ustvarjala prosto svetovno mednarodno menjavo dobrin in hiter razvoj svetovnega gospodarstva. Veliko vlogo pri tem je imela tudi WTO, ki je s svojimi vrednotami in cilji organizacije stremela k vse večji odprtosti svetovne trgovine in medsebojnemu sodelovanju držav sveta, pri čemer so bili trgovinski sporazumi eden izmed pomembnejših faktorjev svetovnega trgovinskega sodelovanja.

Kljub številnim koristim odprte mednarodne menjave se nekatere države poslužujejo drugačnih trgovinskih politik in strategij, ki bi izboljšale gospodarsko stanje v njihovi državi. S protekcionizmom ščitijo svoje gospodarstvo in postavljajo trgovinske ovire v mednarodni menjavi, da bi zaščitile nacionalno gospodarstvo pred tujo konkurenco. Med najpogostejše uporabljene trgovinske ovire spadajo uvedba carin, kvot in vladnih subvencij, lokalizacijske ovire, postopkovne ovire, damping itn. Uvedba protekcionističnih ukrepov ene države v večini primerov privede do povračilnih ukrepov drugih držav, kar lahko vodi v trgovinske vojne, v katerih države izmenjaje postavljajo nove trgovinske ovire, ki pa na dolgi rok v večini primerov škodijo vsem državam, sodelujočim v gospodarskem konfliktu, pa tudi preostalim, tretjim državam, ki niso vključene v trgovinsko vojno, saj se učinki trgovinske vojne po globalnih vrednostnih verigah prenesejo vse do slednjih.

V zadnjih desetletjih so se razmerja moči na svetovnih trgih začela spreminjati in Kitajska je vseskozi postajala vse močnejša svetovna sila, kar seveda ni ustrezalo ZDA, ki so se počutile ogrožene. Do dodatnega dviga napetosti med največjima gospodarstvoma sveta so pripeljali razplet v političnih vodah v ZDA (izvolitev Donalda Trumpa, ki je že v predvolilni kampanji zagovarjal protekcionizem), domnevno sporne industrijske in trgovinske politike Kitajske ter domnevno nezakonito pridobivanje intelektualne lastnine. Napetosti so se stopnjevale in leta 2018 se je trgovinska vojna uradno začela, ko je ameriški predsednik Donald Trump napovedal novo obdavčitev kitajskega uvoza v vrednosti 50 milijard \$. Kitajska je hitro odgovorila s povračilnimi ukrepi in obdavčila enako vrednost ameriškega uvoza. Državi sta v letih med 2018 in 2020 padli v trgovinsko vojno velikih razsežnosti, katere vplive je čutilo tudi svetovno gospodarstvo in mnogo tretjih držav, ki primarno niso bile vpletene v ta gospodarski konflikt.

ZDA in Kitajska sta si v tem obdobju postavljali različne trgovinske ovire in želeli zaščititi svoje gospodarstvo z drugimi protekcionističnimi ukrepi. Najpogosteje uporabljen ukrep so bile carine in zviševanje carinskih stopenj, poleg tega sta se državi posluževali subvencioniranj svojih podjetij ter uvedbe kvot. ZDA so Kitajsko obtožile tudi valutnega manipuliranja. Vse skozi sta državi grozili druga drugi z dodatnimi uvedbami novih carin in zvišanj carinskih stopenj ter napovedovali eskalacijo trgovinske vojne. Do prelomnega trenutka je prišlo 15. januarja 2020, ko sta državi podpisali prvo fazo trgovinskega dogovora

(angl. Phase one agreement), ki je končno napovedal umiritev trgovinske vojne in znižanje ter odpravo nekaterih uvedenih trgovinskih ovir.

Sporazum je vsekakor obetal veliko, vendar ni izpolnil pričakovanj, saj je skupaj s trgovinsko vojno resno škodoval ameriškemu gospodarstvu, hkrati pa ni dosegel bistvenega napredka pri temeljitem reševanju trgovinskih odnosov med ZDA in Kitajsko. Odnosi med državama so se nekaj mesecev po podpisu sporazuma namreč ponovno zaostri zaradi neizpolnjevanja zavez, ki sta jih državi podpisali v sporazumu, pa tudi zaradi slabšanja situacije s pandemijo COVIDA-19. Trgovinska vojna je imela močne negativne učinke na obe gospodarstvi. Obe državi sta namreč utrpeli padec rasti BDP-ja, prav tako je to veljalo za svetovni BDP. Trgovinska vojna je prizadela veliko sektorjev gospodarstva in mednarodne trgovine, med katerimi so bili najbolj prizadeti sektorji avtomobilske industrije, telekomunikacijskih naprav, električne opreme, strojev, kmetijskih izdelkov, kemikalij itd.

Učinki trgovinske vojne so se prenesli tudi na tretje države preko t. i. učinkov prelivanja, kjer so nekatere države izkoristile gospodarski konflikt v svojo prid in povečale svoj izvoz v ZDA preko učinka preusmerjanja trgovine. To je veljalo predvsem za Mehiko, EU in nekatere azijske države. Trgovinska vojna pa je negativno vplivala na tretje države tudi preko učinka posrednih carinskih obremenitev, saj so se zaradi dodatnih in višjih ameriških carin na kitajske izdelke povečali stroški za tretje države za vse uvožene ameriške končne izdelke, ki so vsebovali polizdelke, proizvedene na kitajskem trgu. Na ta račun so bile najbolj oškodovane največje trgovinske partnerice ZDA, kot so EU, Kanada in Mehika. Trgovinska vojna se ni razpletla po pričakovanjih Trumpove administracije, saj je močno znižala bilateralno menjavo, upočasnila gospodarski razvoj države in prizadela sektor zaposlovanja, čeprav je ameriški predsednik ob pričetku trgovinske vojne zagotavljal, da bo le-ta koristila ameriškim delavcem.

Dejanske posledice trgovinske vojne je težko oceniti – različni raziskovalci namreč prihajajo do različnih, včasih tudi celo nasprotujočih si, rezultatov, saj so slednji odvisni od zajetih podatkov, uporabljenih ekonomskih in statističnih modelov, (ne)dostopnosti podatkov in drugih dejavnikov, pri čemer ne smemo pozabiti na potencialno pristranskost državnih financiranih raziskav. Za natančnejšo oceno učinkov trgovinske vojne bi morali zato pripraviti lastno raziskavo z vključenimi izračuni po izbranem ekonomskem modelu, za kar bi bila potrebna obsežnejša raziskava. Poleg tega je težko ločevati med učinki trgovinske vojne in pandemije COVIDA-19 na posamezna gospodarstva in svetovne trge, saj sta dogodka potekala skoraj vzporedno. Trenutno dostopne raziskave so zajele predvsem kratkoročnejše učinke, saj je za oceno dolgoročnih učinkov trgovinske vojne potrebna zadostna časovna distanca.

Vzporedno s potekom trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko, ki je močno okrepila protekcionistične trgovinske politike v svetu, se je v začetku letu 2020 pojavil nov virus SARS-CoV-2, ki je povzročil svetovno pandemijo COVIDA-19, ki je še bolj ohromila svetovno mednarodno trgovino in močno prizadela svetovna gospodarstva ter vse vidike

življenja. Vlade držav so v težnji po učinkovitem odzivu za zajezitev okužb pričele z zagovarjanjem protekcionističnih trgovinskih politik, saj so želele zaščititi svoja gospodarstva in zagotoviti zadostne količine zaščitne opreme za svoje prebivalce. V letu 2020 se je število vladnih intervencij, ki so škodovala svetovni trgovini, povečalo kar za 60 % v primerjavi z letom prej, kar priča o novem valu protekcionizma. Države so se najbolj posluževale subvencij, uporabe ukrepov, povezanih z izvozom, in carinskih ukrepov. Med pandemijo so bili protekcionističnim ukrepom najbolj podvrženi sektorji farmacevtskih izdelkov, avtomobilistična industrija in izdelki iz jekla in železa. Podrobnejšo oceno učinkov pandemije COVIDA-19 na svetovno trgovino in svetovno gospodarstvo bi bilo smiselno opisati v ločeni raziskavi. Prav tako bi bilo smotrno raziskati nov val protekcionističnih ukrepov, ki se je začel pojavljati zaradi naraščajoče negotovosti, ki je posledica pandemije, političnih konfliktov, vse večjega pomanjkanja naravnih virov energije in tako naprej.

LITERATURA IN VIRI

1. Abboushi, S. (2010). Trade protectionism: Reasons and outcomes. *Competitiveness Review: An International Business Journal incorporating Journal of Global Competitiveness*, 20(5), 384–394.
2. Acharya, S. (2015). Trade Liberalization. V J. Hölscher & H. Tomann (ur.), *Dictionary of Emerging Markets and Transition Economics* (str. 393–412). London: Palgrave Macmillan.
3. Amadeo, K. (2021a, 20. maj). *What Is Mercantilism?* Pridobljeno 4. februarja 2022 s <https://www.thebalance.com/mercantilism-definition-examples-significance-today-4163347>
4. Amadeo, K. (2021b, 2. oktober). *What Is Trade Protectionism?* Pridobljeno 9. februarja 2022 s <https://www.thebalance.com/what-is-trade-protectionism-3305896>
5. Arriola, C., Kowalski, P. & Tongeren, F. van. (2021, 20. september). *The impact of COVID-19 on directions and structure of international trade*. Pridobljeno 6. avgusta 2022 s <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/0b8eaafe-en.pdf?expires=1662360837&id=id&accname=guest&checksum=DB5BC1E4365AC2BDB2B8ADA4E07ECE2C>
6. Bekkers, E. & Schroeter, S. (2022, 26. februar). *An economic analysis of the US-China trade conflict*. Pridobljeno 27. aprila 2022 s https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd202004_e.htm
7. Boudreaux, D. J. (2011). Do Subsidies Justify Retaliatory Protectionism? *Economic Affairs*, 31(3), 4–6.
8. Bown, C. P. (2019, 20. september). *US-China Trade War: The Guns of August* [objava na blogu]. Pridobljeno 1. maja 2022 s <https://www.piie.com/blogs/trade-and-investment-policy-watch/us-china-trade-war-guns-august>
9. Bown, C. P. (2021). The US–China trade war and Phase One agreement. *The World Economy After Covid-19*, 43(4), 805–843.

10. Bown, C. P. (2022, 22. april). *US-China Trade War Tariffs: An Up-to-Date Chart*. Pridobljeno 4. maja 2022 s <https://www.piie.com/research/piie-charts/us-china-trade-war-tariffs-date-chart>
11. Bown, C. P. & Kolb, M. (2022, 21. junij). *Trump's Trade War Timeline: An Up-to-Date Guide* [objava na blogu]. Pridobljeno 2. maja 2022 s <https://www.piie.com/blogs/trade-investment-policy-watch/trump-trade-war-china-date-guide>
12. Buchholz, K. (2021, 21. maj). *Which Countries Have the Most Trade Agreements?* Pridobljeno 31. januarja 2022 s <https://www.statista.com/chart/18991/countries-with-most-trade-agreements/>
13. Cai, W. (2020). Financialization, Economic Structure Change, And The Usa-China Trade War. *World Review of Political Economy*, 11(2), 256–269.
14. Carril-Caccia, F. & Pavlova, E. (2018, 26. junij). *Foreign direct investment and its drivers: A global and EU perspective*. Pridobljeno 20. januarja 2022 s https://www.ecb.europa.eu/pub/economic-bulletin/articles/2018/html/ecb.ebart201804_01.en.html
15. Chong, T. T. L. & Li, X. (2019). Understanding the China–US trade war: Causes, economic impact, and the worst-case scenario. *Economic and Political Studies*, 7(2), 185–202.
16. Citéco. (2015). *10000 years of economy*. Pridobljeno 6. februarja 2022 s <http://www.citeco.fr/10000-years-history-economics/industrial-revolutions/the-bretton-woods-agreements-and-the-gatt>
17. Coxhead I. (2022, 15. maj). *The US-China Trade War and Prospects for ASEAN Economies*. Pridobljeno 14. avgusta 2022 s https://www.ide.go.jp/English/ResearchColumns/Columns/2022/ian_coxhead.html
18. de Haan, P. (2020). Trade, Globalisation and Development. V P. de Haan (ur.), *Whatever Happened to the Third World?: A History of the Economics of Development*, (str. 253–298). Cham: Palgrave Macmillan.
19. Duignan, B. (2021, 25. avgust). *Donald Trump - Presidential election of 2016*. Pridobljeno 5. aprila 2022 s <https://www.britannica.com/biography/Donald-Trump/Presidential-election-of-2016>
20. Egger, P. H. & Zhu, J. (2020). The US–Chinese trade war: An event study of stock-market responses. *Economic Policy*, 35(103), 519–559.
21. Eidgenössische Technische Hochschule Zürich Konjunkturforschungsstelle – ETH Zurich KOF. (2022). *KOF Swiss Economic Institute*. Pridobljeno 15. februarja 2022 s <https://kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
22. Evenett, S. & Fritz, J. (2020). Cross-Border Ties, Pandemic Response, And Systemic Economic Crises. V *Global Trade Alert Report* (str. 8–13). London: Centre for Economic Policy Research.
23. Ferraro, J. K. & Leemput, E. V. (2019, 15. julij). *Long-Run Effects on Chinese GDP from U.S.-China Tariff Hikes*. Pridobljeno 14. avgusta 2022 s <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/long-run-effects-on-chinese-gdp-from-us-china-tariff-hikes-20190715.htm>

24. Fetzer, T. & Schwarz, C. (2021). Tariffs and Politics: Evidence from Trump's Trade Wars. *The Economic Journal*, 131(636), 1717–1741.
25. Fortnam, B. (2018). USTR, In Updated 301 Report, Says China Has Not Checked Unfair Policies. *Inside US Trade*, 36(47).
26. Global Trade Alert. (2022, 1. julij). *Global dynamics*. Pridobljeno 7. julija 2022 s https://www.globaltradealert.org/global_dynamics/area_goods/year-from_2019/year-to_2021
27. Gorman, L. (2022, 4. april). *How the US-China Trade War Affected the Rest of the World*. Pridobljeno 21. avgusta 2022 s <https://www.nber.org/digest-202204/how-us-china-trade-war-affected-rest-world>
28. Gourdon, K. & Guilhoto, M. (2018, 29. november). *Local Content Requirements*. Pridobljeno 23. februarja 2022 s <https://www.oecd.org/sti/ind/shipbuilding-workshop-nov2018-1-5.pdf>
29. Gray, A. (2017, 10. januar). *What is globalization anyway?* Pridobljeno 9. februarja 2022 s <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/what-is-globalization-explainer/>
30. Grossman, G. M. & Helpman, E. (1995). Trade Wars and Trade Talks. *Journal of Political Economy*, 103(4), 675–708.
31. Guarino, A. (2018, 1. marec). *The Economic Effects of Trade Protectionism* [objava na blogu]. Pridobljeno 15. februarja 2022 s <https://www.focus-economics.com/blog/effects-of-trade-protectionism-on-economy>
32. Guo, L., Wang, S. & Xu, N. Z. (2021). US economic and trade sanctions against China: A loss-loss confrontation. *Economic and Political Studies*, 1–28.
33. Guttal, S. (2007). Globalisation. *Development in Practice*, 17(4/5), 523–531.
34. Gygli, S., Haelg, F., Potrafke, N. & Sturm, J.-E. (2019). The KOF Globalisation Index – revisited. *The Review of International Organizations*, 14(3), 543–574.
35. Hanson, G. H. (2020). The impacts of the U.S.–China trade war. *Business Economics*, 55(2), 69–72.
36. Hass, R. & Denmark, A. (2020, 7. avgust). *More pain than gain: How the US-China trade war hurt America* [objava na blogu]. Pridobljeno 2. maja 2022 s <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2020/08/07/more-pain-than-gain-how-the-us-china-trade-war-hurt-america/>
37. Hastedt, G. & Shelton, A. (2016). Smoot-Hawley Tariff Act. V *Encyclopedia of American Foreign Policy*. New York: Facts On File.
38. Hidalgo, C. A. (2020, 6. november). *How COVID-19 has affected trade, in 8 charts*. Pridobljeno 15. julija 2022 s <https://www.weforum.org/agenda/2020/11/how-covid-19-has-reshuffled-international-trade/>
39. Johnston, M. (2021, 27. avgust). *A Brief History of International Trade Agreements*. Pridobljeno 30. januarja 2022 s <https://www.investopedia.com/articles/investing/011916/brief-history-international-trade-agreements.asp>
40. Kersan-Škabić, I. (2022). The COVID-19 pandemic and the internationalization of production: A review of the literature. *Development Policy Review*, 40(2), 1–15.

41. Mankiw, N. G. (2021). The Effects of a Tariff. V *Principles Of Economics*. Boston: CENGAGE Learning Custom Publishing.
42. Mao, H. & Görg, H. (2020). Friends like this: The impact of the US–China trade war on global value chains. *The World Economy*, 43(7), 1776–1791.
43. Mattoo, A. & Staiger, R. W. (2020). Trade wars: What do they mean? Why are they happening now? What are the costs? *Economic Policy*, 35(103), 561–584.
44. Mihaylov, V. & Sitek, S. (2021). Trade wars and the changing international order: a crisis of globalization?. *Miscellanea Geographica*, 25(2), 99–109.
45. New York Times. (1964, 10. januar). *The Chicken War: A Battle Guide*. Pridobljeno 7. marca 2022 s <https://www.nytimes.com/1964/01/10/archives/the-chicken-war-a-battle-guide.html>
46. Nicita, A. (2013). Exchange rates, international trade and trade policies. *International Economics*, 135–136(56), 47–61.
47. Noland, M. (2018). US Trade Policy in the Trump Administration. *Asian Economic Policy Review*, 13(2), 262–278.
48. Noland, M. (2019). Protectionism under Trump: The China Shock, Deplorables, and the First White President. *Asian Economic Policy Review*, 15(1), 31–50.
49. Observatory of Economic Complexity – OEC. (2022a). *Photosensitive/photovoltaic/LED semiconductor devices*. Pridobljeno 30. aprila 2022 s <https://oec.world/en/profile/hs/photosensitivephotovoltaicled-semiconductor-devices?yearSelector1=tradeYear4>
50. Observatory of Economic Complexity – OEC. (2022b). *United States (USA) and China (CHN) Trade*. Pridobljeno 19. aprila 2022 s <https://oec.world/en/profile/bilateral-country/usa/partner/chn#bi-trade-products>
51. Observatory of Economic Complexity – OEC. (2022c). *Washing machines nes, capacity <10 kg, built-in drier*. Pridobljeno 30. aprila 2022 s <https://oec.world/en/profile/hs/washing-machines-nes-capacity-10-kg-built-in-drier>
52. O’Keeffe, J. & Vilup, E. (2015, 3. junij). *The WTO Trade Facilitation Agreement: Reducing bureaucracy at the border*. Pridobljeno 23. februarja 2022 s [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI\(2015\)549046](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EXPO_BRI(2015)549046)
53. Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD. (2009). Protectionism? Tariffs and Other Barriers to Trade. *International Trade: Free, Fair and Open?* Paris: OECD Publishing.
54. Oxford Economics. (2021, 14. januar). *The US-China Economic Relationship*. Pridobljeno 21. avgusta 2022 s <https://www.uschina.org/reports/us-china-economic-relationship>
55. Park, J. & Stangarone, T. (2019). Trump’s America First Policy in Global and Historical Perspectives: Implications for US–East Asian Trade. *Asian Perspective*, 43(1), 1–34.
56. Pekarskiene, I. & Susniene, R. (2015). Features of Foreign Direct Investment in the Context of Globalization. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 213, 204–210.
57. Pinna, A. M. & Lodi, L. (2021). Trade and Global Value Chains at the Time of Covid-19. *The International Spectator*, 56(1), 92–110.

58. Qiu, L. D., Zhan, C. & Wei, X. (2019). An analysis of the China–US trade war through the lens of the trade literature. *Economic and Political Studies*, 7(2), 148–168.
59. Reyes-Heróles, R., Singer, C. T. & Leemput, E. V. (2021, 4. marec). *The Effect of US-China Tariff Hikes: Differences in Demand Composition Matter*. Pridobljeno 14. avgusta 2022 s <https://www.federalreserve.gov/econres/notes/feds-notes/the-effect-of-us-china-tariff-hikes-differences-in-demand-composition-matter-20210304.htm>
60. Sheng, L. & Felix do Nascimento, D. (2021). *Love and Trade War: China and the U.S. in Historical Context*. Singapore: Palgrave Macmillan.
61. Stacey, K. (2020, 14. februar). *US accuses Huawei of stealing technology from six companies*. Pridobljeno 9. aprila 2022 s <https://www.ft.com/content/3174481a-4e8b-11ea-95a0-43d18ec715f5>
62. StatisticsTimes. (2021, 26. oktober). *World GDP Ranking 2021*. Pridobljeno 20. marca 2022 s <https://statisticstimes.com/economy/projected-world-gdp-ranking.php>
63. Sukar, A., & Ahmed, S. (2019). Rise of Trade Protectionism: The Case of US-Sino Trade War. *Transnational Corporations Review*, 11(4), 279–289.
64. Timeseries World Trade Organization – Timeseries WTO . (2022). *WTO Stats*. Pridobljeno 26. marca 2022 s <https://timeseries.wto.org/>
65. Timmons, H. (2020, 15. januar). *Timeline: Key dates in the U.S.-China trade war*. Pridobljeno 2. maja 2022 s <https://www.reuters.com/article/us-usa-trade-china-timeline-idUSKBN1ZE1AA>
66. Trade - European Commission. (2021, 17. december). *Anti-dumping measures*. Pridobljeno 23. februarja 2022 s https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/trade-defence/anti-dumping-measures_en
67. Trade - European Commission. (2022). *Access2Markets Trade barriers*. Pridobljeno 19. februarja 2022 s <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/trade-barriers>
68. Trading Economics. (2022a). *China Exports By Country*. Pridobljeno 26. marca 2022 s <https://tradingeconomics.com/china/exports-by-country>
69. Trading Economics. (2022b) *China Imports By Country*. Pridobljeno 26. marca 2022 s <https://tradingeconomics.com/china/imports-by-country>
70. United Nations Conference on Trade and Development STAT – UNCTADSTAT. (2022a). *Foreign direct investment: Inward and outward flows and stock, annual*. Pridobljeno 30. januarja 2022 s <https://unctadstat.unctad.org/wds/TableViewer/tableView.aspx?ReportId=96740>
71. United Nations Conference on Trade and Development STAT – UNCTADSTAT. (2022b). *International merchandise trade*. Pridobljeno 26. marca 2022 s <https://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>
72. United Nations Conference on Trade and Development – UNCTAD. (2019, 6. september). Trade war leaves both US and China worse off. *United Nations Conference on Trade and Development*. Pridobljeno 20. avgusta 2022 s <https://unctad.org/news/trade-war-leaves-both-us-and-china-worse>
73. United Nations Seventieth Anniversary. (2015). *History of the UN*. Pridobljeno 6. februarja 2022 s <https://www.un.org/un70/en/content/history/index.html>

74. United States Census Bureau. (2022, 11. marec). *U.S. International Trade Data*. Pridobljeno 26. marca 2022 s <https://www.census.gov/foreign-trade/statistics/highlights/top/top2012yr.html>
75. Waugh, M. E. (2019). *The Consumption Response to Trade Shocks: Evidence from the US-China Trade War*. V *NBER Working Papers* 26353. Cambridge: National Bureau of Economic Research, Inc.
76. Weber, W. T. (1979). Review of *The Chicken War: An International Trade Conflict between the United States and the European Economic Community*. *Agricultural History*, 53(3), 658–659.
77. Wikipedia. (2022, 2. maj). *2020 United States presidential election*. Pridobljeno 10. maja 2022 s https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=2020_United_States_presidential_election&oldid=1085759426
78. Wong, D. & Chipman Koty, A. (2020, 25. avgust). *The US-China Trade War: A Timeline*. Pridobljeno 2. maja 2022 s <https://www.china-briefing.com/news/the-us-china-trade-war-a-timeline/>
79. World Health Organization – WHO. (2022). *Regional office for Europe. Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak*. Pridobljeno 28. maja 2022 s <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov>
80. World Trade Organization Trade Policy Review Body – WTO Trade Policy Review Body. (2020, 10. julij). *Report of the TPRB from the director-general on trade-related developments*. Pridobljeno 6. avgusta 2022 s https://www.wto.org/english/news_e/news20_e/trdev_24jul20_e.htm
81. World Trade Organization – WTO. (2022a). *Regional Trade Agreements gateway*. Pridobljeno 30. januarja 2022 s https://www.wto.org/english/tratop_e/region_e/region_e.htm
82. World Trade Organization – WTO. (2022b). *Understanding the WTO: What is the WTO? - What we stand for*. Pridobljeno 30. januarja 2022 s https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/what_stand_for_e.htm
83. World Trade Organization – WTO. (2022c). *Understanding the WTO: What is the WTO? - Who we are*. Pridobljeno 30. januarja 2022 s https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/who_we_are_e.htm